

I

(Rezoliucijos, rekomendacijos ir nuomonės)

REKOMENDACIJOS

EUROPOS SISTEMINĖS RIZIKOS VALDYBA

EUROPOS SISTEMINĖS RIZIKOS VALDYBOS REKOMENDACIJA

2012 m. gruodžio 20 d.

dėl kredito įstaigų finansavimo

(ESRV/2012/2)

(2013/C 119/01)

EUROPOS SISTEMINĖS RIZIKOS VALDYBOS BENDROJI VALDYBA,

atsižvelgdama į 2010 m. lapkričio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) Nr. 1092/2010 dėl Europos Sąjungos finansų sistemos makrolygio rizikos ribojimo priežiūros ir Europos sisteminės rizikos valdybos įsteigimo ⁽¹⁾, ypač į jo 3 straipsnio 2 dalies b, d ir f punktus ir 16–18 straipsnius,

atsižvelgdama į 2011 m. sausio 20 d. Europos sisteminės rizikos valdybos sprendimą ESRV/2011/1, kuriuo patvirtinamos Europos sisteminės rizikos valdybos darbo tvarkos taisyklės ⁽²⁾, ypač į jo 15 straipsnio 3 dalies e punktą ir 18–20 straipsnius,

kadangi:

- (1) dabartinė krizė labai paveikė kredito įstaigų finansavimo sąlygas. Dėl glaudžių kredito įstaigų ir vyriausybių ryšių bei netikrumo dėl turto kokybės ir kai kurių kredito įstaigų verslo modelių išlikimo, kredito ir tarpbankinės rinkos tebėra silpnos. Kredito įstaigos sureagavo į šią padėtį pakeisdamos savo finansavimo struktūras ir turto portfelius;
- (2) 2012 m. birželio 29 d. euro zonos aukščiausio lygio susitikime buvo žengtas svarbus žingsnis siekiant nutraukti neigiamą ryšį tarp vyriausybių ir kredito įstaigų. Jame numatytas bendro priežiūros mechanizmo sukūrimas ir tiesioginis Europos lėšų naudojimas iš EFSF ir ESM bankų rekapitalizavimui / gelbėjimui arba pertvarkymui finansuoti. Tačiau kai kurios kredito įstaigos vis

dar daro neigiamą įtaką viešajam sektoriui, o viešasis sektorius – kredito įstaigoms. Norint, kad finansavimo rinkos veiktų geriau, būtina nutraukti šį užburtą ratą;

- (3) siekiant pagerinti finansavimo sąlygas, būtina atkurti kredito įstaigų atsparumą ir pasitikėjimą jomis. Prie šio tikslo iš dalies jau prisidėjo Europos bankininkystės institucijos (EBI) rekomendacija, kad minimalus pagrindinio 1 lygio kapitalo rodiklis kredito įstaigoms turėtų būti 9 % ⁽³⁾. Tačiau atsižvelgiant į dabartinę makroekonominę perspektyvą kredito įstaigoms valdyti balansus bus dar sudėtingiau;
- (4) Europos Sąjungos teisės aktų, reglamentuojančių kredito įstaigų veiklą (DKP IV rinkinys ⁽⁴⁾, ypač jo nuostatos dėl likvidumo režimo bei dėl gaivinimo ir pertvarkymo sistemos ⁽⁵⁾), reforma vis dar yra derybų etape. Vis dar neaišku, kada pasiūlyti teisės aktų rinkiniai bus patvirtinti

⁽³⁾ EBI rekomendacija dėl laikinų kapitalo rezervų sukūrimo ir priežiūros siekiant atkurti pasitikėjimą rinka (angl. *EBA Recommendation on the creation and supervisory oversight of temporary capital buffers to restore market confidence*) (EBA/REC/2011/1).

⁽⁴⁾ Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl galimybės verstis kredito įstaigų veikla ir dėl rizikos ribojimu pagrįstos kredito įstaigų ir investicinių įmonių priežiūros, kuria iš dalies keičiama Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/87/EB dėl finansiniam konglomeratui priklausančių kredito įstaigų, draudimo įmonių ir investicinių įmonių papildomos priežiūros (COM(2011) 453 galutinis), ir pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl rizikos ribojimo reikalavimų kredito įstaigoms ir investicinėms įmonėms (COM(2011) 452 galutinis).

⁽⁵⁾ Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria nustatoma kredito įstaigų ir investicinių įmonių gaivinimo ir pertvarkymo sistema ir iš dalies keičiamos Tarybos direktyvos 77/91/EEB ir 82/891/EB, direktyvos 2001/24/EB, 2002/47/EB, 2004/25/EB, 2005/56/EB, 2007/36/EB bei 2011/35/EB ir Reglamentas (ES) Nr. 1093/2010 (COM(2012) 280/3).

⁽¹⁾ OL L 331, 2010 12 15, p. 1.

⁽²⁾ OL C 58, 2011 2 24, p. 4.

ir įsigalios; taip pat neaišku, koks bus įvairių priemonių tarpusavio ryšys. Reguliavimo taisyklių sistemos aiškumas būtų naudingas ne tik kredito įstaigoms, kurioms ji taikoma, bet ir investuotojams;

- (5) nors viešojo sektoriaus institucijos, ypač centriniai bankai, ėmėsi ypatingų priemonių finansavimo įtampai mažinti ir kurti sąlygas, kad ateityje kredito įstaigos galėtų sustiprinti finansavimo struktūras, kredito įstaigos taip pat turi aktyviai stengtis užtikrinti tvarias finansavimo struktūras;
- (6) nacionalinių priežiūros institucijų vykdoma kredito įstaigų finansavimo rizikos ir finansavimo rizikos valdymo stebėseną ir vertinimas yra esminis veiksnys vertinant įstaigų gebėjimą vykdyti savo finansavimo planus ir mažinti priklausomybę nuo viešojo sektoriaus finansavimo šaltinių. Be to, nacionalinių priežiūros institucijų atliekama stebėseną, kiek įstaigos naudoja naujoviškomis priemonėmis ir neapdraustomis į indėlį panašiomis finansinėmis priemonėmis, gali prisidėti laiku nustatant riziką, o prireikus – ir imtis papildomų priežiūros veiksmų;
- (7) rizikos valdymo politikos nustatymas turto suvaržymo atžvilgiu yra esminis veiksnys užtikrinant, kad kredito įstaigos stebėtų savo turto suvaržymo lygį; taip jos galėtų geriau susidoroti su galimomis nepalankiausiomis aplinkybėmis;
- (8) nacionalinių priežiūros institucijų atliekama turto suvaržymo stebėseną turėtų apimti suvaržytą turtą ir dar nesuvaržytą turtą, kurį galima suvaržyti, taip pat suvaržymo šaltinius bei kredito įstaigų parengtą politiką ir nenumatytų atvejų planus;
- (9) rinkos skaidrumas prisideda prie asimetrinės informacijos problemų sprendimo. Siekiant sudaryti sąlygas rinkos dalyviams geriau diferencijuoti suvaržymo rizikos pobūdį, reikalinga aiški, paprasta ir lengvai palyginama informacija;
- (10) rinkos dalyviams – kai tinkama – taikomi reikalavimai atskleisti informaciją, paremti 7-tuoju tarptautiniu finansinės atskaitomybės standartu (TFAS) ⁽¹⁾. Tuo pat metu būtų tinkama išplėsti sąrašą kredito įstaigų, kurios turi atskleisti informaciją, taikyti atskleidimo reikalavimą visoms turto suvaržymo rūšims, patobulinti atskleidimo sąlygas ir sukurti vienesnę praktiką;
- (11) siūlomomis atskleidimo sąlygomis siekiama neleisti, kad kredito įstaigoms kiltų jų šalinimosi pavojus, todėl apie centrinio banko operacijas neturi būti atskleidžiama jokia informacija;
- (12) Europos ir nacionalinių priežiūros institucijų nustatyta geriausia praktika sudarytų sąlygas palyginti skirtingas padengtų obligacijų emisijas ir prisidėtų prie informatyvesnės rizikos analizės. Geriausios praktikos nustatymas kitų finansinių priemonių, dėl kurių suvaržomas turtas, atžvilgiu gali prisidėti prie pagerinimų tose rinkose. Investuotojams taps patraukliau įsigyti abiejų rūšių priemones, nes sumažės su joms taikomų reguliavimo taisyklių sistemų supratimu susijusios išlaidos. Taigi pageidautina skatinti naudoti geriausią praktiką aukščiausių kokybės standartų lygiu;
- (13) Komisijos pasiūlyme dėl bendro priežiūros mechanizmo sukūrimo ⁽²⁾ (kuriam Taryba pritarė 2012 m. gruodžio 12 d.) numatyta Europos Centriniam Bankui (ECB) pavesti specialias kredito įstaigų priežiūrai būtinas priežiūros užduotis. Vykdamas šias užduotis, ECB bus laikomas kompetentinga institucija pagal atitinkamus Sąjungos teisės aktus ir turės tokius įgaliojimus ir pareigas, kokius pagal tuos aktus turi kompetentingos institucijos;
- (14) šios rekomendacijos priede nagrinėjama reikšminga sisteminė rizika finansų stabilumui Sąjungoje, kurią sukelia kredito įstaigų finansavimas;
- (15) vadovaujantis Reglamento (ES) Nr. 1092/2010 29 konstatuojamąja dalimi, rengiant šią rekomendaciją buvo atsižvelgta į atitinkamų privataus sektoriaus suinteresuotųjų subjektų pastabas;
- (16) ši rekomendacija nedaro poveikio Sąjungos centrinių bankų įgaliojimams pinigų politikos srityje;
- (17) Europos sisteminės rizikos valdybos rekomendacijos skelbiamos po to, kai Tarybai pranešama apie Bendrosios valdybos ketinimą tai padaryti ir Tarybai suteikiama galimybė reaguoti,

PRIĖMĖ ŠIĄ REKOMENDACIJĄ:

1 SKIRSNIS

REKOMENDACIJOS

A rekomendacija. Priežiūros institucijų atliekami finansavimo rizikos ir finansavimo rizikos valdymo stebėseną ir vertinimas

1. Už bankų priežiūrą atsakingoms nacionalinėms priežiūros institucijoms rekomenduojama atidžiau vertinti kredito

⁽¹⁾ Europoje šie standartai patvirtinti 2008 m. lapkričio 3 d. Komisijos reglamentu (EB) Nr. 1126/2008, priimančiu tam tikrus tarptautinius apskaitos standartus pagal Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1606/2002 (OL L 320, 2008 11 29, p. 1).

⁽²⁾ Pasiūlymas dėl Tarybos reglamento, kuriuo Europos Centriniam Bankui pavedamos specialios užduotys, susijusios su rizikos ribojimu pagrįstos kredito įstaigų priežiūros politika (COM(2012) 511 final).

įstaigų finansavimo ir likvidumo riziką bei jų finansavimo rizikos valdymą platesnėje balanso sistemoje, visų pirma:

- a) vertinti kredito įstaigų pateiktus finansavimo planus ir jų tinkamumą kiekvienai nacionalinei bankų sistemai suvestiniu pagrindu, atsižvelgiant į kiekvienos įstaigos verslo modelį ir polinkį rizikuoti;
 - b) stebėti finansavimo struktūrų raidą siekiant nustatyti naujoviškas priemones, prašyti informacijos apie tokias priemones ir analizuoti gautą informaciją, siekiant suprasti, kaip finansinėje sistemoje gali pasikeisti rizika;
 - c) stebėti neapdraustų ir indelių panašių finansinių priemonių, kurios parduodamos mažmeniniams klientams, lygį, raidą ir elgseną bei galimą jų neigiamą poveikį tradiciniams indeliams.
2. Už bankų priežiūrą atsakingoms nacionalinėms priežiūros institucijoms rekomenduojama stebėti kredito įstaigų planus mažinti priklausomybę nuo viešojo sektoriaus finansavimo šaltinių ir vertinti tokių planų tinkamumą kiekvienai nacionalinei bankų sistemai suvestiniu pagrindu.
 3. Nacionalinėms priežiūros institucijoms ir kitoms institucijoms, įgaliotoms vykdyti rizikos ribojimo priežiūrą makrolygiu, rekomenduojama įvertinti kredito įstaigų finansavimo planų poveikį kreditų srautui ir realiąją ekonomiką.
 4. Siekiant palengvinti duomenų apie finansavimo planus teikimą 1–3 dalyse nurodytų rekomendacijų tikslais, EBI rekomenduojama, vadovaujantis jos nustatyta konsultavimosi praktika, parengti gaires dėl suderintų ataskaitų formų ir apibrėžčių.
 5. EBI rekomenduojama koordinuoti finansavimo planų vertinimą Sąjungos lygiu, įskaitant kredito įstaigų planus mažinti priklausomybę nuo viešojo sektoriaus finansavimo šaltinių, ir įvertinti tokių planų tinkamumą Sąjungos bankų sistemai suvestiniu pagrindu.

B rekomendacija. Įstaigų atliekamas turto suvaržymo rizikos valdymas

1. įgyvendintų rizikos valdymo politiką, kurioje būtų apibrėžtas jų požiūris į turto suvaržymą, taip pat procedūras ir kontrolę, kurie užtikrintų, kad su įkaito valdymu ir turto suvaržymu susijusi rizika yra tinkamai nustatoma, stebima ir valdoma. Šioje politikoje turėtų būti atsižvelgta į kiekvienos įstaigos verslo modelį, valstybes nares, kuriose jos veikia, finansavimo rinkų ypatumus ir makroekonominę padėtį.

Politiką turėtų patvirtinti kiekvienos įstaigos atitinkami valdymo organai;

2. į savo nenumatytų atvejų planus įtrauktų strategijas, skirtas sąlyginio suvaržymo, atsiradusio dėl atitinkamų nepalankiausių aplinkybių, problemoms spręsti; tai apima galimus, nors ir mažai tikėtinus, sukrėtimus, įskaitant kredito įstaigos kredito reitingo sumažinimą, įkeisto turto nuvertėjimą ir padidėjusius įkaito vertės išlaikymo prievolės reikalavimus;
3. nustatytų bendrą stebėsenos sistemą, pagal kurią vadovams ir atitinkamiems valdymo organams būtų laiku teikiama informacija apie:
 - a) turto suvaržymo ir susijusių suvaržymo šaltinių, pavyzdžiui, įkaitu užtikrinto finansavimo ar kitų sandorių, lygį, raidą ir rūšis;
 - b) nesuvaržyto turto, kurį galima suvaržyti, dydį, raidą ir kredito kokybę, nurodant galimo suvaržyti turto dydį;
 - c) papildomo suvaržymo, kylančio dėl nepalankiausių aplinkybių (sąlyginio suvaržymo), dydį, raidą ir rūšis.

C rekomendacija. Priežiūros institucijų atliekama turto suvaržymo stebėseną

1. Už bankų priežiūrą atsakingoms nacionalinėms priežiūros institucijoms rekomenduojama, kaip dalį jų priežiūros proceso, atidžiai stebėti turto suvaržymo lygį, raidą ir rūšis, visų pirma:
 - a) peržiūrėti kredito įstaigų nustatytus suvaržymo ir įkaito valdymo stebėsenos sistemas, politiką ir nenumatytų atvejų planus;
 - b) stebėti turto suvaržymo ir susijusių suvaržymo šaltinių, pavyzdžiui, apsaugoto finansavimo ar kitų sandorių, lygį, raidą ir rūšis;
 - c) stebėti nesuvaržyto turto, kurį galima suvaržyti, ir neapsaugotiems kreditoriams prieinamo turto dydį, raidą ir kredito kokybę;
 - d) stebėti papildomo suvaržymo, kylančio dėl nepalankiausių aplinkybių (nenumatyto suvaržymo), dydį, raidą ir rūšis.
2. Už bankų priežiūrą atsakingoms nacionalinėms priežiūros institucijoms rekomenduojama, kaip dalį jų priežiūros peržiūros proceso, stebėti ir vertinti su įkaito valdymu ir turto suvaržymu susijusią riziką. Šiame vertinime turėtų būti atsižvelgiama į kitą riziką, pavyzdžiui, kredito ir finansavimo riziką, taip pat į švelninančius veiksniai, pavyzdžiui, kapitalo ir likvidumo rezervus.
3. Siekiant palengvinti turto suvaržymo stebėseną, EBI rekomenduojama, vadovaujantis jos nustatyta konsultavimosi praktika, parengti gaires dėl suderintų ataskaitų formų ir apibrėžčių.

4. EBI rekomenduojama Sąjungos lygiu atidžiai stebėti turto suvaržymo lygį, raidą ir rūšis bei nesuvaržytą turtą, kurį galima suvaržyti.

D rekomendacija. Rinkos skaidrumas turto suvaržymo klausimu

1. EBI rekomenduojama parengti gaires dėl kredito įstaigoms taikomų skaidrumo reikalavimų turto suvaržymo klausimu. Šios gairės turėtų padėti užtikrinti, kad rinkai atskleidžiama informacija yra aiški, lengvai suprantama ir tinkama. Kadangi turima nedaug patirties patikimos ir prasmingos informacijos apie turto kokybę atskleidimo srityje, EBI turėtų siekti to palaipsniui, kad prie išsamesnės informacijos atskleidimo sistemos būtų pereita po vienerių metų. Gairėse iš kredito įstaigų turėtų būti reikalaujama pateikti informaciją apie:

- a) suvaržyto ir nesuvaržyto turto lygį ir raidą:
- i) pirmaisiais metais po gairių priėmimo ši informacija turėtų apimti paskirstymą pagal turto rūšį (metinė informacija);
- ii) atsižvelgiant į iki 2014 m. gruodžio 31 d. įgytą patirtį, įskaitant C rekomendacijos įgyvendinimo patirtį, gairės turėtų būti iš dalies pakeistos, reikalaujant, kad informacija būtų teikiama kas pusę metų ir kad ji taip pat apimtų paskirstymą pagal turto kokybę, jeigu EBI mano, kad toks papildomos informacijos atskleidimas suteiktų patikimos ir prasmingos informacijos;

- b) savanorišką aprašą, kuriame kredito įstaigos pateiktų vartotojams informacijos, kuri galėtų būti naudinga siekiant suprasti suvaržymo svarbą kredito įstaigos finansavimo modelyje.

2. EBI rekomenduojama nurodyti gairėse 1 dalies a punkte nustatytos atskleistinos informacijos ypatybes, ypač jos vienetų ir atskleidimo laiką.

3. Rengiant šias gaires, EBI rekomenduojama:

- a) bendradarbiauti su EVPRI, kad būtų atsižvelgta į esamus TFAS reikalavimus dėl turto suvaržymo;
- b) atsižvelgti į atitinkamus pokyčius susijusiose srityse, ypač likvidumo reguliavimo sistemoje, ir
- c) užtikrinti, kad nebūtų galima nustatyti centrinių bankų naudai suvaržyto turto lygio ir kaitos, taip pat centrinių bankų teikiamos likvidumo pagalbos kiekio.

E rekomendacija. Padengtos obligacijos ir kitos priemonės, dėl kurių suvaržomas turtas

1. Nacionalinėms priežiūros institucijoms rekomenduojama nustatyti geriausią praktiką dėl padengtų obligacijų ir skatinti jų nacionalinių sistemų suderinimą.

2. EBI rekomenduojama koordinuoti nacionalinių priežiūros institucijų veiksmus, ypač dėl įkaito fondų kokybės ir atskyrimo, nemokumo netaikymo padengtomis obligacijoms, turto ir išsipareigojimų rizikos įkaito fondams ir įkaito fondų sudėties atskleidimo.

3. EBI rekomenduojama apsvarstyti, ar nebūtų tinkama išleisti gaires ar rekomendacijas, kuriomis būtų patvirtinta geriausia praktika, prieš tai dvejus metus stebint padengtų obligacijų rinkos veikimą ir lyginant jį su šia geriausia praktika. Jei EBI nustatytų, kad šiuo klausimu reikia teisės akto pasiūlymo, ji turėtų apie pranešti Europos Komisijai ir informuoti ESRV.

4. EBI rekomenduojama įvertinti, ar yra kitų finansinių priemonių, dėl kurių suvaržomas turtas, kurioms taip pat būtų naudinga nustatyti geriausią nacionalinių sistemų praktiką. Jei EBI nustatytų, kad tokios priemonės egzistuoja, ji turėtų: i) koordinuoti geriausios praktikos nustatymą ir skatinti, kad nacionalinės priežiūros institucijos suderintų atitinkamą geriausią praktiką; ii) vėliau veikti kaip nustatyta 3 dalyje dėl padengtų obligacijų.

2 SKIRSNIS

ĮGYVENDINIMAS

1. Aiškinimas

1. Šioje rekomendacijoje:

- a) kredito įstaiga – kredito įstaiga, kaip apibrėžta Direktyvos 2006/48/EB ⁽¹⁾ 4 straipsnio 1 dalyje;

- b) finansų sistema – finansų sistema, kaip apibrėžta Reglamente (ES) Nr. 1092/2010;

- c) nacionalinė priežiūros institucija – kompetentinga ar priežiūros institucija, kaip apibrėžta Reglamento (ES) Nr. 1092/2010 1 straipsnio 3 dalies f punkte. Jei nacionalinė priežiūros institucija nėra kompetentinga priežiūros institucija, ECB, veikiantis bendrame priežiūros mechanizme, laikomas atitinkamos rekomendacijos adresatu;

- d) suvaržytas turtas – turtas, kuris, tiesiogiai ar netiesiogiai, yra įkeistas arba kuris pagal susitarimą naudojamas bet kokiame sandoriui apsaugoti, užtikrinti įkaitu ar padidinti jo kreditingumą;

- e) naujoviška priemonė – priemonė, apie kurią, dėl jos naujumo, turima nedaug informacijos, ypač apie jos elgseną nepalankiausiomis aplinkybėmis; dėl jos kredito

⁽¹⁾ OL L 177, 2006 6 30, p. 1.

įstaigoms kyla nematoma rizika, pavyzdžiui, dėl likvidumo ir finansavimo susitraukimo, taip pat teisinė rizika ar rizika reputacijai;

- f) neapdrausta į indėlį panaši finansinė priemonė – finansinė priemonė, kuri gali būti panaši į indėlį, bet kelia kitokio tipo riziką nei indėliai, nes šiai finansinei priemonei netaikoma indėlių garantijų sistema;
 - g) indėlis – indėlis, kaip apibrėžta Direktyvos 94/19/EB ⁽¹⁾ 1 straipsnio 1 dalyje;
 - h) tvari finansavimo struktūra – finansavimo struktūra, kuri gali būti išlaikyta be viešojo sektoriaus intervencijos ir kurios finansavimo išlaidos nedaro poveikio įstaigos gyvybingumui.
2. Priedas yra sudedamoji šios rekomendacijos dalis. Esant prieštaravimų tarp pagrindinio teksto ir priedo, vadovaujamasi pagrindiniu tekstu.

2. Įgyvendinimo kriterijai

1. Šios rekomendacijos įgyvendinimui taikomi tokie kriterijai:
 - a) ši rekomendacija taikoma tik kredito įstaigų finansavimui;
 - b) turėtų būti vengiama galimybės rinktis palankesnes reglamentavimo sąlygas;
 - c) įgyvendinant turi būti tinkamai atsižvelgiama į proporcingumo principą, kadangi kiekvienoje bankų sistemoje finansavimo ir suvaržymo rizika turi ypatingą sisteminę svarbą; kartu turi būti atsižvelgiama į kiekvienos rekomendacijos tikslą ir turinį;
 - d) konkretūs A–E rekomendacijų įgyvendinimo kriterijai yra išdėstyti priede.
2. Adresatai turi pranešti ESRV ir Tarybai apie veiksmus, kurių buvo imtasi laikantis šios rekomendacijos, arba tinkamai pateisinti neveikimą. Ataskaitose turi būti pateikiama bent:
 - a) informacija apie veiksmų, kurių imtasi, esmę ir grafiką;
 - b) veiksmų, kurių imtasi, poveikio šios rekomendacijos tikslų požiūriu vertinimas;
 - c) išsamus bet kokio neveikimo ar nukrypimo nuo šios rekomendacijos, įskaitant bet kokią uždelimą, pateisinimas.

3. Tolesnių veiksmų grafikas

Adresatai turi pranešti ESRV ir Tarybai apie veiksmus, kurių buvo imtasi laikantis šios rekomendacijos, o neveikimo atveju – tinkamą pateisinimą, kaip nurodyta toliau.

1. *A rekomendacija.* Už bankų priežiūrą atsakingos nacionalinės priežiūros institucijos, nacionalinės priežiūros institucijos ir

kitos institucijos, įgalios vykdyti rizikos ribojimo priežiūrą makrolygiu, ir EBI turi pateikti ataskaitas pagal tokį grafiką:

- a) iki 2014 m. birželio 30 d. už bankų priežiūrą atsakingos nacionalinės priežiūros institucijos turi pateikti ESRV tarpinę ataskaitą, kurioje būtų pirmas A rekomendacijos 1 ir 2 dalių įgyvendinimo vertinimas;
 - b) iki 2015 m. sausio 31 d. už bankų priežiūrą atsakingos nacionalinės priežiūros institucijos turi pateikti ESRV ir Tarybai galutinę ataskaitą dėl A rekomendacijos 1 ir 2 dalių;
 - c) iki 2014 m. birželio 30 d. nacionalinės priežiūros institucijos ir kitos institucijos, įgalios vykdyti rizikos ribojimo priežiūrą makrolygiu, turi pateikti ESRV tarpinę ataskaitą, kurioje būtų pirmas A rekomendacijos 3 dalies įgyvendinimo vertinimas;
 - d) iki 2015 m. kovo 31 d. nacionalinės priežiūros institucijos ir kitos institucijos, įgalios vykdyti rizikos ribojimo priežiūrą makrolygiu, turi pateikti ESRV ir Tarybai galutinę ataskaitą dėl A rekomendacijos 3 dalies įgyvendinimo;
 - e) iki 2013 m. gruodžio 31 d. EBI turi pateikti ESRV ir Tarybai gaires, nurodytas A rekomendacijos 4 dalyje;
 - f) iki 2014 m. rugsėjo 30 d. EBI turi pateikti ESRV tarpinę ataskaitą, kurioje būtų pirmas A rekomendacijos 5 dalies įgyvendinimo vertinimas;
 - g) iki 2015 m. kovo 31 d.: EBI turi pateikti ESRV ir Tarybai galutinę ataskaitą dėl A rekomendacijos 5 dalies įgyvendinimo.
2. *B rekomendacija.* Iki 2014 m. birželio 30 d. už bankų priežiūrą atsakingos nacionalinės priežiūros institucijos turi pranešti ESRV ir Tarybai apie veiksmus, kurių imtasi laikantis šios rekomendacijos.
 3. *C rekomendacija.* EBI ir už bankų priežiūrą atsakingos nacionalinės priežiūros institucijos turi pateikti ataskaitas pagal tokį grafiką:
 - a) iki 2013 m. gruodžio 31 d. EBI turi pateikti ESRV ir Tarybai gaires, nurodytas C rekomendacijos 3 dalyje, ir tarpinę ataskaitą, kurioje būtų pasiūlymas, kaip ji ketina vykdyti C rekomendacijos 4 dalį;
 - b) iki 2014 m. rugsėjo 30 d. EBI turi pateikti ESRV pirmą ataskaitą dėl turto suvaržymo stebėsenos C rekomendacijos 4 dalies tikslais;
 - c) iki 2015 m. gruodžio 31 d. EBI turi pateikti ESRV ir Tarybai galutinę ataskaitą dėl turto suvaržymo stebėsenos C rekomendacijos 4 dalies tikslais;

⁽¹⁾ OL L 135, 1994 5 31, p. 5.

d) iki 2014 m. birželio 30 d. už bankų priežiūrą atsakingos nacionalinės priežiūros institucijos turi pateikti ESRV pirmą stebėsenos ataskaitą dėl veiksmų, kurių imtasi laikantis C rekomendacijos 1 ir 2 dalių;

e) iki 2015 m. rugsėjo 30 d. už bankų priežiūrą atsakingos nacionalinės priežiūros institucijos turi pateikti ESRV ir Tarybai galutinę stebėsenos ataskaitą dėl veiksmų, kurių imtasi laikantis C rekomendacijos 1 ir 2 dalių.

4. *D rekomendacija*. EBI turi pateikti ataskaitas pagal tokį grafiką:

a) iki 2013 m. gruodžio 31 d. EBI turi pateikti ESRV ir Tarybai gaires;

b) iki 2015 m. birželio 30 d. EBI turi pateikti ESRV ir Tarybai papildomą ataskaitą apie D rekomendacijos 1 dalies a punkto ii papunkčio įgyvendinimą.

5. *E rekomendacija*. EBI ir nacionalinės priežiūros institucijos turi pateikti ataskaitas pagal tokį grafiką:

a) iki 2013 m. gruodžio 31 d. nacionalinės priežiūros institucijos turi pranešti ESRV ir Tarybai apie veiksmus, kurių imtasi laikantis E rekomendacijos 1 dalies;

b) iki 2013 m. gruodžio 31 d. EBI turi pateikti ESRV tarpinę ataskaitą, kurioje nustatomi geriausios praktikos principai padengtų obligacijų atžvilgiu, kuriuos ji nustatė kartu su nacionalinėmis priežiūros institucijomis, ir kitų finansinių priemonių, dėl kurių suvaržomas turtas ir kurių atžvilgiu gali prireikti nustatyti geriausią praktiką, egzistavimo įvertinimas;

c) iki 2014 m. gruodžio 31 d. EBI turi pateikti ESRV tarpinę ataskaitą, kurioje nustatomi geriausios praktikos principai kitų finansinių priemonių, dėl kurių suvaržomas turtas,

atžvilgiu, jei jos buvo nurodytos b punkte nurodytoje tarpinėje ataskaitoje;

d) iki 2015 m. gruodžio 31 d. EBI turi pateikti ESRV ir Tarybai galutinę ataskaitą, kurioje pateikiamas padengtų obligacijų sistemos veikimo vertinimas lyginant jį su geriausios praktikos principais, ir jos požiūris dėl rekomenduojamų tolesnių veiksmų, jei pageidaujama;

e) iki 2016 m. gruodžio 31 d. EBI turi pateikti ESRV ir Tarybai galutinę ataskaitą, kurioje pateikiamas kitų finansinių priemonių, dėl kurių suvaržomas turtas, sistemos veikimo vertinimas lyginant jį su geriausios praktikos principais, jei jos buvo nurodytos b punkte nurodytoje tarpinėje ataskaitoje, ir jos požiūris dėl rekomenduojamų tolesnių veiksmų, jei pageidaujama.

4. **Stebėseną ir vertinimą**

1. ESRV sekretoriatas:

a) padeda adresatams, įskaitant pagalbą organizuojant koordinuotą ataskaitų teikimą, teikia reikiamas ataskaitų formas, o prireikus – išsamiau apibūdina tolesnių veiksmų ypatumus ir grafiką;

b) tikrina adresatų tolesnius veiksmus, įskaitant ir tuos atvejus, kai jie to prašo, ir per Valdymo komitetą teikia Bendrajai valdybai ataskaitą apie tolesnius veiksmus.

2. Bendroji valdyba įvertina adresatų pateiktas ataskaitas apie veiksmus ir pateisinimus dėl neveikimo ir, kai tinkama, sprendžia, ar šios rekomendacijos buvo laikomasi ir ar adresatai tinkamai pateisino savo neveikimą.

Priimta Frankfurte prie Maino 2012 m. gruodžio 20 d.

ESRV Pirmininkas
Mario DRAGHI

REKOMENDACIJOS DĖL KREDITO ĮSTAIGŲ FINANSAVIMO PRIEDAS

TURINYS

	Puslapis
SANTRAUKA	9
ĮVADAS	10
I. FINANSAVIMO STRUKTŪRŲ IR TURTO RAIDA	11
I.1. Įkaitu užtikrintas ir neužtikrintas finansavimas	12
I.2. Įkaitu užtikrinto finansavimo raida	13
I.2.1. Padengtos obligacijos	14
I.3. Įkaitu neužtikrinto finansavimo raida	15
I.3.1. Klientų indėliai	15
I.4. Naujoviškas finansavimas	17
I.4.1. Likvidumo apsikeitimo sandoriai	17
I.4.2. Struktūrizuoti produktai ir biržoje prekiaujami fondai	17
I.5. Viešojo sektoriaus parama dabartinėmis įtampos sąlygomis	18
I.6. Finansavimo struktūrų kūrimo varomosios jėgos	19
I.6.1. Naujų ir rengiamų bankų finansavimą reglamentuojančių dokumentų poveikis	20
I.7. Finansinis svertas ir turto išskaidymas	22
II. TURTO SUVARŽYMAS: TYRIMO DUOMENYS	23
II.1. Bendras turto suvaržymo lygis	23
II.2. Perviršinio įkaito įtaka suvaržymo lygiui	26
II.3. Įvairių sandorių įtaka suvaržymui	27
III. RIZIKA	28
III.1. Su turto suvaržymu susijusi rizika	28
III.1.1. Neapsaugotų kreditorių struktūrinis subordinavimas	28
III.1.2. Prieiga prie įkaitu neužtikrintų rinkų ateityje	29
III.1.3. Skaidrumo ir teisingos kainodaros klausimai	30
III.1.4. Padidėjusi finansavimo ir likvidumo rizika	30
III.1.5. Sąlyginis suvaržymas	32
III.1.6. Kitos su turto suvaržymu susijusios rizikos rūšys	33
III.1.7. Kitos su konkrečiais produktais ar sandoriais susijusios rizikos rūšys	34
III.1.8. Veiksniai, skatinantys reikštis riziką	36
III.1.9. Turto suvaržymo tvarumas	36
III.1.10. Turto suvaržymo poveikis realiajai ekonomikai	36
III.2. Su naujovišku finansavimu susijusi rizika	37
III.2.1. Skaidrumas, pasitikėjimas, valdymo ir priežiūros problemos	37
III.2.2. Sąsajos	37
III.2.3. Teisminių ginčų rizika ir rizika reputacijai; vartotojų apsauga	38
III.2.4. Specifinės su likvidumo apsikeitimo sandoriais susijusios rizikos rūšys	38
III.3. Rizika dėl koncentracijos	39
III.4. Rizika dėl spaudimo mažinti finansinį įsiskolinimą	40

	Puslapis
IV. FINANSAVIMO STRUKTŪRŲ TVARUMAS (VIDUTINĖS TRUKMĖS IR ILGALAIKĖ PERSPEKTYVA) . . .	40
IV.1. Didesnė klientų indėlių svarba	40
IV.2. Didmeninio įkaitu užtikrinto ir įkaitu neužtikrinto finansavimo vaidmuo	41
IV.3. Tvarios finansavimo struktūros ypatumai	42
IV.4. Paklausos ir pasiūlos poveikis finansavimui	42
V. POLITIKA	42
POLITIKOS TIKSLAI	42
REKOMENDACIJŲ ĮGYVENDINIMO PRINCIPAI	43
TOLESNI SU VISOMIS POLITIKOS REKOMENDACIJOMIS SUSIJĘ VEIKSMAI	43
REKOMENDACIJOS	43
V.1. A rekomendacija. Priežiūros institucijų atliekami finansavimo rizikos ir finansavimo rizikos valdymo stebėseną ir vertinimas	44
V.1.1. Ekonominis pagrindimas	44
V.1.2. Vertinimas. Pranašumai ir trūkumai	44
V.1.3. Tolesni veiksmai	45
V.1.4. Informavimas apie tolesnius veiksmus	46
V.2. B rekomendacija. Įstaigų atliekamas turto suvaržymo rizikos valdymas	47
V.3. C rekomendacija. Priežiūros institucijų atliekama turto suvaržymo stebėseną	47
V.3.1. Ekonominis pagrindimas (B ir C rekomendacijos)	48
V.3.2. Vertinimas. Pranašumai ir trūkumai (B ir C rekomendacijos)	48
V.3.3. Tolesni veiksmai (B ir C rekomendacijos)	48
V.3.4. Informavimas apie tolesnius veiksmus. B rekomendacija	50
V.3.5. Informavimas apie tolesnius veiksmus. C rekomendacija	50
V.4. D rekomendacija. Rinkos skaidrumas turto suvaržymo klausimu	50
V.4.1. Ekonominis pagrindimas	51
V.4.2. Vertinimas. Pranašumai ir trūkumai	51
V.4.3. Tolesni veiksmai	52
V.4.4. Informavimas apie tolesnius veiksmus	53
V.5. E rekomendacija. Padengtos obligacijos ir kitos priemonės, dėl kurių suvaržomas turtas	53
V.5.1. Ekonominis pagrindimas	53
V.5.2. Vertinimas. Pranašumai ir trūkumai	54
V.5.3. Tolesni veiksmai	54
V.5.4. Informavimas apie tolesnius veiksmus	55
V.6. ESRV atkreipia dėmesį į kitas iniciatyvas	55
VI. TURTO SUVARŽYMO IR NAUJOVIŠKO FINANSAVIMO TYRIMO REZULTATAI: METODINĖS IR STATISTINĖS PASTABOS	55
VI.1. Metodinė pastaba	55
VI.1.1. Bendras surinktų duomenų aprašymas	55
VI.1.2. Kai kurie metodikos aspektai	56
VI.1.3. Duomenų kokybės kontrolė	56
VI.2. Suvaržymas	57
VI.2.1. Suvaržymo lygiai	57
VI.2.2. Suvaržyto turto išpirkimo terminai ir suderinti išsipareigojimai	60
VI.3. Įkaitu užtikrintas finansavimas	60
VI.4. Sandorio šalys	61

SANTRAUKA

Bankų finansavimo struktūros pastaraisiais metais labai pasikeitė. Šiame priede aptariami Sąjungos bankų finansavimo šaltinių ir struktūrų pokyčiai, dėl šių pokyčių atsirandanti rizika ir pateikiami keli politikos pasiūlymai, kaip ją mažinti.

Labiausiai pastebimas pokytis yra tai, kad, investuotojams vis labiau vengiant rizikos ir pasirodžius naujiems reglamentuojantiems dokumentams, pavyzdžiui, Bazelio reikalavimų kapitalui ir likvidumui sistemai ir Mokumo II direktyvai, padidėjo santykinė įkaitu užtikrinto finansavimo svarba. Dėl šių pokyčių susidarė sąlygos didėti įkaito paklausai (ir iš viešojo sektoriaus finansavimo šaltinių) mažėjant kokybiško įkaito pasiūlai tokiu metu, kai bankams ypač reikia stabilaus finansavimo šaltinių, kad galėtų ir toliau teikti paskolas realiajai ekonomikai. Didėjant investuotojų neužtikrintumui dėl dabartinės valstybių skolų krizės, bankams vis dažniau teko naudotis viešojo sektoriaus finansavimo šaltiniais, o centriniai bankai savo ruožtu ėmėsi ypatingų priemonių, pavyzdžiui, ilgino operacijų trukmę ir išplėtė įkaitu tinkamo turto sąrašus.

Be to, bankai vis dažniau naudojami klientų indėliais ir konkuruoja dėl jų. Daugiau dėmesio indėliams iš dalies pasiteisino, nors nebuvo išvengta ir rizikos, nes dėl konkurencijos didėja indėlių kintamumas, klientams siūlomi naujoviški produktai, kurie ne visuomet tinkamai suprantami. Galiausiai, norėdami pritraukti lėšų konkurencingomis kainomis, keli bankai ėmė leisti naujoviškus produktus, ypač likvidumo apsiikeitimo sandorius. Siekiant pateikti išsamią šių reiškinų analizę, priede įvertintas finansavimo struktūrų tvarumas, taip pat jų poveikis finansų sektoriui ir realiajai ekonomikai.

Priede smulkiau aptariami trys rizikos šaltiniai: 1) turto suvaržymas; 2) naujoviškas finansavimas ir 3) koncentracija.

Dabartiniu įtampos laikotarpiu įkaitu užtikrintas finansavimas bankams tapo gelbėjimosi ratu, jis suteikia galimybę diversifikuoti finansavimo šaltinius ir mažinti sandorio šalies riziką. Priede pripažįstama įkaitu užtikrinto finansavimo nauda krizės metu, tačiau įvertinta ir per didelio turto suvaržymo lygio rizika. Pirma, tai reiškia, kad atsisakymo eiliškumo požiūriu kitų kreditorių, ypač indėlininkų, padėtis tapo blogesnė, dėl to gali tekti naudoti indėlių garantijų sistemų lėšas. Ateityje dėl aukšto turto suvaržymo lygio gali būti sunku naudotis įkaitu neužtikrinto finansavimo rinkomis ir teisingai įvertinti riziką, kartu ir veiksmingai paskirstyti išteklius. Be to, sąlyginis suvaržymas yra procikliškas, nes jis ypač didėja įtampos laikotarpiais, kai automatiškai padidėja užtikrinimo įkaitu reikalavimai. Žvelgiant plačiau, dėl visos sistemos mastu didėjančio suvaržymo atsiranda likvidumo bei finansavimo valdymo sunkumų ir didėja įkaito pakartotinio panaudojimo rizika. Kiti sunkumai susiję su veiksmingu daug suvaržyto turto turinčių įstaigų valdymu ir priežiūra.

Naujoviškas finansavimas dažnai yra mažiau skaidrus, todėl jį sunkiau valdyti ir prižiūrėti. Dėl galimo neskaidrumo didėja teisminių ginčų tikimybė ir rizika reputacijai, ypač jei šie produktai parduodami mažmeniniams vartotojams. Dėl koncentracijos kylanti rizika analizuojama keturiais skirtingais požiūriais: investuotojų bazės, priemonių, išpirkimo terminų ir geografinės aprėpties.

Žvelgiant į finansavimo struktūrų visumą, priede nurodoma, kad gerai diversifikuota finansavimo struktūra yra svarbiausias dalykas užtikrinant kredito įstaigų gebėjimą atsilaikyti prieš įtampą sukeliančius įvykius. Tai reiškia, kad būtina vengti priklausomybės nuo vieno finansavimo šaltinio, ypač nuo įkaitu užtikrinto finansavimo. Be to, nustatydamos savo pajėgumą įgyvendinti savo finansavimo planus, finansų įstaigos turėtų atsižvelgti ir į kitų įstaigų veiksmus, ypač į priklausomybę nuo klientų indėlių, nes didėjant konkurencijai indėliai gali tapti mažiau stabiliu finansavimo šaltiniu. Jau yra duomenų, kad kredito įstaigos naudoja mažmeninėmis finansavimo priemonėmis, kurios gali atrodyti panašios į indėlius, bet joms būdinga visai kitokia rizika, nes gali būti, kad jos neturi indėlių garantijų sistemų apsaugos.

Remiantis tyrimu, parengta keletas politikos rekomendacijų.

Artimiausiu metu, atsižvelgiant į vis dar sutrikdytos rinkos sąlygas ir kredito įstaigų poreikį sukurti patikimus finansavimo planus, nacionalinėms priežiūros institucijoms ir Europos bankininkystės institucijai (EBI) rekomenduojama stebėti ir įvertinti finansavimo ir likvidumo riziką bei finansavimo planų gyvybingumą ir nacionaliniu, ir Sąjungos lygmeniu. Šiuo metu valdžios institucijoms pirmiausia rekomenduojama įvertinti įstaigų planus mažinti priklausomybę nuo viešojo sektoriaus finansavimo šaltinių. Analizuojant finansavimo ir likvidumo riziką, institucijoms rekomenduojama atkreipti ypatingą dėmesį į naujoviškų priemonių, kurios gali kelti sisteminės rizikos grėsmę, naudojimą, taip pat įvertinti mažmeniniams klientams parduodamų neapdraustų į indėlius panašių finansinių priemonių keliamą riziką ir galimą neigiamą jų poveikį tradiciniams indėliams.

Pagrindinė pasiūlymų mintis – parengti aiškią strategiją turto suvaržymo klausimams spręsti. Trumpuoju laikotarpiu siūloma stengtis bendrai gerinti kredito įstaigų likvidumo ir finansavimo rizikos valdymą turto suvaržymo atvejais. Be to, priežiūros institucijoms rekomenduojama nuosekliau vykdyti turto suvaržymo lygio, raidos ir tipų, taip pat įtampą

sukeliančių įvykių poveikio turto suvaržymui stebėseną ir vertinimą. Labai svarbu, kad, siekiant užtikrinti finansavimo pasiūlą, buvo įtraukta ir rekomendacija dėl rinkos finansavimo skaidrumo, kuri padės lengviau įvertinti galimą riziką, ypač susijusią su suvaržymu.

Atsižvelgiant į tai, kokią santykinę svarbą bankų finansavimo struktūrose įgijo padengtos obligacijos, ir į su šių priemonių panaudojimu susijusią riziką, pavyzdžiui, teisinius neaiškumus kai kuriose valstybėse narėse ir skirtingą informacijos atskleidimo tvarką, nacionalinėms priežiūros institucijoms rekomenduojama skatinti diegti valdžios ar privačiojo sektoriaus geriausios praktikos pavyzdžius. Po šio pirmojo etapo Europos bankininkystės institucijai rekomenduojama koordinuoti tokias iniciatyvas ir nustatyti geriausios praktikos pavyzdžius, taip pat apsvarstyti, kaip rinkta galėtų veikti pagal nustatytus principus. Ji taip pat turėtų apsvarstyti, ar tikslinga pasinaudoti savo galiomis kaip oficialiu mechanizmu, kad tokia geriausia praktika būtų privaloma, ar perduoti klausimą Europos Komisijai, kad, atsižvelgdama į galimą poveikį kitais atžvilgiais gerai veikiančioms rinkoms, nustatytų galimus tolesnius veiksmus. Antrajame etape rekomenduojama EBI apsvarstyti, ar nenaudojamos kitos su turto suvaržymu susijusios finansinės priemonės, kurios taip pat turėtų būti panašiai įvertintos.

ESRV nesiūlo jokių oficialių rekomendacijų kitoms finansavimo rinkoms skatinti, bet atkreipia dėmesį į kai kurias privačias iniciatyvas, pavyzdžiui, dėl pakeitimo vertybiniais popieriais ir padengtų obligacijų ženklavimo, nes tai gali padėti atkurti pasitikėjimą tam tikrais finansiniais produktais.

IVADAS

Dabartinės krizės pradžia siejama su 2007–2008 m. įvykiais, kai didmeninės ir mažmeninės prekybos rinkose pasireiškė kai kurioms turto klasėms (pvz., rizikingoms būsto paskoloms Jungtinėse Valstijose ir kitur) ir kai kuriems verslo modeliams (pvz., grindžiamiems trumpalaikiu didmeniniu finansavimu) būdingas pažeidžiamumas. Krizė ilgainiui išsiplėtė. Sąjungoje, ypač euro zonoje, dabartinis kai kurių valstybių pažeidžiamumas ir kai kurių bankų sistemų trapumas dar padidėjo dėl silpno ekonomikos augimo. Tokiomis sąlygomis stipri banko ir viešojo sektoriaus finansavimo sąsaja kartu su neužtikrintumu dėl kai kurių bankų turto kokybės ir jų verslo modelių tvarumo reiškia, kad kredito ir tarpbankinės rinkos tebėra sutrikdytos ir kad valdydami savo balansus bankai ir toliau patiria sunkumų.

Tokiomis aplinkybėmis įsikišo valdžios institucijos, o centriniai bankai stengėsi įgyvendinti ryžtingas priemones, kad patys bankai turėtų galimybę save finansuoti, priežiūros institucijoms stengiantis įtvirtinti reikiamą kapitalo lygį, didinti skaidrumą ir spręsti turto kokybės problemas.

Be to, norėdami prisitaikyti prie šios situacijos, bankai ėmėsi keisti savo finansavimo struktūras ir turto portfelio sudėtį. Šiame priede taip pat daug dėmesio skiriama bankų finansavimo šaltinių ir struktūros pokyčiams ir vertinama, ar dėl tokių pokyčių atsiranda sisteminė rizika.

Šiame priede apžvelgiamos ES bankų finansavimo struktūros ir jų raida pastaraisiais metais, taip pat skiriama daug dėmesio vis didėjančiam įkaitu užtikrinto finansavimo ir kitų sandorių su įkaitais vaidmeniui bei jų pasekmėms turto suvaržymo požiūriu. Galbūt sprendami dėl krizės kilusias problemas keletas bankų pradėjo naudotis naujoviškesniais finansavimo šaltiniais, kurie dažnai yra neskaidrus ir kai kuriais atvejais gali daryti poveikį turto suvaržymui. Galiausiai priede plačiau nagrinėjamos šių pokyčių pasekmės bankų finansavimo struktūrų tvarumo požiūriu.

Priede pateikiamas įvertinimas, ar šiems procesams tenka dėmesio politikos požiūriu ir kaip jis rodomas. Daroma išvada, kad kai kurios rizikos rūšys yra reikšmingos, todėl siūlomi keli politiniai sprendimai. Šiuose pasiūlymuose deramai atsižvelgta į dabartinės padėties pobūdį, t. y. į tai, kad gyvename krizės ir rinkos nestabilumo sąlygomis, todėl reikia būti ypač atsargiems.

Siekiant geriau parodyti šių pokyčių raidą ir esamą padėtį, šioje analizėje panaudoti keli skirtingi duomenų šaltiniai. Nors bankų balansus tikrina priežiūros institucijos ir kitos valdžios įstaigos, be to, jiems taikomos rinkos skaidrumo taisyklės, reikėjo atlikti *ad hoc* tyrimą informacijai surinkti, ypač apie suvaržymo lygį ir tipus bei naujoviškus finansavimo šaltinius.

Šis priedas padalytas į šešis skirsnius. Po įvado I skirsnyje aprašoma ES bankų finansavimo struktūrų raida ir dabartinė būklė. II skirsnis skirtas ESRV surinktų turto suvaržymo duomenų analizei. Su tokia raida susijusios rizikos analizė pateikta III skirsnyje. IV skirsnyje plačiau aptariamos finansavimo struktūrų tvarumo problemos, o V skirsnyje pateikiamos ESRV politikos rekomendacijos. Prie ESRV turto suvaržymo ir naujoviško finansavimo tyrimo pridedamas metodikos ir statistikos priedas (VI skirsnis).

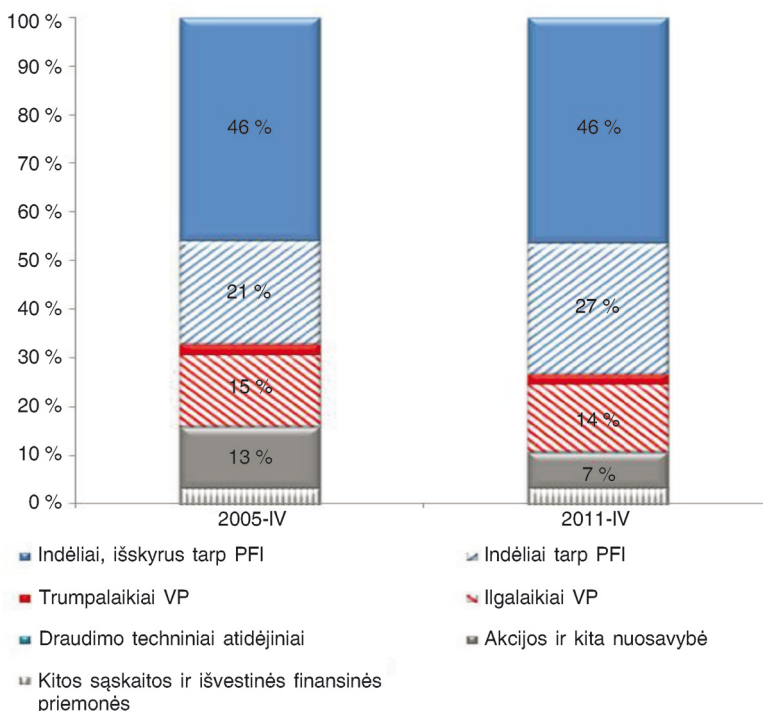
I. FINANSAVIMO STRUKTŪRŲ IR TURTO RAIDA

Pastarųjų metų finansavimo šaltinių ir struktūrų raidos analizė galima tik turint galvoje dabartinę užsitęsusią krizę. Atsižvelgdami į pablogėjusią padėtį kredito ir tarpbankinėje rinkoje ir tiek valstybių, tiek finansų sistemų pažeidžiamumą, ypač euro zonoje, bankai koregavo ir savo finansavimo struktūras, ir turto portfelius.

Palyginus euro zonos ⁽¹⁾ bankų balansų finansavimo struktūras 2011 m. pabaigoje su vyrausiomis iki finansų krizės (pvz., 2005 m. pabaigoje), galima daryti išvadą, kad indėliai (išskyrus indėlius tarp pinigų finansinių institucijų (PFI)) vis dar sudaro didžiausią bankų įsipareigojimų dalį (žr. **1 pav.**). Be to, nuo 2008 m. klientų indėlių dalis bankų įsipareigojimuose didėjo, ilgėjo ir jų išpirkimo terminas ⁽²⁾ (žr. **I.3.1** skirsnį).

1 pav.

Įsipareigojimų pasiskirstymas 2005 ir 2011 m.

Šaltinis. ECB: euro zonos ketvirčių sąskaitos.

Nuo 2005 m. įsipareigojimai buvo restruktūrizuoti didinant indėlių tarp PFI dalį. Remiantis finansinių sandorių duomenimis, nuo 2005 m. pabaigos indėlių dalis iš tikrųjų padidėjo 12 %.

Tačiau reikėtų pažymėti, kad šis statistinis komponentas apima ir centrinių bankų finansavimą. Centriniais bankams ir kitoms valdžios institucijoms priėmus politinius sprendimus dėl pablogėjusios padėties kredito ir tarpbankinėse rinkose, pastaraisiais metais bankai vis dažniau naudojami centrinių bankų ir ypač Eurosistemos finansavimu, taip pat valstybės garantuotomis paskolomis (žr. **I.5** skirsnį).

Trečioje vietoje tarp svarbiausių balanso straipsnių yra ilgalaikiai skolos vertybiniai popieriai, kurie sudarė 14 % visų banko įsipareigojimų. Kalbant apie skolos vertybinius popierius, per pastaruosius keletą metų bankų finansavimo struktūrose pastebimas įkaitu užtikrinto finansavimo, pavyzdžiui, padengtų obligacijų, dalies didėjimas (žr. **I.1** ir **I.2** skirsnius). Dėl susilpnėjusio rinkos pasitikėjimo gerokai mažiau buvo vykdoma ir tarpvalstybinių tarpbankinių operacijų – tai rodo trumpesni išpirkimo terminai ir didesnės palūkanų normos. Atskirose šalyse toks segmentų persigrupavimas iš tarptautinio į nacionalinį lygmenį vyksta toliau.

Galima daryti išvadą, kad, remiantis nedidelės imties tyrime tirtų bankų duomenimis ⁽³⁾, įsipareigojimų struktūros pertvarkymas priklauso nuo banko reitingo (kartu ir valstybės reitingo): kuo labiau pažeidžiami bankai ar valstybės, kuriose jie

⁽¹⁾ Neturint palyginamų duomenų apie padėtį visoje ES, ši informacija apima tik euro zonos šalis.

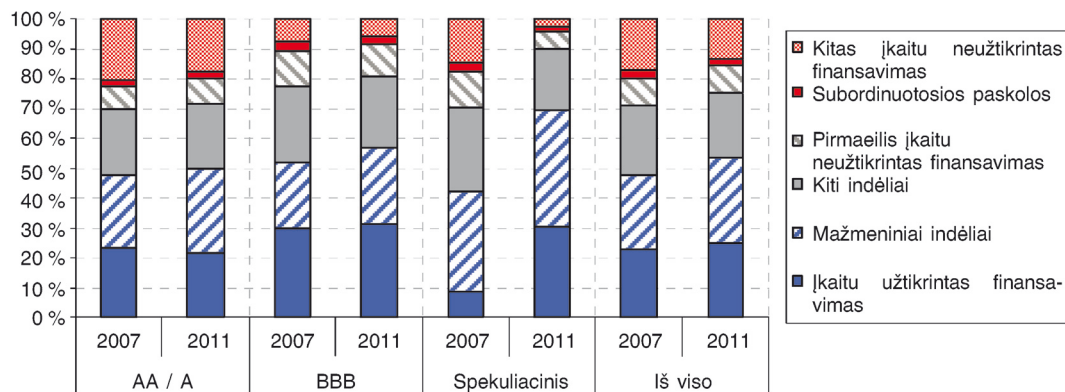
⁽²⁾ Žr. ECB (2012a). Bankų finansavimo modelių pokyčiai (*Changes in bank financing patterns*), 2012 m. balandis.

⁽³⁾ Šie duomenys gauti 2012 m. vasarą ESRV atlikus turto įkeitimo ir naujoviško finansavimo tyrimą. Daugiau informacijos pateikta VI skirsnyje.

įsisteigę, tuo didesnė įkaitu užtikrinto finansavimo dalis (įskaitant centrinio banko finansavimą) ir tuo mažiau taikomos įkaitu neužtikrintos skolos priemonės. Atrodo, kad, palyginti su aukštesnį reitingą turinčiais bankais, šie bankai labiau stiprino ir savo indėlių bazę (žr. 2 pav.).

2 pav.

Skirtingo reitingo bankų grupių finansavimo struktūra, 2007 m. pabaiga ir 2011 m. pabaiga

Šaltinis. ESRV turto suvaržymo ir inovatyvaus finansavimo tyrimas. Bloomberg.

Aprėptis. 12 bankų (AA/A), 6 bankai (BBB), 11 bankų (spekuliacinis reitingas), 29 bankai (iš viso).

Pastaba. Siekiant užtikrinti duomenų palyginamumą, naudojami tų pačių bankų 2007 m. pabaigos ir 2011 m. pabaigos duomenys.

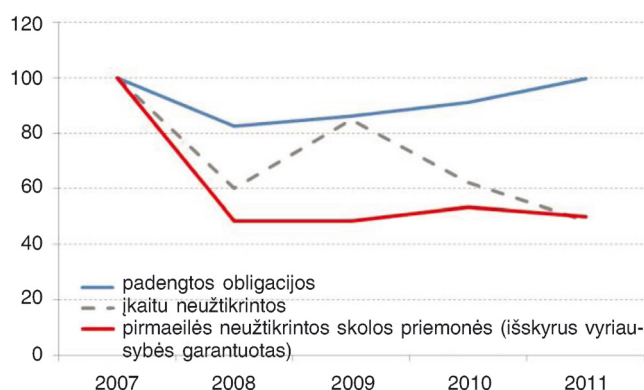
Šie bankų įsipareigojimų struktūros pokyčiai rodo, kad keičiasi ir bankų verslo modelis. Prieš krizę ES bankai daugiausia laikėsi turto didinimo strategijos – turto dalis balanse dažnai nusverdavo įsipareigojimų dalį, nes buvo nesunku ir nebrangu gauti finansavimą, ypač didmeninėse rinkose. Krizė ir dėl jos atsiradusios likvidumo ir lėšų pritraukimo problemos vertė bankus radikaliai keisti strategiją ir daugiau dėmesio skirti įsipareigojimų daliai.

1.1. Įkaitu užtikrintas ir neužtikrintas finansavimas

Nuo 2007 m. pabaigos bankų išleidžiamų vidutinės trukmės ir ilgalaikių skolos vertybinių popierių emisijų, palyginti su ikikriziniu dešimtmečiu, gerokai sumažėjo. Finansų krizė turėjo didelį neigiamą poveikį ir įkaitu užtikrinto, ir neužtikrinto finansavimo rinkoms, tačiau Sąjungos bankų padengtų obligacijų emisijos per pastaruosius keletą metų pasiteisino daug labiau nei pirmajai įkaitu neužtikrintų obligacijų emisijos (žr. 3 pav.), todėl labiau užtikrintų priemonių padaugėjo (žr. 4 pav.). Ši vis ryškesnė tendencija pasikeitė tik 2012 m., iš dalies todėl, kad didžiąją metų dalį Europos periferinių šalių emitentams, 2010 ir 2011 m. išleidusiems didžiausią padengtų obligacijų emisijų dalį, galimybės gauti finansavimą rinkose buvo labai ribotos.

3 pav.

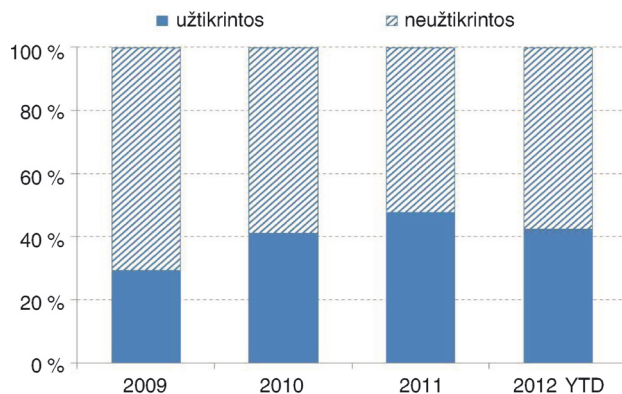
Padengtų obligacijų ir pirmajai įkaitu neužtikrintų obligacijų emisijų pokyčiai (2007–2011 m.; indeksas 2007 = 100)

Šaltiniai. Dealogic ir ECB apskaičiavimai.

Pastaba. ES bankų emisijos nepriklausomai nuo jų dydžio. Neišplatinti sandoriai neįtraukti.

4 pav.

Įkaitu užtikrintų ir neužtikrintų obligacijų dalis (2009–2012 m. rugsėjo mėn.; proc.)

Šaltiniai. Dealogic ir ECB apskaičiavimai.

Pastaba. Įkaitu užtikrintos emisijos apima ES bankų padengtų obligacijų, turtu užtikrintų VP ir hipoteka užtikrintų VP emisijas nepriklausomai nuo jų dydžio. Neišplatinti sandoriai neįtraukti.

Ši daugelį šalių apimanti tendencija neparodo konkrečių šalių ir bankų dinamikos skirtumų. Per pastaruosius keletą metų pažeidžiamiausiose šalyse bankų galimybės leisti emisijas buvo daug mažesnės negu kitose šalyse. Šių šalių bankams teko leisti vis daugiau įkaitu užtikrintų priemonių (dažnai įkaitu panaudojant finansines priemones) ir priemonių su garantija (ypač su valstybės garantija). Net įsisteigę stipresnėse valstybėse žemesnį reitingą turinčių grupių bankai, siekdami didmeninio finansavimo privačiojo sektoriaus rinkose, taip pat susidūrė su didesniais sunkumais.

Euro zonos pinigų rinkos tarpbankinio finansavimo tyrimo duomenys ⁽¹⁾ rodo, kad po ilgalaikio augimo 2008 m. bendras aktyvumas įkaitu neužtikrinto finansavimo rinkose ėmė mažėti, o 2009–2010 m., didėjant susirūpinimui dėl sandorio šalies rizikos, ypač smuko. Ir nors 2011 m. įkaitu neužtikrintų paskolų apimtis šiek tiek padidėjo, vis dėlto tokių paskolų buvo išduodama gerokai mažiau nei iki krizės. Santykinė įkaitu neužtikrintų emisijų dalis mažėjo ir 2012 m., kai įkaitu neužtikrintų VP rinkų apyvarta susitraukė 36 %. Šį įkaitu neužtikrinto tarpbankinio skolinimosi nuosmukį iš dalies kompensavo padidėjęs finansavimas atpirkimo sandoriais, kuris po 2008 m. nuosmukio 2009 m. pradėjo augti, bet 2012 m. vėl smuko 15 %. Santykinį įkaitu užtikrintų VP rinkos atsparumą iš dalies galima paaiškinti padidėjusiu elektroninių platformų naudojimu, ypač pasinaudojant prekybos sistemomis įkaitu užtikrintiems sandoriams vykdyti per pagrindines sandorio šalis. Tyrimo duomenimis, per pagrindines sandorio šalis įvykdytų įkaitu užtikrintų VP sandorių dalis nuo 2008 m. gerokai padidėjo: 2012 m. jie jau sudarė 55 % visų įkaitu užtikrintų VP rinkos sandorių (2011 m. – 51 %).

I.2. Įkaitu užtikrinto finansavimo raida

Nuo 2009 m. pabaigos iki pirmojo 2012 m. ketvirčio pabaigos ES bankų išleistų, bet dar neišpirktų įkaitu užtikrintų obligacijų emisijų apimtis buvo santykinai stabili (išskyrus Vokietiją), nors šie duomenys neparodo pokyčių visos Sąjungos mastu, t. y. kad kai kuriose šalyse (pvz., Ispanijoje, Italijoje ir Švedijoje) jų buvo išleidžiama daugiau, o kitose (pvz., Airijoje, Nyderlanduose ir Jungtinėje Karalystėje) mažiau ⁽²⁾.

Kartu kai kurie bankai ėmė vykdyti daugiau neišplatinto pakeitimo vertybiniais popieriais arba leisti padengtų obligacijų, šias priemones naudodami kaip įkaitą, ypač refinansavimo operacijose su centriniais bankais (smulkiau žr. I.5 skirsnį). Ypač aktyviai šios rūšies operacijomis žemesnį reitingą turinčios įstaigos naudojosi 2011 ir 2012 m.

Iš pradžių pakeitimas vertybiniais popieriais buvo ypač paplitęs: 2008 m. buvo išleista rekordiškai daug – 711 mlrd. EUR vertės – emisijų, bet tik 5 % viso to kiekio buvo bankų išplatinti. 2008–2011 m. neišplatintu turtu užtikrintų vertybinių popierių dalis ir apyvarta gerokai lenkė neišplatintų padengtų obligacijų emisijų dalį.

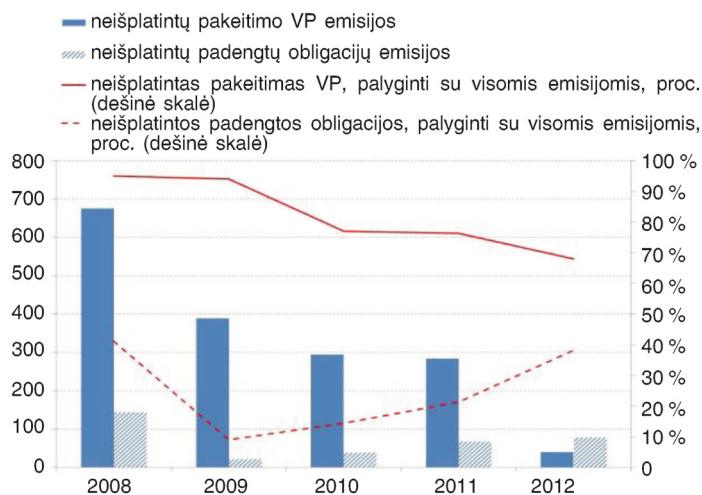
⁽¹⁾ Žr. *Euro money market survey*, ECB, 2012 m. rugsėjis.

⁽²⁾ Vokietijos bankų išleidžiamų įkaitu užtikrintų obligacijų skaičius pastaruosius keletą metų nuolat mažėjo. Tai galima paaiškinti tuo, kad keletas bankų iš esmės persitvarko ir laipsniškai mažina savo portfelius, kuriuos anksčiau finansavo padengtomis obligacijomis (ypač viešojo sektoriaus padengtomis obligacijomis).

Per pirmuosius devynis 2012 m. mėnesius neišplatintų padengtų obligacijų emisija gerokai padidėjo ir sudarė daugiau kaip vieną trečdali visų padengtų obligacijų emisijų (žr. 5 pav.). Tačiau neišplatinto pakeitimo vertybiniais popieriais dalis, bent jau pirmąjį 2012 m. ketvirtį, tebebuvo gerokai didesnė.

5 pav.

Neišplatintas pakeitimas VP ir padengtų obligacijų emisijos ES kiekvienais metais

Šaltiniai. Europos finansų rinkų asociacija. Dealogic.

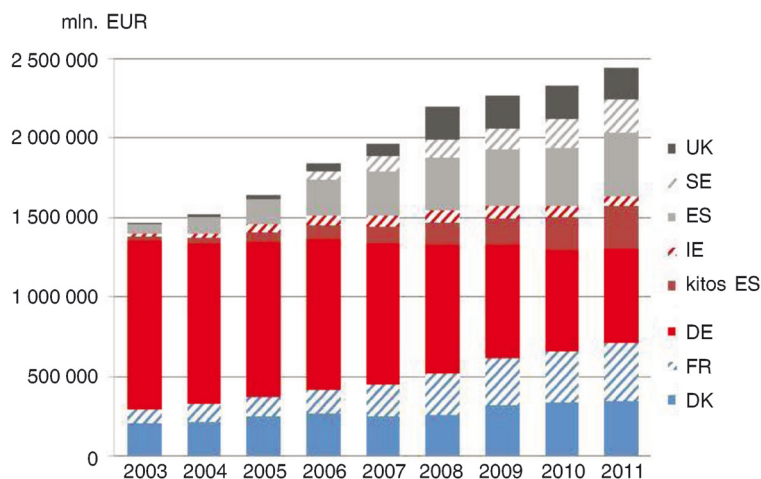
Pastabos. Į duomenis įtrauktos ir ES bankų išleistos padengtos obligacijos, turtu užtikrinti VP ir hipoteka užtikrinti VP. Į 2012 m. duomenis įtraukti pirmojo ketvirčio pakeitimo VP ir pirmųjų trijų ketvirčių padengtos obligacijos.

1.2.1. Padengtos obligacijos

Padengtos obligacijos tampa vis svarbesne įkaitu užtikrinto finansavimo priemone. Buvusios finansavimo šaltiniu tik keliose šalyse, šiuo metu padengtos obligacijos yra svarbus ilgalaikio bankų finansavimo šaltinis jau daug didesnėje šalių grupėje (žr. 6 pav.). 2003 m. 95 % visų išleistų padengtų obligacijų buvo išleisdę vos keturiose šalyse (Danijoje, Prancūzijoje, Vokietijoje ir Ispanijoje) įsisteigę bankai ir hipotekos bankai, o 2010 m. šių keturių šalių bankų išleistos padengtos obligacijos sudarė tik 66 % visų padengtų obligacijų emisijų (žr. 7 pav.).

6 pav.

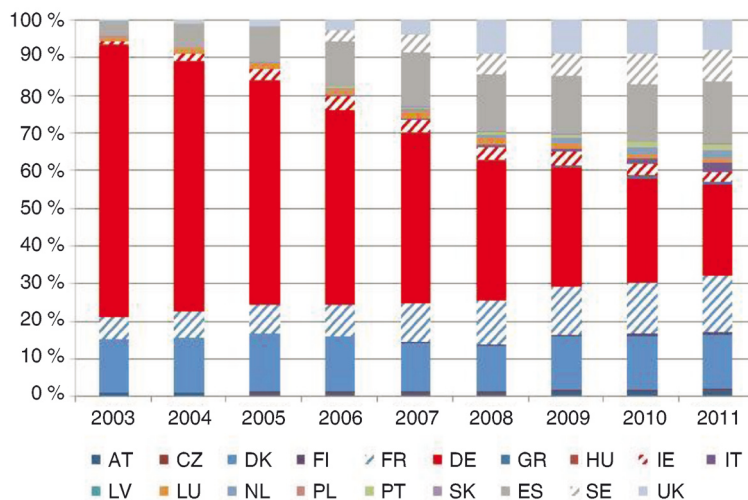
Išleista padengtų obligacijų

Šaltinis. Europos hipotekos federacija (EHF) / Europos padengtų obligacijų taryba (EPOT) (European Mortgage Federation / European Covered Bond Council) (ECBC Fact Book 2012).

7 pav.

Visoje ES išleista padengtų obligacijų (pagal šalis)

Šaltinis. EHF/EPOT (ECBC Fact Book 2012).

Ir pirminėse, ir antrinėse rinkose padengtų obligacijų palūkanų normų skirtumas išliko mažesnis nei atitinkamų pirmaeilų įkaitu neužtikrintų obligacijų, todėl padengtos obligacijos tapo patrauklesne finansavimo priemone, ypač teikiant būsto paskolas. Reitingų agentūros padengtas obligacijas taip pat vertina daug geriau negu to paties emitento pirmaeilės įkaitu neužtikrintas obligacijas, todėl smarkiai augo investuotojų polinkis investuoti į šias priemones.

I.3. Įkaitu neužtikrinto finansavimo raida

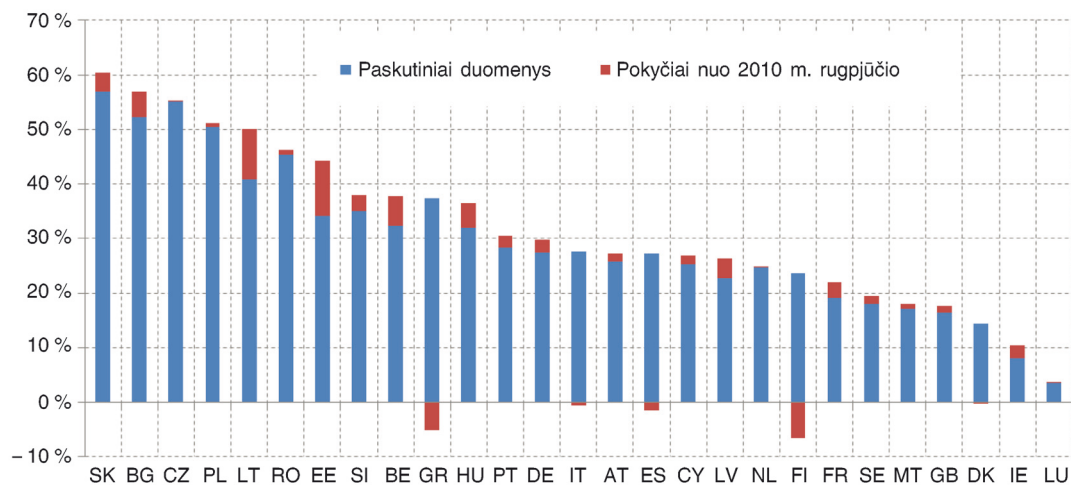
Nors įkaitu neužtikrintų paskolų emisijos 2009 ir 2010 m. buvo išleidžiamos santykinai stabiliai, pirmąjį 2011 m. ketvirtį jų pradėjo mažėti. Tas pats pasakytina ir apie įkaitu neužtikrintų skolos VP dalį visų išleistų skolos VP atžvilgiu: 2009 ir 2010 m. jie sudarė apie 40 %, o pirmąjį 2011 m. ketvirtį pradėjo mažėti ir neseniai susitraukė iki 30 %. Tokia raida būdinga visoms Sąjungos šalims, bet daugiausia ši dalis mažėjo labiausiai krizės paveiktose šalyse (ypač Italijoje ir Portugalijoje). Aukštesnį kredito reitingą turinčios bankų grupės, net įsisteigusios aukštesnio kredito reitingo šalyse, taip pat praneša apie įkaitu neužtikrintų paskolų dalies mažėjimą.

I.3.1. Klientų indėliai

Nors apskritai indėlių dalis bankų įsipareigojimuose padidėjo (žr. **1 pav.**), kol kas palaikyti didesnę indėlių bazę bankams sekasi nevienodai (žr. **8 pav.**), daugiausia dėl didelės konkurencijos jau ir taip bankų perpildytoje rinkoje ir kai kurių indėlininkų santykinio nenoro įsaldyti lėšas nedidelių palūkanų indėliuose.

8 pav.

Šalies nefinansinio privačiojo sektoriaus indėlių dalis, palyginti su visu turtu (proc.)

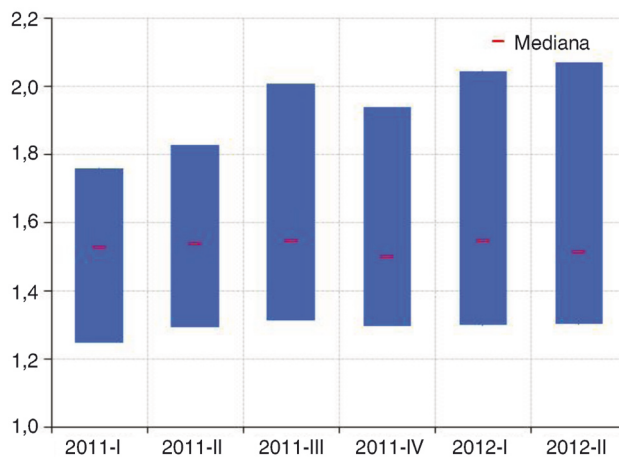
Šaltinis. ECB. Paskutinis vertinimas 2012 m. rugpjūčio mėn.

Pastabos. Namų ūkių ir nefinansinių korporacijų sektoriaus indėliai. Į visą turtą neįtrauktas balanso straipsnis „likęs turtas“ (t. y. finansinių išvestinių priemonių pozicijos, kurių bendroji rinkos vertė teigiama). Paskutinis vertinimas 2012 m. rugpjūčio mėn. rodo tų šalių, kuriose šio santykio pokytis nuo 2010 m. rugpjūčio iki 2012 m. rugpjūčio mėn. buvo teigiamas, raudonų ir mėlynų stulpelių sumą.

Iš tiesų, 2009–2012 m. paskolų ir indėlių santykis santykinai nesikeitė (žr. **9 pav.**): pirmąjį 2011 m. ketvirtį jis susitraukė, paskui vėl padidėjo ir paskutiniiais ketvirčiais beveik nesikeisdamas laikėsi ties 150 % riba. Apskritai, kitaip negu rinkos fondai, indėlių atsargos per visą krizės laikotarpį nesikeitė, išskyrus keletą šalių įtampos laikotarpiu. Tam tikru mastu tą užtikrino visoje Sąjungoje galiojančios suderintos indėlių garantijų sistemos. Tačiau kai kuriose šalyse antrąjį 2011 m. pusmetį pastebimas nedidelis didmeninių indėlių judėjimas, kai kur perkeliant indėlius į kitas valstybes (žr. **10 pav.**).

9 pav.

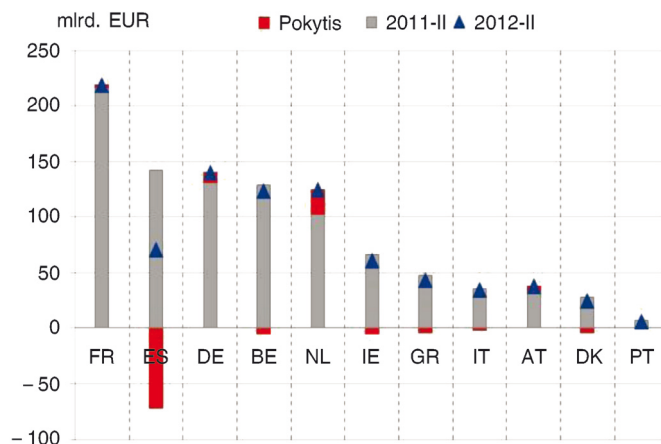
Paskolų ir indėlių santykis didelių ES bankų grupėje

Šaltinis. EBA.

Pastabos. Atskirų institucijų tarpkvartilinis užmojis. Tyrimo imtis: 36 dideli bankai. Ilgainiui tyrimo imtis gali keistis.

10 pav.

ES ne pinigų finansinių institucijų indėlių perkėlimas į užsienį

Šaltinis. ECB.

Pastabos. ES ne pinigų finansinių institucijų indėliai užsienyje. Pokyčiai grindžiami atsargų antrąjį 2012 m. ketvirtį ir antrąjį 2011 m. ketvirtį skirtumu.

I.4. Naujoviškas finansavimas

Norėdami pagerinti savo finansavimo sąlygas ar likvidumą, bankai, nors labai nevienodu mastu, naudojami ne tik tradiciniais bankų finansavimo būdais, bet ir kitomis priemonėmis.

I.4.1. Likvidumo apskaitos sandoriai

Likvidumo apskaitos sandoriai yra kelių rūšių, bet dažniausiai jie apibrėžiami kaip įkaitu užtikrinto skolinimo būdas, kai kreditorius suteikia besiskolinančiajam labai likvidų turtą (pvz., grynuosius pinigus ir vyriausybės obligacijas) mainais už mažiau likvidų užstatą (pvz., turtu užtikrintus VP), tokiu sandoriu pagerindamas besiskolinančiojo likvidumą.

ESRV turto suvaržymo ir naujoviško finansavimo tyrime pateikta informacija rodo, kad lėšos, gaunamos iš likvidumo apskaitos sandorių, kurių įkaitas – grynieji pinigai (atpirkimo sandoriai), ir gaunamos įkeičiant atvirkštinio atpirkimo sandoriuose gautą užstatą („suderinti atpirkimo sandoriai“), sudaro 7 % viso turto. Palyginę 2007 ir 2011 m. duomenis, pamatysime, kad šioje turto dalyje nenurodoma jokių reikšmingesnių pokyčių, išskyrus tai, kad 2007 m. bankai teikė pirmenybę suderintiems, o ne įprastiems atpirkimo sandoriams ⁽¹⁾.

Remiantis to paties tyrimo duomenimis, vertybinių popierių skolinimo sandorių dalis daugelyje finansų įstaigų ir toliau buvo nereikšminga. Iš tiesų, šiais sandoriais gautų lėšų suma vidutiniškai tebuvo 0,7 % visų bankų lėšų ir nė viename nagrinėtame banke neviršijo 3,5 %. Tačiau vertybinių popierių skolinimo sandoriai labai koncentruoti, daugiausia sutelkti didžiausiuose bankuose. Iš viso tokius sandorius vykdančius nurodė tik 19 bankų (iš 47), iš jų keturiems bankams teko 67 % visų gautų lėšų. Be to, rinkoje išimtinai dominuoja tik kelios šalys, būtent Jungtinė Karalystė (44 % visų gautų lėšų), Vokietija (22 %) ir Prancūzija (19 %), po jų eina Nyderlandai, Italija ir Švedija.

I.4.2. Struktūrizuoti produktai ir biržoje prekiaujami fondai

Krizė paveikė ir struktūrizuotų produktų rinką ⁽²⁾. Euronext (Amsterdamo, Briuselio, Lisabonos ir Paryžiaus) biržoje kotiruojamų struktūrizuotų VP metinė apyvarta šio amžiaus pirmojo dešimtmečio viduryje gerokai didėjo, bet prasidėjus krizei staigiai smuko (žr. **1 lentelę**).

1 lentelė.

Struktūrizuotų produktų apyvarta (mlrd. EUR)

2005	2006	2007	2008	2009	2010
11,5	23,6	34,0	28,9	23,0	26,1

Šaltinis. NYSE Euronext.

⁽¹⁾ Ši išvada grindžiama 21 banko nuosekliai pateiktais duomenimis apie padėtį 2007 m. pabaigoje ir 2011 m. pabaigoje.

⁽²⁾ Struktūrizuoti produktai – tai produktai, kurių atpirkimo struktūra yra nustatyta iš anksto ir priklauso nuo jų vertės išpirkimo metu arba nuo vieno ar daugiau pagrindinių priemonių, pavyzdžiui, akcijų, akcijų indeksų, valiutų kurso normų, infliacijos indeksų, skolos vertybinių popierių ar žaliavų. Šie produktai gali būti struktūrizuoti VP arba struktūrizuoti indėliai.

Europos šalyse struktūrizuotų produktų panaudojimas bankams finansuoti ⁽¹⁾ labai skiriasi: tai priklauso nuo rinkos dydžio (Belgijai, Vokietijai, Prancūzijai ir Italijai 2011 m. pabaigoje teko apie du trečdaliai išleistų struktūrizuotų produktų, atitinkamai už 226 mlrd. EUR, 157 mlrd. EUR, 84 mlrd. EUR ir 82 mlrd. EUR) ir šalies bankų finansavimo struktūros modelio. Tačiau reikia pažymėti, kad struktūrizuoti produktai nėra po krizės įdiegta naujovė.

Biržoje prekiaujamų fondų (BPF) panaudojimas buvo plačiai išreklamuotas kaip naujoviška finansavimo priemonė. Tačiau bankų naudojimas prekiaujamais fondais siekiant pritraukti lėšų neapsiriboja BPF, nes gali būti panaudojami ir kitokie kolektyvinio investavimo į perleidžiamuosius vertybinius popierius subjektai (KIPVPS), taip pat apsikeitimo grąžomis sandoriai ir VP skolinimo sandoriai. Remiantis atliekant ESRV tyrimą surinkta medžiaga, savo finansavimui bankai labai retai naudoja BPF; tik keli bankai nurodė šiuo tikslu naudojęsi šia priemone. Tačiau tai nereiškia, kad ateityje ši veikla negali vėl suaktyvėti. Tai viena iš priežasčių, dėl kurios priežiūros institucijos ir toliau ją stebi. Be to, Europos vertybinių popierių ir rinkų institucija (EVPRI) 2012 m. liepos mėn. paskelbė gaires dėl BPF ir kitų KIPVPS emisijų.

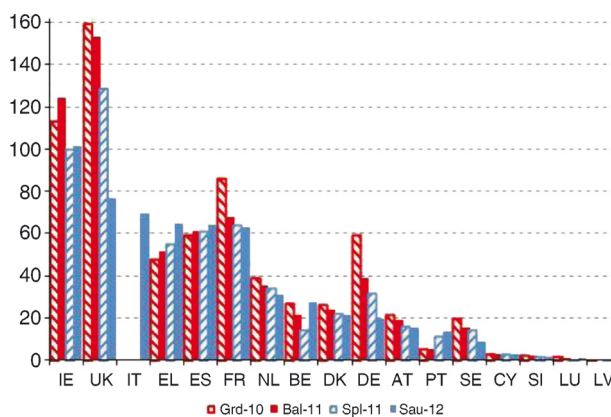
1.5. Viešojo sektoriaus parama dabartinėmis įtampomis sąlygomis

Prasidėjus finansų krizei ir ypač po *Lehman Brothers* banko griūties centriniai bankai ir valdžios įstaigos ėmėsi ryžtingų priemonių. Susidūrę su sunkumais pritraukdami finansavimą įkaitu neužtikrintose kredito rinkose, Sąjungos bankai didino savo veiklos finansavimą įkaitu užtikrintomis priemonėmis (žr. **1.2 skirsnį**) ir iš centrinių bankų.

Be to, ES valstybės narės ėmėsi priemonių padėti savo bankų sistemoms. Daugumą iš viešojo sektoriaus gautų paramos priemonių galima suskirstyti į tris plačias kategorijas: kapitalo injekcijos, garantijos už bankų įsipareigojimus ir turto išpirkimo priemonės ⁽²⁾. Reikia pažymėti, kad valstybės narės pritarė nacionalinių valstybės garantijų likvidumo palaikymo sistemai, kuri 2011 m. buvo peržiūrėta siekiant padėti gyvybingiems bankams gauti lėšų. 2012 m. sausio mėn. 17 ES valstybių narių suteikė garantijas naujų obligacijų emisijoms už 580 mlrd. EUR (480 mlrd. EUR euro zonoje) – gerokai mažiau nei paskutinį 2009 m. ketvirtį per didžiausią finansavimo pakilimą (930 mlrd. EUR (720 mlrd. EUR euro zonoje)). Tačiau atskirose šalyse padėtis nevienoda (žr. **11 pav.**). Neapibrėžtųjų įsipareigojimų, atsirandančių iš garantijų dėl bankų įsipareigojimų, suma atėjus obligacijų išpirkimo terminui daugumoje šalių sumažėjo, bet tokiose šalyse kaip Belgija, Graikija, Italija, Portugalija ir Ispanija padidėjo.

11 pav.

Bankų įsipareigojimų garantavimas pagal šalis (mlrd. EUR)

Šaltiniai: Ekonomikos ir finansų reikalų generalinis direktoratas, Ekonomikos ir finansų komiteto valstybių narių tyrimas.

Pastaba. Nenurodytos šalys nebuvo nustatiusios jokių garantijų dėl bankų įsipareigojimų.

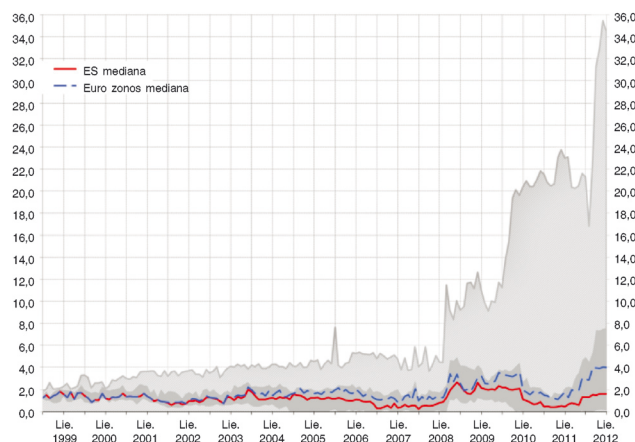
Kai kuriose euro zonos šalyse krizė virto valstybės skolos krize, todėl šių šalių bankams finansavimo sąlygos labai pablogėjo. Šiomis aplinkybėmis įsikišo Eurosistema, pasiūliusi didelį finansavimo priemonių pasirinkimą, pavyzdžiui, *inter alia*, ilgesnės trukmės refinansavimo operacijas (ITRO) paskirstant visą sumą ir taikant fiksuotą palūkanų normą, išplėtusi įkaitu tinkamo turto sąrašą ir sumažinusi minimalius atsargų reikalavimus. 2011 m. gruodžio 22 d. ir 2012 m. kovo 1 d. ECB įvykdė dvi ilgesnės trukmės (3 metų) refinansavimo operacijas, kurių bendra vertė buvo daugiau kaip 1 tril. EUR (žr. **12** ir **13 pav.**).

⁽¹⁾ Remtasi <https://www.structuredretailproducts.com>.

⁽²⁾ Europos Komisijos duomenimis, 2009 m. pabaigoje bendra viešojo sektoriaus parama ES finansų įstaigoms pasiekė maksimumą (1 540 mlrd. EUR), o 2012 m. sausio mėn. smuktelėjo iki 1 080 mlrd. EUR.

12 pav.

Operacijos su ES nacionaliniais centriniais bankais

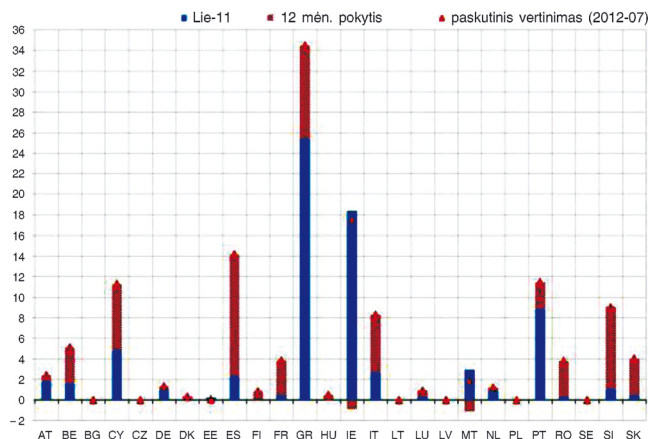

Šaltiniai. ECB (PFI balansų statistika) ir Tarptautinis valiutos fondas (TVF).

Pastabos. Kitų PFI įsipareigojimai, išskyrus pinigų rinkos fondus (PRF), Europos centrinių bankų sistemos (ECBS) atžvilgiu, kaip visų įsipareigojimų dalis, išskyrus kapitalą, rezervus ir likusius įsipareigojimus. Tamsiai pilka spalva žymima tarpkvarantinio užmojo sritis; pilka spalva apima maksimalius ir minimalius vertinimus. JK duomenų nėra.

13 pav.

Operacijos su ES nacionaliniais centriniais bankais

Šaltiniai. ECB (PFI balansų statistika) ir TVF.

Pastabos. Kitų PFI įsipareigojimai, išskyrus PRF, ECBS atžvilgiu, kaip visų įsipareigojimų dalis, išskyrus kapitalą, rezervus ir likusius įsipareigojimus. JK duomenų nėra.

Suprantama, kad naudojimasis centrinių bankų finansavimu koreliuoja su valstybės problemiško lygiu, pavyzdžiui, Kipro, Graikijos, Airijos, Italijos, Portugalijos, Slovėnijos ir Ispanijos bankai dažniau kreipėsi į Eurosistemą (žr. **13 pav.**). Kai kuriose šalyse bankai, norėdami gauti operacijoms su centriniais bankais tinkamą įkaitą, daugiausia naudojo neišplatintais VP, ypač padengtomis obligacijomis (žr. **5 pav.**). Kai kurie bankai, išleidami skolos VP, naudojo valstybės garantijomis, o išleistus VP vėliau panaudojo refinansavimo operacijoms su centru banku.

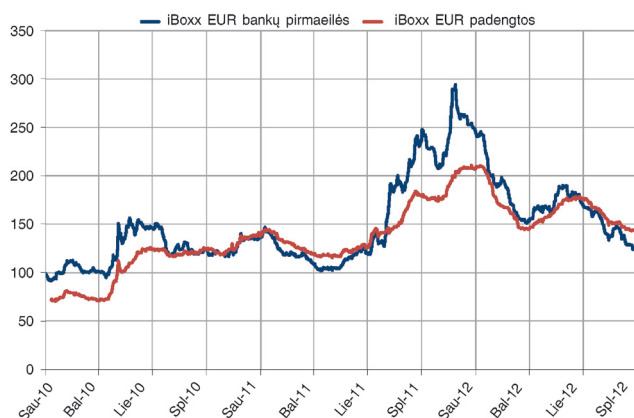
1.6. Finansavimo struktūrų kūrimo varomosios jėgos

Bankų įsipareigojimų sudėtis keitėsi dėl kelių vienu metu pasireiškusių veiksnių. Daugeliu pozicijų nuvertinus kelių euro zonos periferinių valstybių išleistus skolos VP, kurie anksčiau buvo aukštai kotiruojami ir buvo laikomi mažos rizikos VP, investuotojai į fiksuoto pajamingumo priemones reikalavo vis saugesnio turto. Tai labai padidino įkaitu užtikrinto turto, ypač padengtų obligacijų, paklausą, nes iš santykinai saugaus turto, kuriuo padengiamos obligacijos, sudaryti įkaito fondai kaip antrinis atpirkimo šaltinis suteikdavo tarsi papildomą garantiją. Be to, kai kuriose teisinėse sistemose išleidžiant padengtas obligacijas investuotojams numatomos papildomos garantijos.

Įkaitu užtikrintų ir neužtikrintų paskolų sąnaudų pokyčius vertinantys iBoxx indeksai rodo, kad visą krizės laikotarpį pirmieji įkaitu neužtikrintų paskolų ir padengtų obligacijų palūkanų normų skirtumų modelis per krizę keitėsi. Iki maždaug 2010 m. vidurio vidutinės pirmieji įkaitu neužtikrintų paskolų sąnaudos buvo gerokai didesnės nei padengtų obligacijų, bet ilgainiui tas skirtumas išnyko, o 2011 m. pirmojoje pusėje sąnaudos buvo netgi mažesnės. Dėl stiprėjančios valstybių skolos krizės padidėjęs nenoras rizikuoti kredito rinkose, sustiprintas nuogąstavimų dėl pasiūlymų gelbėti privačiomis lėšomis galimo poveikio pirmieji įkaitu neužtikrintų paskolų kainai, 2011 m. antrojoje pusėje pirmieji įkaitu neužtikrintų paskolų ir padengtų obligacijų palūkanų normų skirtumas vėl tapo teigiamas ir padidėjo.

14 pav.

Eurais denominuotų pirmieji įkaitu neužtikrintų skolos priemonių ir padengtų obligacijų apsikeitimo sandorių iBoxx indeksuose pajamingumo skirtumai (2010 m. sausis–2012 m. spalio; baziniai punktai)

Šaltinis. Markit.

Eurosistamai pradėjus vykdyti ilgesnės trukmės (3 metų) refinansavimo operacijas, pirmieji įkaitu neužtikrintų paskolų palūkanų normų skirtumas 2012 m. pradžioje gerokai sumažėjo, o įkaitu užtikrintų ir neužtikrintų paskolų palūkanų normų skirtumai didžiąją pirmojo pusmečio dalį buvo beveik vienodi. Tačiau 2012 m. birželio mėn. pabaigoje vidutinis pirmieji įkaitu neužtikrintų paskolų palūkanų normų skirtumas buvo netgi mažesnis nei padengtų obligacijų.

Po *Lehman Brothers* bankroto ypač padidėjus sandorio šalies rizikai, tarpbankinio finansavimo rinkoje įkaitu neužtikrinti sandoriai, palyginti su finansavimu atpirkimo sandoriais, labai pabrango, kaip matyti iš staigaus EURIBOR-EUREPO terminų skirtumo didėjimo. Ir nors ECB įgyvendinus didelio masto paramos likvidumui priemones palūkanų normų skirtumai gerokai sumažėjo, jie tebėra daug didesni negu buvo iki krizės. Nuo 2011 m. vidurio valstybių skolų krizei vis intensyviau, įkaitu užtikrintų ir neužtikrintų sandorių palūkanų normų skirtumai vėl ėmė didėti. Įgyvendinus Eurosistemos ilgesnės trukmės (3 metų) refinansavimo operacijas, pirmąjį 2012 m. pusmetį palūkanų normų skirtumas sudarant atpirkimo ir įkaitu neužtikrintus sandorius vėl sumažėjo.

Taip pat reikėtų pažymėti, kad nuo krizės pradžios ES bankai daug dėmesio skyrė savo finansavimo bazės stiprinimui, indėlių surinkimą pasirinkę pagrindinę strategiją. Bazelio pasiūlyme dėl likvidumo sistemos mažmeniniai indėliai, palyginti su kitomis priemonėmis, laikomi mažiausiai kintančiais. Tai galėjo būti ir vienas iš motyvų, paskatinusių bankus pradėti taikyti tokias strategijas.

1.6.1. Naujų ir rengiamų bankų finansavimą reglamentuojančių dokumentų poveikis

1.6.1.1. Pagrindiniai faktai

Keletas teisinių iniciatyvų – jau įgyvendintų ir numatytų įgyvendinti artimiausioje ateityje – gali turėti įtakos bankams pasirenkant finansavimo būdą, ypač renkantis įkaitu užtikrinto arba neužtikrinto finansavimo šaltinį, taip pat renkantis naujus finansavimo šaltinius. Iš šių iniciatyvų svarbiausios: Kapitalui keliamų reikalavimų direktyva ir reglamentas (KRD/KRR IV), Mokumas II / Pirmoji bendroji direktyva (*Omnibus Directive*), pasiūlymai dėl Bankų gaivinimo ir pertvarkymo direktyvos ir Europos rinkos infrastruktūros reglamentas (ERIR).

Apibendrinant reikia pasakyti, kad nors pagal būsimas Bazelio III ir Mokumo II taisykles padengtų obligacijų emisijos, palyginti su pakeitimo vertybiniais popieriais operacijomis, bus vertinamos palankiai, bankai gali turėti ir papildomų paskatų rinktis tokias priemones. Kartu pasiūlyme dėl bankų pertvarkymo aptariamos gelbėjimo privačiomis lėšomis paskolų nuostatos sustiprino investuotojų supratimą, kad įkaitu neužtikrintų paskolų grąža ateityje gali būti mažesnė nei dabartinė jų vertė. Tai, kad pasiūlyme dėl padengimo likvidžiuoju turtu rodiklio bankų išleistos įkaitu neužtikrintos skolos priemonės nelaikomos likvidžiu turtu, taip pat gali sumažinti bankų suinteresuotumą turėti kitų bankų įkaitu neužtikrintų skolos priemonių ⁽¹⁾.

Šiuose teisės aktuose aptariamas poveikis neapsiriboja bankų finansavimu, todėl potencialiai neigiamą poveikį reikėtų aptarti platesniu gaunamos naudos požiūriu, atsižvelgiant ne tik į finansavimą ir likvidumą, bet ir į didesnę sistemos atsparumą, mažesnę moralinę žalą, mažesnę persidavimo pavojų ir kt.

1.6.1.2. Daugiau informacijos apie jau įgyvendintus ar dar tik rengiamus teisės aktus

KRD/KRR IV. Du KRD IV dalykai, galintys turėti didelį poveikį bankų finansavimo modeliui, yra susiję su likvidumo sistema: padengimo likvidžiuoju turtu rodiklis (PLTR) ir grynasis stabilaus finansavimo rodiklis (GSFR). Pagrindinis GSFR taikymo tikslas – reikalauti, kad bankai sukurtų stabilesnių ilgalaikių finansavimo šaltinių. Kita vertus, pagrindinis PLTR taikymo tikslas – sukurti lengvai parduodamo turto fondą, kuriame daugiausia būtų aukštos kokybės likvidaus turto, įskaitant padengtas obligacijas, bet neįtraukiant turto užtikrintų VP.

Papildomą poveikį bankų finansavimui gali turėti kapitalui keliamus reikalavimus reglamentuojančių teisės aktų nuostatos dėl padengtų obligacijų. KRD IV direktyvoje nėra naujų reikalavimų dėl padengtų obligacijų emisijoms privalomų kapitalo reikalavimų, kaip buvo anksčiau, nes pagrindinės padengtų obligacijų įkaitu tinkamo turto klasės tos pačios, kaip ir ankstesnėse kapitalui keliamų reikalavimų direktyvose.

Mokumo II direktyva. Ši direktyva skirta draudimo ir perdraudimo įmonių reguliavimui suderinti. Mokumo taisyklės nustato minimalią finansinių išteklių sumą, kurią draudimo ir perdraudimo įmonės privalo turėti, kad padengtų prisiimamą riziką. Vienas pagrindinių dalykų, dėl kurių kritikuojama Mokumo II direktyva, yra tas, kad dėl kapitalui keliamų reikalavimų kredito maržos rizikai valdyti struktūros ji skatins investuoti į trumpalaikes, o ne į ilgalaikes skolos priemones. Tačiau ši kritika grindžiama pernelyg supaprastintu požiūriu į Mokumo II direktyvą, kai palūkanų normų skirtumo rizikos modulio parametrai lyginami su KRD IV parametrais. Neatsižvelgiama ir į diversifikavimo poveikį, nei į palūkanų rizikos submodulius galutiniuose kapitalui keliamuose reikalavimuose.

Kiti šiuo metu derybose dėl Antrosios bendrosios direktyvos (*Omnibus II*) aptariami elementai gali išlaikyti ar net padidinti suinteresuotumą ilgalaikėmis investicijomis. Vienas pavyzdys būtų „ilgalaikių garantijų paketas“, skirtas problemoms, atsirandančioms dėl dirbtinai sukulto kainų svyravimo poveikio draudimo produktams su ilgalaikėmis garantijomis spręsti.

Mokumo II direktyva kritikuojama ir už tai, kad joje numatomos nuobaudos už dalyvavimą bankų kapitale. Kita vertus, tai grindžiama Europos draudimo ir profesinių pensijų institucijos (EDPPI) penktąja kiekybinės įtakos studija (QIS5), pagal kurią investicijos į finansų ir kredito įstaigų kapitalą atimamos iš nuosavų lėšų. Šiuo metu parengtuose deleguotųjų aktų projektuose laikomasi panašaus požiūrio kaip ir KRD IV, pagal kurią dalyvavimo bankų kapitale vertė atimama iš atitinkamo lygio tik tada, kai viršijamos tam tikros ribos. Mažai tikėtina, kad toks požiūris galėtų labai paveikti draudikų turto perskirstymą.

Vis dėlto yra tikimybė, kad jei Mokumo II direktyvoje bus nustatyti turto diversifikavimo reikalavimai, ji turės įtakos kai kurių įmonių turto paskirstymui.

Bankų gaivinimo ir pertvarkymo direktyva. Direktyvos projekte nustatytos būtinos priemonės ir įgaliojimai, užtikrinantys, kad bet kurioje ES šalyje bankrutuojantys bankai būtų valdomi taip, kad būtų išvengta finansinio nestabilumo ir sumažinti mokesčių mokėtojams tenkantys nuostoliai. Pagal siūlomą projektą numatytos tokios pertvarkymo priemonės kaip dalinis skolos sumažinimas arba gelbėjimas privačiomis lėšomis. Taikydamos šią priemonę pertvarkymo institucijos galėtų mažinti akcinio kapitalo, subordinuotųjų paskolų ir kitų pirmaeilių įkaitu neužtikrintų įsipareigojimų vertę arba juos konvertuoti į akcijas. Pagal Komisijos pasiūlymą gelbėjimas privačiomis lėšomis netaikomas įkaitu užtikrintam finansavimui, indėliams, kuriuos garantuoja indėlių garantijų sistemos, fondams, kurių išpirkimo terminas trumpesnis nei vienas mėnuo, prekybos (komerciniam) kreditui, įsipareigojimų darbuotojams arba mokesčių ir socialinio draudimo institucijoms bei išvestinėms finansinėms priemonėms.

⁽¹⁾ Šios išvados dėl emitentų ir skolos priemonės turinčių subjektų paskatų nereikia, kad šie teisinio reguliavimo pasiūlymai nereikalingi arba nepadės kurti saugesnės finansų sistemos. Jomis tik pripažįstama, kad dabartinė reguliavimo sistemos peržiūra gali paveikti ir finansavimo struktūras.

Nors gelbėjimas privačiomis lėšomis nepakeičia neapsaugotų kreditorių padėties kreditorių hierarchijoje, jis turėtų padėti investuotojams pripažinti tikimybę, kad ateityje atgaunamo įkaitu neužtikrinto turto vertė gali būti mažesnė. Apskritai, atsižvelgiant į didesnę rizikos premiją, išsipareigojimai, kuriems gali būti taikomas gelbėjimas privačiomis lėšomis (pvz., įkaitu neužtikrintas finansavimas), ateityje gali būti brangesni. Vis dėlto Europos Komisijos atliktas poveikio vertinimas parodė, kad tikėtinas poveikis yra valdomas. Prie direktyvos projekto pateikiamame Komisijos poveikio vertinime ⁽¹⁾ numatyta, kad bankų finansavimo sąnaudos iš viso padidės nuo 5 iki 15 bazinių punktų, o gelbėjimo privačiomis lėšomis išsipareigojimų sąnaudos – nuo 15 iki 40 bazinių punktų. Tačiau, bankų sektoriaus skaičiavimais, gelbėjimo privačiomis lėšomis išsipareigojimų finansavimo sąnaudos keisis nuo 55 iki 100 bazinių punktų ⁽²⁾.

Apskritai išsipareigojimų, kuriems taikomas gelbėjimas privačiomis lėšomis, rizikos ir finansavimo sąnaudų didėjimą reikėtų vertinti atsižvelgiant į teigiamą gelbėjimo privačiomis lėšomis priemonės poveikį bankų finansavimui. Naujuoju **Europos rinkos infrastruktūros reglamentu (ERIR)** siekiama didesnio skaidrumo ir geresnio rizikos valdymo ne biržos išvestinių priemonių rinkoje, taip pat didesnio šios rinkos saugumo mažinant sandorio šalies kredito riziką ir veiklos riziką.

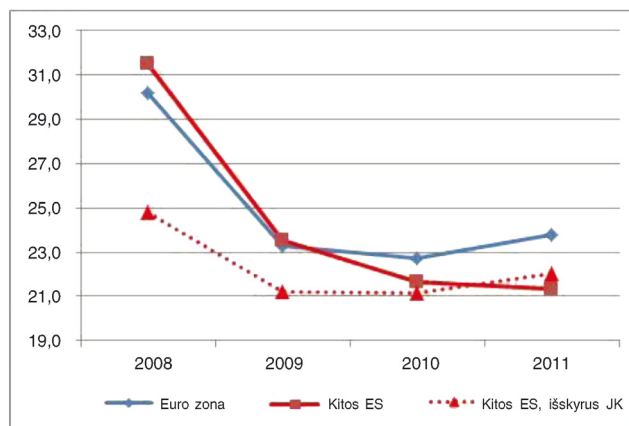
Siekiant mažinti sandorio šalies kredito riziką, naujosiose taisyklėse yra nustatoma: 1) griežtesni reikalavimai pagrindinėms sandorio šalims dėl riziką ribojančių (pvz., kiek jos turi turėti kapitalo), organizacinių (pvz., rizikos komitetų vaidmuo) ir veiklos standartų (pvz., informavimas apie kainas); 2) privaloma standartizuotų sandorių (t. y. jie jau atitinka iš anksto nustatytus tinkamumo kriterijus) tarpuskaita per pagrindinę sandorio šalį; 3) rizikos švelninimo standartai sandoriams, kurių tarpuskaitos nevykdo pagrindinė sandorio šalis (pvz., keičiantis įkaitu). Daugiau apie su pagrindine sandorio šalimi susijusią riziką žr. **III.1.6 skirsnyje**.

1.7. Finansinis svertas ir turto išskaidymas

Finansų krizei smarkėjant, sparčiai didėjo bankų balansai, dėl to didėjo ir bankų finansinis svertas. Krizei praėjus, atsižvelgdami į padidėjusias finansavimo (ypač įkaitu neužtikrinto finansavimo) sąnaudas, bankai stengėsi mažinti savo finansinius svertus tiek didindami kapitalą, tiek ribodami turto dalies augimą, kaip matyti **15 pav.** Ši tendencija labiau pasireiškė už euro zonos ribų, ypač Jungtinėje Karalystėje įsisteigusiuose bankuose.

15 pav.

ES bankų finansinis svertas

Šaltinis. ECB – konsoliduota bankų duomenų statistika.

Pastaba. Finansinis svertas apskaičiuojamas visą turtą padalijant iš akcinio kapitalo, o nematerialius turtas atimamas ir iš vardiklio, ir iš skaitiklio.

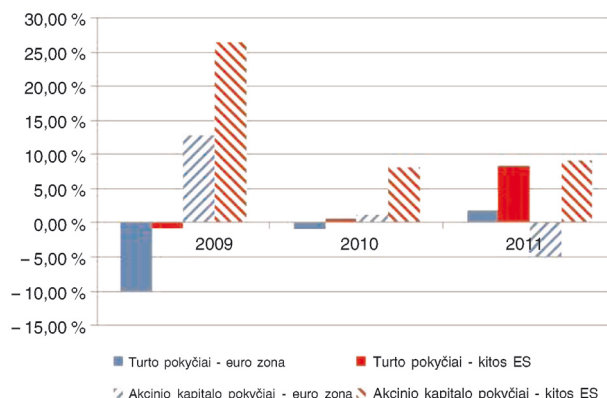
2009 m. euro zonoje bankai sumažino savo turtą maždaug 10 %; 2010 ir 2011 m. šie pokyčiai buvo ne tokie ryškūs (žr. **16 pav.**). Apskritai euro zonai nepriklausančių ES bankų turto dydis iki 2010 m. buvo beveik nekoreguojamas, bet 2011 m. jis vėl pradėjo didėti. Nuo 2008 m. bankai stengėsi rekapitalizuotis, todėl akcinio kapitalo dalis visoje ES padidėjo beveik 400 mlrd. EUR, nors 2011 m. euro zonos bankuose sumažėjo apie 5 %. Nuo 2007 m. visas euro zonos bankų turtas padidėjo 14 %, bet pasikeitė ir turto struktūra. Nuosavybės VP dalis sumažėjo 6 %, o paskolos namų ūkiams didėjo vos 9 %, paskolos pinigų finansinėms institucijoms – tik 6 %. O štai kitas turtas, paskolos vyriausybėms ir skolinių išsipareigojimų kiekis padidėjo daugiau kaip 20 %. Šie skaičiai liudija susilpnėjusią tarpbankinio sektoriaus skolinimo veiklą ir santykinę paskolų namų ūkiams bei verslo įmonėms nuosmukį.

⁽¹⁾ http://ec.europa.eu/internal_market/bank/docs/crisis-management/2012_eu_framework/impact_assessment_final_en.pdf.

⁽²⁾ Danijoje, kur gelbėjimo privačiomis lėšomis priemonė jau taikoma visiems kreditoriams, įskaitant indėlininkus, veiklos nutraukimo atveju gelbėjimui privačiomis lėšomis numatyti išsipareigojimai kainuoja 100 bazinių punktų daugiau negu kitose Skandinavijos šalyse.

16 pav.

ES bankų akcinio kapitalo ir turto pokyčiai

Šaltinis. ECB – konsoliduota bankų duomenų statistika.

Pastaba. Akcinio kapitalo ir viso turto pozicijų pokyčiai metų pabaigos balanse.

II. TURTO SUVARŽYMAS: TYRIMO DUOMENYS

Turto suvaržymas atsiranda tada, kai turtas naudojamas kreditorių reikalavimams užtikrinti. Todėl banko bankroto atveju paprastiems kreditoriams tas turtas tampa nepasiekiamas. Toks įkaito užtikrinimas gali būti naudojamas arba finansavimui užtikrinti (pvz., išleidžiant turtu užtikrintus VP, padengtas obligacijas ir atpirkimo sandorius), arba prekybos ir rizikos valdymui (pvz., išvestinių finansinių priemonių ir VP skolinimo atveju). Kai kuriose iš šių operacijų bankai turtą įkeičia ne tiesiogiai sandorio šaliai, bet pagrindinei sandorio šaliai, vykdydami operacijas, kurių tarpuskaityta atliekama per šias įstaigas. Suvaržytas turtas – tai turtas, kuris, tiesiogiai arba netiesiogiai, yra įkeistas arba pagal susitarimą panaudojamas bet kokiam sandoriui užtikrinti, garantuoti įkaitu ar kreditingumui didinti.

Vis dažniau pasikliaujant įkaitu užtikrintu finansavimu ir pereinant prie kitų sandorių (pvz., išvestinių priemonių) užtikrinimo įkaitais, nuo krizės pradžios turto suvaržymo mastas labai išaugo. Šis reiškinys paplito daugelyje šalių, tačiau pažeidžiamiesiems bankams ir bankams pažeidžiamose šalyse jis ypač būdingas. Iš tiesų, turto suvaržymo negalima nagrinėti atsietai nuo krizės ir jos padarytos žalos kredito ir tarpbankinėms rinkoms. Tačiau įkaitu užtikrintų skolos priemonių apimtys didėjimą ir tipų daugėjimą lėmė ne tik rinkų suvaržymai, bet ir daug kitų veiksnių, visų pirma, kainos, galimybė gauti įkaitą, perviršinio įkaito naudojimas ir išpirkimo terminai.

II.1. Bendras turto suvaržymo lygis

Toliau šiame priede kalbant apie turto suvaržymo lygį turimas galvoje suvaržyto turto ir viso turto santykis ⁽¹⁾. Daugiau apie skaičiavimo metodiką žr. VI skirsnyje.

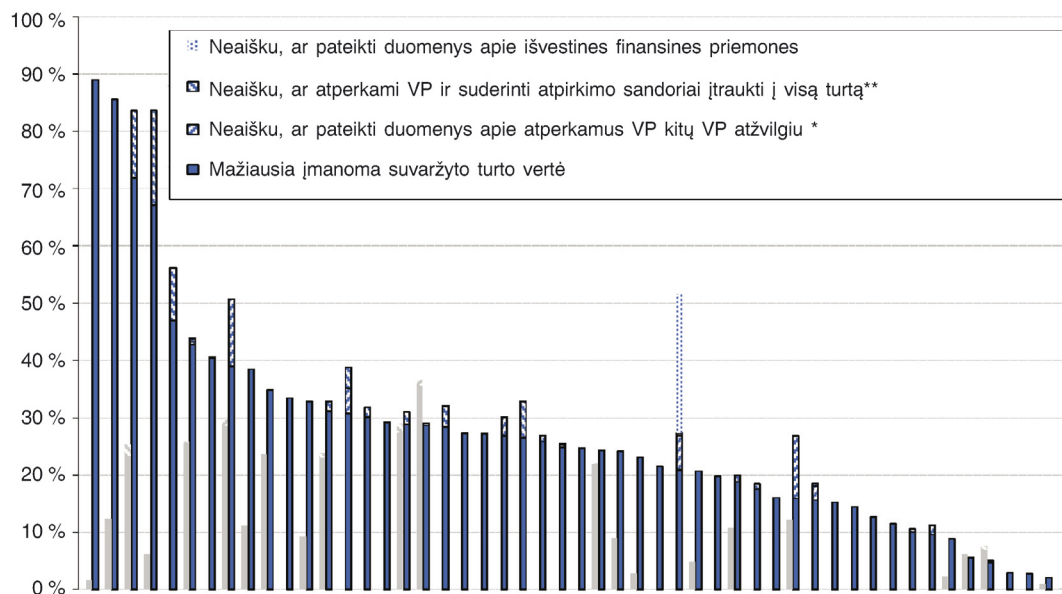
Pasiskirstymas pagal suvaržymo lygį (2007 ir 2011 m.) parodytas 17 pav. ⁽²⁾ Šis rodiklis apima visą suvaržytą turtą, įskaitant atvirkštinio atpirkimo sandoriuose (suderintuose atpirkimo sandoriuose) įgytą turtą, padalytą iš viso turto. Tačiau esama tam tikrų abejonių dėl kai kurių bankų duomenų pateikimo metodikos tikslumo, todėl nurodant suvaržymo lygį pateikiami ne konkretūs skaičiai, bet jų intervalas. Duomenys rodo, kad šiam tyrimui duomenis pateikusių bankų suvaržymo lygio medianos vertė – apie 25 % (arba apie 23 %, kai atimami suderinti atpirkimo sandoriai).

⁽¹⁾ Suvaržymo lygio skaičiavimo metodiką reikia paaiškinti. Vienas iš skaičiavimo sunkumų, su kuriais susiduriama pačioje pradžioje, yra tas, kad neišplatinti VP gali būti įtraukti ir neįtraukti į balansą, tačiau ši informacija ESRV tyrimui nebuvo renkama. Be to, gali būti, kad kai kurie bankai savo nebalansinius straipsnius įtraukė į visą turtą, o kiti – ne, todėl apskaičiuojant suvaržyto turto lygį galima paklauda. Antrasis sunkumas susijęs su nebalansinių straipsnių įtraukimu į suvaržytą turtą, ypač suderintų atpirkimo sandorių atveju. Atsižvelgiant į tai, kad šie straipsniai ne visada patenka į balansą, skaičiuojant suvaržymo lygį ir skaitiklį, ir vardiklį reikėtų koreguoti atsižvelgiant į suderintus atpirkimo sandorius. Tačiau reikia pažymėti, kad taip vis tiek neišsprendžiama visa nebalansinių straipsnių problema, nes gali būti kitų finansinių priemonių, kurioms taikoma nebalansinė apskaita, bet jos nėra suvaržytos arba apie jas nėra informacijos. Kita vertus, valstybės garantuoti atperkamieji skolos VP įtraukti į centrinio banko įkaito fondą kai kurių įstaigų refinansavimui. Ir nors tokiu atveju balanse neatsiranda suvaržyto turto, tolesnėje analizėje šie VP įtraukiami į suvaržyto turto dalį, todėl kai kurių įstaigų atveju turto suvaržymo lygis yra šiek tiek padidintas.

⁽²⁾ Toks pats grafikas (29 pav.), rodantis turto suvaržymo lygį neįtraukiant suderintų atpirkimo sandorių, pateiktas ir VI skirsnyje.

17 pav.

Suvaržyto turto (įskaitant suderintus atpirkimo sandorius) pasiskirstymas viso turto atžvilgiu 2011 m. pabaigoje (mėlynas stulpelis) ir 2007 m. pabaigoje (pilkas stulpelis)

Šaltinis. ESRV turto suvaržymo ir naujoviško finansavimo tyrimas.

Aprėptis. 51 bankas (2011 m. pabaigos duomenys), 28 bankai (2007 m. pabaigos duomenys).

Pastabos. Šiame intervale žemiausia vertė apskaičiuojama kaip viso suvaržyto turto dalis (atėmus bankuose apskaitomų neišplatintų VP vertę, nes jie gali būti įtraukti į kitas padengtas obligacijas ir kitus įkaitu užtikrintus VP) visame turte, kurio suma didinama suderintų atpirkimo sandorių verte. Vidurinė vertė (legendoje pažymėta (*)) apskaičiuojama kaip viso suvaržyto turto dalis (įskaitant suderintus atpirkimo sandorius) visame turte, padidinta suderintų atpirkimo sandorių suma. Didžiausia vertė (legendoje pažymėta (**)) apskaičiuojama kaip viso suvaržyto turto dalis (įskaitant suderintus atpirkimo sandorius) visame turte, kaip nurodyta pateiktoje informacijoje. Tiems bankams, kurių ataskaitos rengimo metodai buvo aiškūs iš duomenų, aprašytasis suvaržymo rodiklio koregavimas nebuvo taikomas, o netikrumo intervalai nereikšmingi.

Lyginant 2007 ir 2011 m. duomenis, akivaizdu, kad beveik visų duomenis pateikusių bankų turto suvaržymo lygis padidėjo ⁽¹⁾. Paėmę mažesnę imtį – 28 bankus, pateikčius abiejų metų duomenis, matome, kad mediana padidėjo nuo 7 % iki 27 %, o vidurkis viso turto atžvilgiu – nuo 11 % iki 32 % (kai įtraukiami suderinti atpirkimo sandoriai).

Nors ši tendencija pasireiškė labai plačiai, turto suvaržymo didėjimo lygis skiriasi ir priklauso nuo bankų charakteristikos. Iš tiesų žemesnio kredito reitingo bankai (mažesnio nei A) ⁽²⁾ dažniausiai nurodė gerokai didesnę suvaržymo lygio didėjimą (18 pav.) ⁽³⁾.

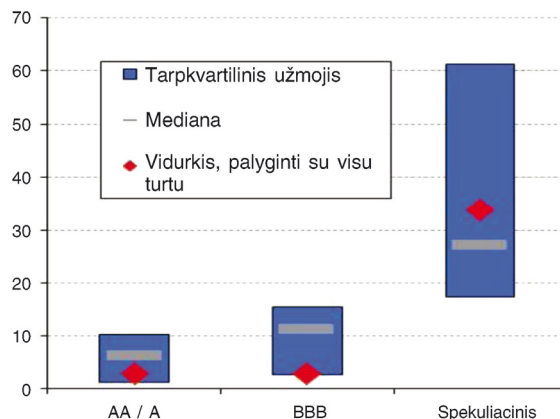
⁽¹⁾ Čia lyginami tik tie bankai, kurie pateikė ir 2007 m., ir 2011 m. duomenis.

⁽²⁾ Toks reitingas yra blogiausias ilgalaikius VP išleidžiančio emitento kredito reitingas, kurį 2012 m. liepos 9 d. nustatė trys didžiausios reitingų agentūros (Fitch, Moody's ir Standard & Poor's, jei buvo gauti duomenys). Šioje analizėje reitingai buvo suskirstyti į tris grupes: AA ir A (t. y. reitingai atitinkamai nuo AA+ iki A- ir nuo Aa1 iki A3), BBB (t. y. reitingai atitinkamai nuo BBB+ iki BBB- ir nuo Baa1 iki Baa3) ir spekuliacinį (neinvesticinį).

⁽³⁾ Reikia pažymėti, kad reitingų ir suvaržymo lygio koreliacija nereiškia jokio priežastingumo ryšio, t. y. neteigiama, kad žemesnis kredito reitingas yra didesnio suvaržymo priežastis ar kad didesnis suvaržymas lemia žemesnį reitingą. Šie teiginiai tik pažymi, kad yra koreliacija.

18 pav.

Suvaržymo lygio didėjimas skirtingo kredito reitingo bankų grupėse 2007–2011 m. (procentiniais punktais) ⁽¹⁾

Aprėptis. 11 bankų (AA/A), 6 bankai (BBB), 11 bankų (spekuliacinis reitingas).

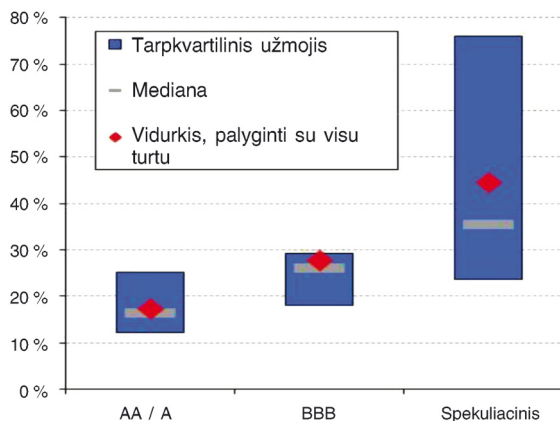
Pastabos. Siekiant užtikrinti palyginamumo nuoseklumą, ta pati bankų aprėptis buvo naudojama nagrinėjant ir 2007 m. pabaigos, ir 2011 m. pabaigos duomenis. Vertikalioji ašis atitinka procentinius punktus.

Šaltinis. ESRV turto suvaržymo ir naujoviško finansavimo tyrimas. Bloomberg.

Apskritai 2011 m. aukštesnį reitingą turintys bankai (iki A lygio) nurodė ir gerokai mažesnę turto suvaržymo lygį (**19 pav.**) ⁽²⁾. Nors tai nėra netikėta išvada, jos nereikėtų vertinti atskirai nuo bankų ir valstybių, kuriose jie įsisteigė, nes kai kurie didesnę suvaržymo lygį nurodę bankai buvo tempiami žemyn valstybės rizikos. Šis bankų ir valstybių atsparumą rodantis turto suvaržymo skirtumų modelis gali būti laikomas patvirtinančiu teiginį, kad padidėjęs turto suvaržymas yra (bent jau iš dalies) krizės pasekmė.

19 pav.

Suvaržymo lygio pasiskirstymas skirtingo kredito reitingo bankų grupėse 2011 m. pabaigoje (proc.)

Aprėptis. 26 bankai (AA/A), 13 bankų (BBB), 12 bankų (spekuliacinis reitingas).

Šaltinis. ESRV turto suvaržymo ir naujoviško finansavimo tyrimas. Bloomberg.

⁽¹⁾ Šis reitingas yra blogiausias emitentų kredito reitingas, kurį 2012 m. liepos 9 d. nustatė trys didžiausios reitingų agentūros (Fitch, Moody's ir Standard & Poor's, jei buvo gauti duomenys). Atsižvelgta tik į tos konkrečios dienos kredito reitingą, t. y. į praityje buvusių reitingus neatsižvelgta. Todėl nevienodas bankų skaičius skirtingose bankų reitingo klasėse rezultatams įtakos neturėjo.

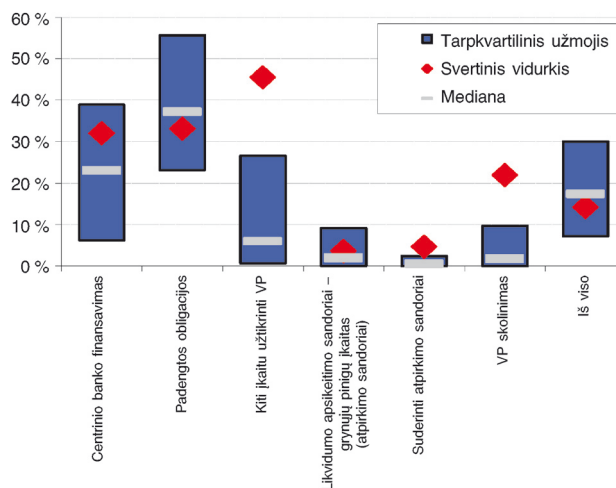
⁽²⁾ Nenustatyta jokios koreliacijos tarp suvaržymo lygio ir 1 lygio rodiklių. Tačiau gali būti, kad to priežastis yra pastaraisiais metais vykusį didelę rekapitalizaciją.

II.2. Perviršinio įkauto įtaka suvaržymo lygiui

Suvaržymo lygis priklauso nuo sandorių, kuriuose turtas įkeičiamas, tipo, t. y. nuo natūralaus reikalavimo pateikti didesnę užstatą negu paskolos vertė (žr. **20 pav.**). Atpirkimo sandoriai, suderinti atpirkimo sandoriai ir VP skolinimas yra tie įkautu užtikrinto finansavimo sandoriai, kuriuose įkautas naudojamas rečiau, nes paprastai jie vertinami mažesne negu rinkos vertė. Tačiau aukštesnį kredito reitingą turinčios įstaigos turi daugiau galimybių pasinaudoti tokiais sandoriais, nes sandorio šalys labiau linkusios vykdyti operacijas su finansiškai stipresnėmis įstaigomis (taip pat žr. **21 pav.**). Priešingai, kai finansavimą suteikia centriniai bankai, išleidžiamos padengtos obligacijos ar kiti įkautu užtikrinti VP, reikalaujama įkauto suma didesnė.

20 pav.

Perviršinio įkauto naudojimo pasiskirstymas skirtingo kredito reitingo bankų grupėse 2011 m. pabaigoje

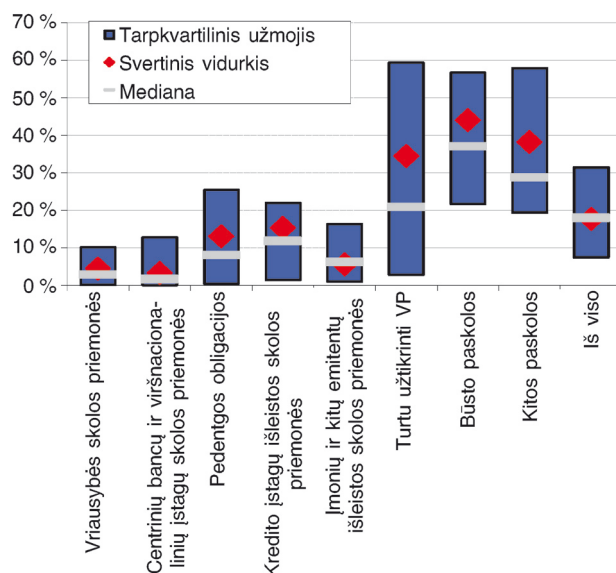

Aprėptis. 49 bankai.

Šaltinis. ESRV turto suvaržymo ir naujoviško finansavimo tyrimas.

21 pav.

Perviršinio įkauto naudojimo pasiskirstymas pagal įkauto tipą 2011 m. pabaigoje

Aprėptis. 48 bankai.

Šaltinis. ESRV turto suvaržymo ir naujoviško finansavimo tyrimas.

Padengtų obligacijų atvejį reikia paaiškinti plačiau. Padengtų obligacijų perviršinio įkauto naudojimo lygis plačiąja prasme priklauso nuo trijų veiksnių: 1) reguliavimo reikalavimų, 2) reitingo agentūrų reikalavimų ir 3) įstaigų strateginio pasirinkimo, kokio dydžio perviršinio įkauto apsaugą jos nori turėti. Kai kurių šalių taisyklėse reikalaujama, kad padengtoms

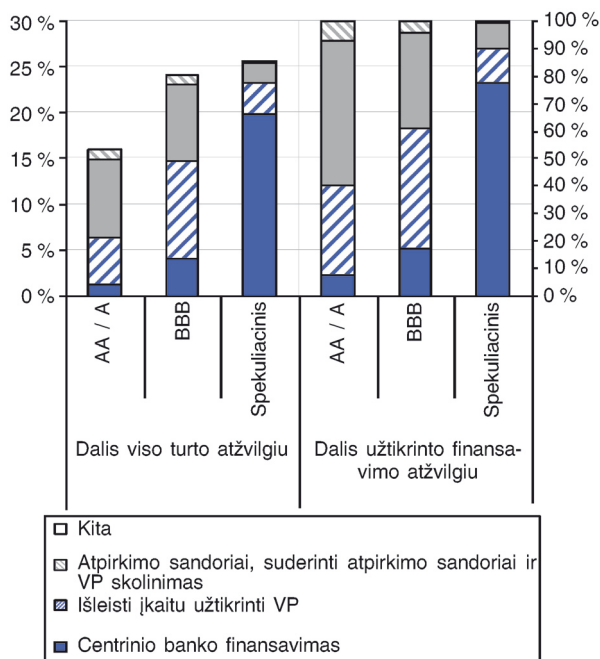
obligacijoms būtų numatytas gana didelis minimalus perversinis įkaitas (pvz., Ispanijoje ⁽¹⁾), kai kuriose šie perversinio įkaito reikalavimai gana maži ⁽²⁾, dar kitose reikalaujama, kad padengtų obligacijų įkaitui užtikrinti įstaiga turėtų atskirą įkaitu tinkamo turto portfelį (pvz., Slovakijoje), taip pat yra šalių, kuriose nėra jokių reikalavimų. Toks įvairus požiūris turėjo nemažą poveikį perversinio įkaito naudojimui, kartu ir turto suvaržymo lygiui. Ir nors perversinio įkaito naudojimą iš dalies galima pateisinti reguliavimo režimu, jis priklauso ir nuo reitingo, kurį įstaigos nori gauti savo įkaitu užtikrinamoms skolos priemonėms, nes didesnis perversinis įkaitas užtikrina didesnę saugumą investuotojams ir suteikia galimybę gauti aukštesnius reitingus. Be to, įstaigos sprendžia, kokios papildomos apsaugos nori kartu su priežiūros institucijų ir reitingų agentūrų nustatytais reikalavimais. Ar šią apsaugą priskirti prie į įkaito fondą įtrauktų priemonių ar nepriskirti – bankų ir valstybių narių strateginiai sprendimai ir praktika šiuo klausimu skiriasi.

II.3. Įvairių sandorių įtaka suvaržymui

Nenuostabu, kad labiau pažeidžiami bankai (kai jie vertinami pagal kredito reitingą) linkę labiau pasikliauti įkaitu užtikrintu finansavimu, ypač centrinių bankų finansavimu, o aukščiau kotiruojamų bankų įkaitu užtikrinto finansavimo struktūra labiau diversifikuota: jų finansavimo šaltiniuose svarbi vieta tenka atpirkimo sandoriams, VP skolinimui ir įkaitu užtikrintiems skolos VP. Taip pat reikia pažymėti, kad nors atrodo, jog spekuliacinį reitingą turinčių bankų įkaitu užtikrinto finansavimo lygis nedaug didesnis nei BBB reitingą turinčių bankų, jei atsižvelgsime į šių bankų jau „supakuoto“, bet finansavimui gauti dar nepanaudoto neišplatinto turto sumą, šis lygis gali padidėti.

22 pav.

Įkaitu užtikrintas finansavimas skirtingo kredito reitingo bankų grupėse 2011 m. pabaigoje

Šaltinis. ESRV turto suvaržymo ir naujoviško finansavimo tyrimas. Bloomberg.

Aprėptis. 26 bankų (AA/A), 13 bankų (BBB), 11 bankų (spekuliacinis reitingas).

Tai rodo, kad žemiausią reitingą turinčių bankų turto suvaržymo lygis yra santykinai didelis. Taip yra dėl kelių priežasčių. Pirmia, centrinio banko finansavimas susijęs su labai didelėmis suvaržyto turto sumomis – taip yra dėl dažniau, palyginti su kitomis finansavimo rūšimis, naudojamo perversinio įkaito (žr. 20 pav.). Antra, žemiausią reitingą turintys bankai gali būti nepageidaujami privačiojo sektoriaus įkaitu neužtikrintų priemonių rinkose, bet kai kuriais atvejais gali išleisti įkaitu užtikrintas finansavimo priemones, jei pasiūlytų geros kokybės įkaitą. Trečia, šie bankai didelę dalį įkaitu tinkamo savo turto jau išnaudojo centrinio banko refinansavimo operacijoms (žr. 24 pav., vidurinį stulpelį) ir vis dažniau kaip įkaitą finansavimui iš centrinių bankų gauti naudoja savo pačių neišplatintas padengtas obligacijas ir kitus įkaitu užtikrintus VP. Ketvirta, toks įkaitas vis tiek reiškia, kad jis vertinamas šiek tiek mažesne verte, palyginti su aukščiausio reitingo bankų įkaitais (žr. 24 pav. kairinį stulpelį).

⁽¹⁾ Cédulas hipotecarias privalo turėti ne mažesnę kaip 25 % įkaito perversį.

⁽²⁾ Tokiose šalyse, kaip Suomija, Prancūzija, Vokietija, Airija ir Portugalija, priimtose taisyklėse taip pat taikomas minimalaus įkaito perversio reikalavimas, bet pagrindinių padengtų obligacijų atveju jis yra 2–3 %.

III. RIZIKA

Šiame skirsnyje analizuojama rizika, susijusi su: 1) turto suvaržymu, 2) naujovišku finansavimu ir 3) koncentracija. Toliau pateiktoje lentelėje apibendrintos pagrindinės rizikos rūšys ir išvados.

2 lentelė.

Pagrindinės su finansavimo operacijomis susijusios rizikos rūšys

Turto suvaržymas	Naujoviškas finansavimas	Koncentracija
1. Neapsaugotų kreditorių, pvz., indėlininkų, struktūrinis subordinavimas	1. Skaidrumas, pasitikėjimas, patogumas valdyti ir vykdyti priežiūrą	1. Investuotojų bazė
2. Galimybė ateityje gauti finansavimą įkaitu neužtikrinto finansavimo rinkose; 1) neapsaugotų kreditorių išstūmimas; 2) rinkos finansavimo ir rinkos disciplinos išsaugojimas; 3) padidėjęs jautrumas pirmaeilį įkaitu neužtikrintų paskolų ir pagrindinių finansavimo priemonių palūkanų normų skirtumui	2. Sąsajos	2. Finansavimo priemonės
3. Skaidrumo ir teisingos kainodaros klausimai	3. Teisminių ginčų rizika ir rizika reputacijai; vartotojų apsauga	3. Išpirkimo terminų charakteristikos
4. Padidėjusi finansavimo ir likvidumo rizika	4. Likvidumo apsikeitimo sandoriams būdinga rizika	4. Geografinė aprėptis
5. Sąlyginis suvaržymas		
6. Kitos su turto suvaržymu susijusios rizikos rūšys: 1) įkaito trūkumas ir pakartotinis jo naudojimas; 2) banko, kurio didelė turto dalis suvaržyta, rizikos valdymas		
7. Kitos rizikos rūšys (susijusios su konkrečiais produktais ar sandoriais): 1) padengtos obligacijos; 2) pagrindinės sandorio šalys		

III.1. Su turto suvaržymu susijusi rizika

Su turto suvaržymu susijusi rizika plačiąja prasme gali būti suskirstyta į tokias grupes: 1) neapsaugotų kreditorių struktūrinis subordinavimas; 2) klausimai, susiję su galimybe ateityje gauti finansavimą įkaitu neužtikrinto finansavimo rinkose; 3) skaidrumo ir teisingos kainodaros klausimai; 4) padidėjusi likvidumo rizika; 5) klausimai, susiję su sąlyginiu suvaržymu; 6) klausimai, susiję su procikliškumu; 7) kitos rizikos rūšys. Šiame skirsnyje taip pat minimos specifinės padengtomis obligacijoms ir sandoriams su pagrindinėmis sandorio šalimis būdingos rizikos rūšys.

III.1.1. Neapsaugotų kreditorių struktūrinis subordinavimas

Vienas iš turto suvaržymo poveikių yra rizikos perskirstymas tarp investuotojų. Išsiplėtus turto suvaržymo mastui, neapsaugotų kreditorių, tokių kaip pirmaeilį įkaitu neužtikrintų obligacijų turėtojų ar indėlininkų, reikalavimai tampa rizikingesni, vis labiau subordinuoti, nes pirmenybė teikiama įkaitu užtikrintoms paskoloms. Rizikos perskirstymas tarp investuotojų, be kita ko, priklauso nuo perversinio įkaito naudojimo laipsnio (t. y. didesnio prioriteto kreditorių apsaugos masto), kitų kreditorių tipo, verslo modelių ir bendros turto kokybės, taip pat nuo santykinio įkaitu užtikrintų ir neužtikrintų paskolų dydžio santykio ir išpareigojimų nevykdymo tikimybės. Kiek toks rizikos perskirstymas yra pavojingas neapsaugotiems kreditoriams, priklauso nuo jų gebėjimo tinkamai įkainoti tokią riziką. Todėl netikėtai didesnis nei absoliutus turto suvaržymo lygio pokytis daugiau problemų gali sukelti esamiems neapsaugotiems kreditoriams, kadangi jie neturi galimybės nustatyti tokio suvaržymo pokyčio kainos.

III.1.1.1. Struktūrinis indėlininkų subordinavimas

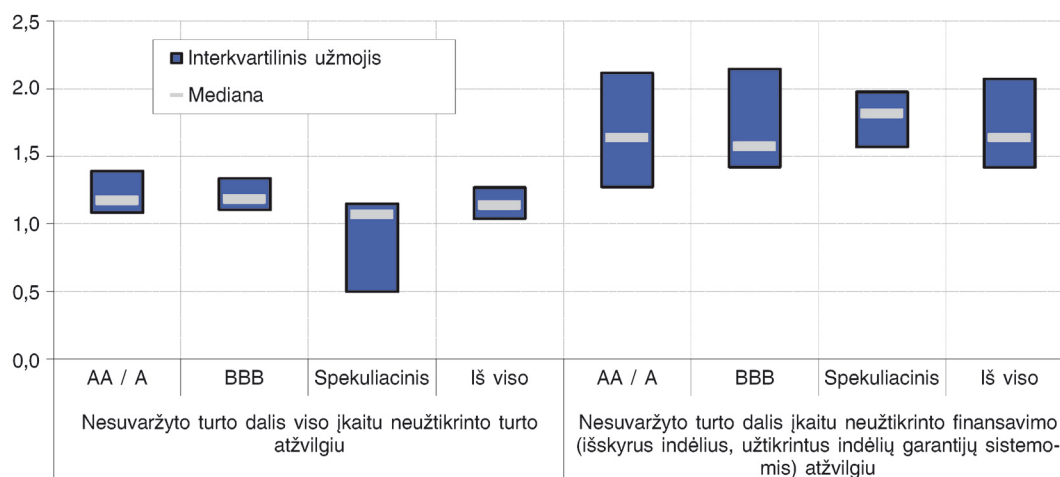
Kadangi indėliai yra pirmaeilio įkaitu neužtikrinto bankų finansavimo forma, turto suvaržymas didina ir indėlių rizikumą ir galiausiai indėlių draudimo fondų atsakomybę⁽¹⁾. Struktūrinis indėlių subordinavimas gali būti mažesnė problema šalyse, kuriose indėlių draudimo fondai yra *ex ante* finansuojami draudimo sistemose dalyvaujančių institucijų mokamais

⁽¹⁾ Ši rizika aktuali tik indėlius priimančioms įstaigoms.

inašais. Tokiais atvejais rizika, kad dėl turto suvaržymo padidės mokesčių mokėtojų įsipareigojimai, iš dalies sumažinama. Kad indėlių draudimo fondams būtų kompensuojamas padidėjęs rizikingumas, indėlių draudimo fondams suteikiamas pirmumo statusas, taip sumažinant galimą naštą mokesčių mokėtojams ⁽¹⁾. Padidėjęs indėlių rizikingumas mažesnė problema valstybėse narėse, kuriose dėl teisės aktų nustatytų apribojimų turto suvaržymas nėra plačiai taikomas. Vienos valstybės narės yra nustačiusios tiesioginius turto suvaržymo apribojimus išleidžiant padengtas obligacijas, kitos skirtingai traktuoja priimamus indėlius ir hipotekos paskolas. Neapsaugotų indėlininkų ir investuotojų požiūriu svarbu išanalizuoti, ar likęs nesuvaržytas turtas galėtų padengti įkaitu neužtikrintus įsipareigojimus. Pagal ESRV atliktą tyrimą daugelyje bankų taip ir būtų (žr. 23 pav.), tačiau reikėtų pažymėti du dalykus. Pirma, kai kuriuose tyrime dalyvavusiuose bankuose toks nesuvaržytas turtas yra nepakankamas įkaitu neužtikrintiems įsipareigojimams padengti. Antra, žemesnio reitingo bankuose tokio padengimo rodiklis būtų mažesnis.

23 pav.

Skirtingo kredito reitingo bankų grupių nesuvaržyto turto ir viso neužtikrinto finansavimo santykis, 2011 m. pabaiga

Šaltinis. ESRV turto suvaržymo ir naujoviško finansavimo tyrimas. Bloomberg.

Aprėptis. 47 bankai (kairėje pusėje), 44 bankai (dešinėje pusėje).

III.1.2. Prieiga prie įkaitu neužtikrintų rinkų ateityje

1. Neapsaugotų kreditorių išstūmimas

Turtą dideliu mastu suvaržius įstaigose, kuriose didelė turto dalis jau suvaržyta arba kuriose ta dalis gali padidėti, gali sustiprėti nuogastavimai, kad bus suvaržyta dar daugiau turto. Dėl tokių nuogastavimų įkaitu neužtikrinto finansavimo kaina gali padidėti iki tokio lygmens, su kuriuo bankai jau negalėtų arba nenorėtų sutikti. Be to, dėl griežtų kriterijų suvaržyto turto kokybė dažnai yra geresnė nei nesuvaržyto turto. Išskirtiniu atveju bankai gali siekti pritraukti lėšų naudodami pirmąją įkaitą, finansuojamą mažmeniniais indėliais (vienintelis įkaitu neužtikrintų paskolų šaltinis) ir (arba) nuosavomis lėšomis.

Remiantis ESRV tyrimu nustatyta, kad, vertinant pagal rizikos koeficientus, su suvaržytu turtu susijusi rizika dažniausiai mažesnė negu susijusioji su nesuvaržytu turtu. Ir, atvirkščiai, vertinant pagal paskolos ir įkaito vertės santykio pasiskirstymą, didelio skirtumo tarp suvaržyto turto ir nesuvaržyto turto nėra. Duomenys rodo, kad ši išvada tinka ir atskiriems tyrime dalyvavusiems bankams. Vis dėlto palyginimas gali būti šiek tiek iškraipytas dėl skirtingos šių dviejų kategorijų turto sudėties.

Dėl tokios padėties didėja struktūrinis indėlininkų subordinavimas ir mažėja bankų likvidumas, todėl apskritai silpnėja finansinis stabilumas. Ši rizika turi mažesnę tikimybę realizuotis bankų sistemoje, kurios įsipareigojimų struktūroje kiti kreditoriai subordinuojami nedaug arba kuri turi pakankamai kapitalo su didelio masto turto suvaržymu susijusioms problemoms spręsti (pvz., Šiaurės šalių bankų sistemos).

⁽¹⁾ Šiuo metu tokie įstatymai galioja Argentinoje, Kinijoje, Šveicarijoje ir Jungtinėse Valstijose. JK vyriausybė taip pat pasiūlė priimti įstatymus dėl pirmenybės suteikimo indėlininkams, kuriems taikoma JK indėlių garantijų sistema.

2. Rinkos finansavimo ir rinkos disciplinos išlaikymas

Dėl didelio turto suvaržymo gali susiaurėti ir banko skolos VP norinčių investuoti sandorio šalių ratas, todėl rinka gali tapti pernelyg koncentruota. Atsižvelgiant į tai, kad kai kurios institucijos taiko investicijų į vieną sandorio šalį dydžio apribojimus, gali būti nustatyti papildomi jų finansavimo valdymo apribojimai.

Rinkos funkcionalumo klausimu finansų teorija grindžiama prielaida, kad investuotojai į įkaitu neužtikrintus VP turi pakankamai motyvų vykdyti stebėseną ir atitinkamai koreguoti kainas. Bankas, kuris didina savo finansavimą įkeisdamas turtą (ir atitinkamai jį suvaržydamas), mažiau dėmesio skiria drausmei, kurią bandytų įdiegti neapsaugoti kreditoriai, nustatydami savo įkaitu neužtikrintos paskolos kainą, nes toks bankas būtų mažiau nuo jų priklausomas.

3. Padidėjęs jautrumas pirmaeilių įkaitu neužtikrintų paskolų ir pagrindinių finansavimo priemonių palūkanų normų skirtumui

Tinkamai valdomoje aplinkoje išpareigojimų nevykdymo tikimybė yra nedidelė, dėl to atsirandantis struktūrinis subordinavimas neapsaugotiems kreditoriams nedaro jokio arba tik nedidelį realų poveikį. Tačiau, išpareigojimų nevykdymo tikimybei didėjant, struktūrinio subordinavimo poveikis turėtų būti racionaliai įvertinamas nustatant palūkanų normų skirtumus. Netikėti neigiami veiksniai gali sukelti staigius įkaitu neužtikrinto finansavimo kainos šuolius ir dėl to padidinti neramumų įkaitu neužtikrinto finansavimo rinkose tikimybę.

III.1.3. Skaidrumo ir teisingos kainodaros klausimai

Atsižvelgdamos į turto suvaržymą ir galimą struktūrinį subordinavimą, įvairios reitingų agentūros ir kiti vertintojai remiasi modeliais ir informacija, atribojama nuo faktinių empirinių sąlygų, todėl ji turi būti nuolat keičiama ir atnaujinama. Tokius modelius ir informaciją atnaujinant ir tobulinant atsiranda rizika, kad pirmaeilių įkaitu neužtikrintų obligacijų reitingas gali būti sumažintas, dėl to gali sumažėti ir įkaitu užtikrinto finansavimo reitingas (dėl esamo ryšio tarp emitento reitingo ir padengtų obligacijų reitingo).

Be to, dėl to, kad informacija nepakankamai atskleidžiama, arba dėl to, kad nėra precedento, su turto suvaržymu susijusią riziką sunku įvertinti kiekybiškai. Dėl veiklos atpirkimo sandorių rinkoje ir su centriniais bankais, taip pat dėl perviršinio įkaito naudojimo sąlyginio suvaržymo rizika (žr. III.1.5 skirsnį) ir turto suvaržymas apskritai kelia daug neaiškumų. Nepakankamai atskleidžiant informaciją apie suvaržytą turtą gali susidaryti tokia situacija, kad nepasaugoti kreditoriai negalės tiksliai įkainoti suvaržomo turto. Tokiais atvejais pasireiškus rizikai turto suvaržymas gali tapti tikru netikėtumu rinkai ir dar pabloginti bankų galimybę gauti finansavimą.

Bankų pertvarkymo atveju įkaitu užtikrintą turtą turintys investuotojai suinteresuoti versti bankus parduoti įkaitą, galbūt net labai sumažintomis kainomis (skubus išpardavimas), neatsižvelgdami į poveikį rinkai, nes jie yra santykinai apsaugoti perviršiniu įkaitu (o padengtų obligacijų atveju – dvigubomis užtikrinimo priemonėmis). Dėl to gali nukentėti kiti suinteresuotieji subjektai, tokie kaip neapsaugoti investuotojai ir indėlininkai, tačiau apskaičiuojant rinkos kainas į tokius procesus būtų labai sunku atsižvelgti.

Be kainos svyravimų dėl tokių esminių veiksnių kaip išpareigojimų nevykdymo rizika, įtampos laikotarpiais kaina gali būti neteisingai nustatoma ir dėl „bandos“ elgesio, ypač vykstant kovai dėl kokybės ir dėl likvidumo. Be to, kaina gali būti neteisingai nustatyta dėl skirtingų atskiroms priemonėms taikomų reguliavimo reikalavimų. Kadangi padengtoms obligacijoms taikomi mažesni kapitalo reikalavimai, bankams (taip pat jiems veikiant kaip sandorio šalims) gali būti naudinga į jas investuoti didinant lėšų srautus šioms priemonėms įsigyti, dėl to gali sumažėti jų pajamingumas.

III.1.4. Padidėjusi finansavimo ir likvidumo rizika

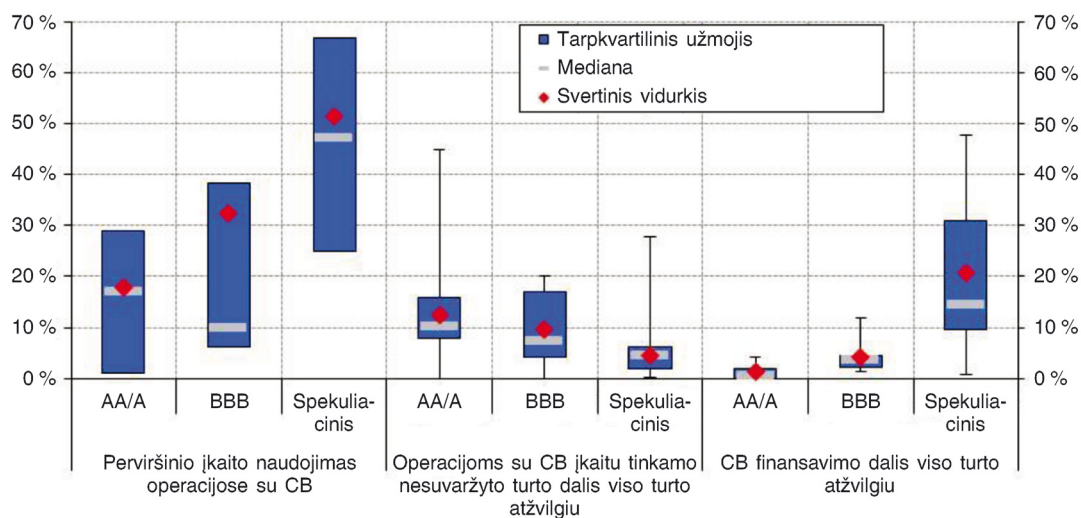
Normalioje aplinkoje dėl turto suvaržymo didėja bankų bendra finansavimo ir likvidumo rizika, nes gali sumažėti institucijos finansavimo galimybės. Tačiau esant dabartinei konjunktūrai įkaitu užtikrintas finansavimas įkeičiant turtą leidžia bankams tęsti veiklą, kai kiti finansavimo kanalai tampa jiems neprieinami.

Dėl jau plačiai refinansavimui panaudoto suvaržyto turto mažėja turto, kurį būtų galima transformuoti į operacijoms su centriniu banku tinkamą įkaitą, todėl mažėja ir centrinių bankų galimybės teikti pagalbą likvidumui (25 pav.). Todėl, padidėjus turto įkeitimo vaidmeniui vykdančių bankų finansavimo operacijas, gali sumažėti pinigų perdavimo mechanizmo veiksmingumas. Be to, bankams įkeičiant didelę savo turto dalį, gali didėti sisteminė bankų sektoriaus rizika ir (arba) centrinių bankų kredito rizika, jeigu centriniai bankai nuspręstų išplėsti priimtinių įkaitų sąrašą, netaikydami atitinkamų įvertinimo mažesnei nei rinkos verte priemonių.

Kaip minėta, ESRV atlikto turto suvaržymo ir naujoviško finansavimo tyrimo duomenimis, žemesnio reitingo institucijos nurodo įkeitusios didesnę savo turto dalį. Todėl jų galimybės gauti papildomą finansavimą iš centrinio banko yra mažesnės negu kitų institucijų. Iš tikrųjų, išsamesnė analizė rodo, kad tokie žemesnio reitingo bankai iš tiesų jau yra įkeitę didžiąją savo neišplatintų skolos VP dalį (žr. 24 pav., kairė skalė).

24 pav.

Centrinio banko finansavimas: perviršinis įkaitas, centrinio banko tinkamu laikomas nesuvaržytas turtas, centrinio banko finansavimo dalis – pasiskirstymas pagal skirtingo reitingo bankų grupes, 2011 m. pabaiga

Šaltinis. ESRV turto suvaržymo ir naujoviško finansavimo tyrimas. Bloomberg.

Aprėptis. 24 bankai (AA/A), 13 bankų (BBB), 11 bankų (spekuliacinis reitingas).

Pastaba. Perviršinis įkaitas buvo apskaičiuotas, kai suvaržyto turto dalis atitinkamų įsipareigojimų atžvilgiu sumažėjo 100 %.

Skirtingo reitingo bankų įkaitu tinkamo nesuvaržyto turto struktūra centrinio banko finansavimui gauti skiriasi: žemesnio reitingo bankų atveju kredito įstaigų išleistų skolos priemonių (išskyrus padengtas obligacijas) ir įmonių ir kitų emitentų išleistų skolos priemonių dalis, palyginti su nesuvaržytu centrinio banko finansavimui tinkamu turtu, yra didesnė, o grynujų pinigų ir paskolų dalis – mažesnė (žr. 25 pav.). Be to, dažniausiai ši kredito įstaigų ir įmonių išleistų skolos VP dalis didėja, mažėjant centrinio banko finansavimui įkaitu tinkamo nesuvaržyto turto daliai viso turto atžvilgiu (žr. 32 pav.). Didesnė kredito įstaigų išleistų skolos VP dalis iš dalies patvirtina išvadą, kad, siekdamas gauti finansavimą, žemesnio reitingo įstaigos vis dažniau naudoja neišplatintus VP. Be to, didžiausią neišplatintų įkeistų vertybinių popierių dalį išlaiko neinvesticinio reitingo bankai, kurie dažniausiai juos įkeičia vykdydami operacijas su centrinio banku ⁽¹⁾.

25 pav.

Centrinio banko finansavimo operacijoms įkaitu tinkamo nesuvaržyto turto pasiskirstymas pagal skirtingo kredito reitingo bankų grupes, 2011 m. pabaiga

Šaltinis. ESRV turto suvaržymo ir naujoviško finansavimo tyrimas. Bloomberg.

Aprėptis. 26 bankai (AA/A), 13 bankų (BBB), 12 bankų (spekuliacinio reitingo).

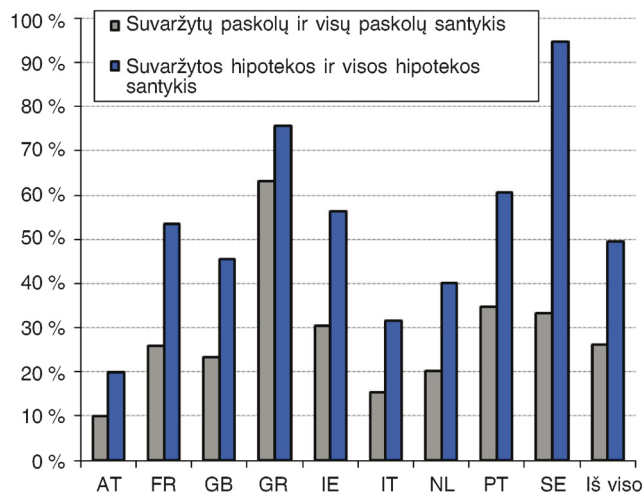
Pastaba. Vertikali ašis rodo atskirų viso turto kategorijų dalį.

⁽¹⁾ Daugiau informacijos žr. VI skirsnyje.

Be to, kaip matyti **26 pav.**, kai kuriose valstybėse bankai jau yra įkeitę didžiąją savo paskolų portfelio dalį. Tačiau darant šią išvadą reiktų atsižvelgti į padengtų obligacijų, užtikrintų didelėmis pervišinio turto sumomis, ypatybes, nes šį turtą vis dėlto galima išpirkti (išsamiau aptarta **II.2** skirsnyje).

26 pav.

Suvaržytų paskolų santykis su visomis paskolomis pagal valstybes, 2011 m. pabaiga

Šaltinis. ESRV turto suvaržymo ir naujoviško finansavimo tyrimas.

Aprėptis. 33 bankai.

Pastabos. Apskaičiuojant nesuvaržytų paskolų sumas įtrauktos paskolos, įkeistos už neišplatintas padengtas obligacijas ar kitus įkeistus vertybinius popierius. Nepateikę duomenų ar pateikę nepatikimus duomenis bankai įtraukti nebuvo. Informacija teikiama apie pasirinktą šalių imtį.

Tam tikromis aplinkybėmis dėl turto suvaržymo gali tekti pateikti daugiau įkaito. Sumažėjus esamo įkaito vertei ar pablogėjus jo kokybei, paprastai reikia įnešti papildomą įkaitą. Sumažinus įstaigos kredito reitingą, padidėja sandorio šalies rizika, dėl to gali būti reikalaujama papildomų pervedimų įkaito vertės išlaikymo prievolei įvykdyti (taip pat žr. **III.1.5** skirsnį dėl sąlyginio suvaržymo).

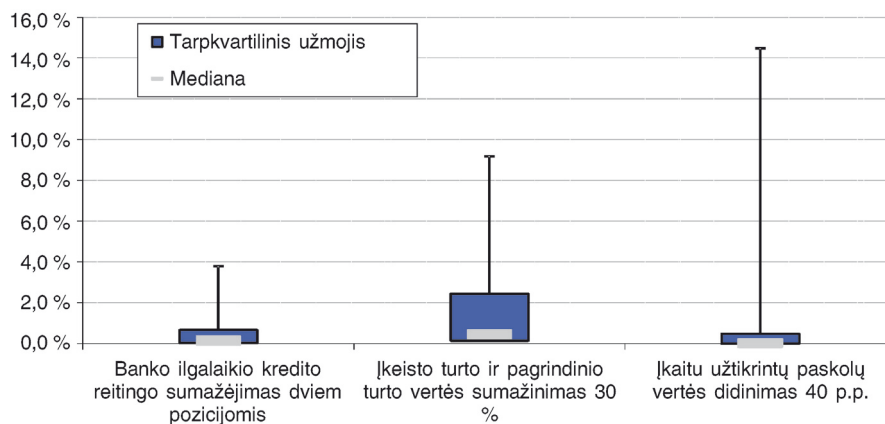
III.1.5. Sąlyginis suvaržymas

Įvykus nepalankiam įvykiui, tokiam kaip įstaigos kredito reitingo sumažinimas, įkaito vertės sumažėjimas ar apskritai pasitikėjimo praradimas, dėl esamo turto suvaržymo dažniausiai prireikia įkeisti papildomą turtą. Dėl tokių nepalankių įvykių įkeistas turtas gali būti papildomai įvertintas mažesne nei rinkos verte arba pareikalaujama papildomų pervedimų įkaito vertės išlaikymo prievolei įvykdyti pagal sutartinius įsipareigojimus ar atsižvelgus į padidėjusią sandorio šalies riziką. Investuotojai tokiu atveju gali būti užklupti netikėtai, kadangi kai kurių pozicijų, kaip antai išvestinės finansinės priemonės, poveikį turto suvažymui sunku numatyti.

Be to, jeigu įkaitui naudojamos padengtos obligacijos, dėl jo vertės sumažėjimo galimos ir kitos neigiamos pasekmės, pavyzdžiui, emitentui gali prireikti didinti įkaito fondą siekiant užtikrinti tinkamesnį paskolos ir įkaito vertės santykį (angl. *loan-to-value*, LTV) ir pagerinti įkaito kokybę. Reikšmingai sumažėjus įkaito vertei, galiausiai bankas gali tapti suinteresuotas išpirkti savo padengtas obligacijas, todėl emitento atžvilgiu gali susidaryti didelė finansavimo spraga.

Atliekant ESRV tyrimą reikėjo analizuoti informaciją apie sąlyginį suvaržymą pagal tris nepalankius scenarijus. Analizė parodyta **27 pav.** Vertinant atskirai nebuvo nustatyta, kad bent vienas iš šių trijų scenarijų būtų padaręs reikšmingą įtaką vidutiniam turto suvaržymo lygiui. Tačiau taikant scenarijus, pagal kuriuos suvaržyto turto dalis viso turto atžvilgiu padidėtų daugiau nei 10 %, kai kurie bankai pasirodė labiau pažeidžiami. Tokie rezultatai turėtų būti vertinami itin atsargiai, kadangi scenarijų poveikį apskaičiavo patys bankai, todėl bankų taikytos metodika ir prielaidos gali būti labai skirtingos.

27 pav.

Turto suvaržymo lygio pasiskirstymo pokytis esant nepalankiems scenarijams (pagal bankus), 2011 m. pabaiga

Šaltinis. ESRV turto suvaržymo ir naujoviško finansavimo tyrimas.

Aprėptis. 40 (1-as scenarijus), 35 (2-as scenarijus), 29 (3-ias scenarijus).

Pastaba. Pagal atskirus scenarijus sudarytos skirtingos bankų imtys; taip yra todėl, kad atskirų scenarijų poveikio ataskaitas pateikė skirtingos įstaigų grupės.

III.1.6. Kitos su turto suvaržymu susijusios rizikos rūšys

Šiame poskirsnyje aptariamos kitos rizikos rūšys, atsirandančios, kai didelė banko turto dalis yra suvaržyta: 1) įkaito trūkumas ir pakartotinis jo naudojimas ir 2) banko, kurio didelė turto dalis yra suvaržyta, rizikos valdymas.

1. Įkaito trūkumas ir pakartotinis jo panaudojimas

Per pastaruosius keletą metų įkaito, konkrečiau – saugaus turto (žr. 1 diagramą), paklausa smarkiai padidėjo. Iš dalies tokia paklausa susijusi su įkaitu užtikrintu finansavimu ir įkaito naudojimu ne biržos sandorių rinkose. Kartu saugaus turto pasiūlai įtaką darė netikrumas dėl kai kurių valstybių gebėjimo atsilaikyti ir pakeitimo vertybiniais popieriais operacijų masto sumažėjimo. Tuo pat metu, pasak Singh ⁽¹⁾, sumažėjo galimybės pakartotinai panaudoti įkaitą, t. y. jau įkeistą turtą panaudoti pagal tiesioginę jo paskirtį, todėl gauti įkaitą tapo dar sunkiau.

1 diagrama.

Geros kokybės įkaito paklausa

Saugaus turto paklausa								
Saugus turtas kaip įkaitas					Saugus turtas pagal rizikos ribojimo reikalavimus		Taupymo priemonės	
Įkaitu užtikrintam finansavimui			Įkaitas ne biržinių išvestinių priemonių rinkose		Bazelis III	Mokumas II	Saugumo sumetimais	
Atpirkimo sandoriai	Operacijos su centriniais bankais	VP skolinimas	PSŠ	Dvišaliai sandoriai	PLTR, reguliuojamasis kapitalas		Investavimo politika	Saugumo užtikrinimas

Su įkaito trūkumu susijusi rizika yra dvejopa. Viena vertus, pablogėjusios galimybės gauti įkaitą ir faktinis pakartotinis jo naudojimas gali tapti kliūtimi finansų įstaigoms gauti finansavimą. Kita vertus, vis dažniau pakartotinai naudojant įkaitą, susidaro vis ilgesnės ir sudėtingesnės tarpininkavimo grandinės, dėl to didėja sąsajos, be to, tai gali būti rizikinga galutiniams investuotojams, kuriems gali būti sunku išpirkti įkaitą.

⁽¹⁾ Singh, M., (2011) *Velocity of Pledged Collateral: Analysis and Implications*, TVF darbinis dokumentas, WP/11/256.

2. Banko, kurio didelė turto dalis yra suvaržyta, rizikos valdymas

Kita paminėtina rizika yra ta, kad bankai, kurių didelė turto dalis suvaržyta, yra sunkiau valdomi ir prižiūrimi nei panašaus verslo modelio ir (arba) finansavimo poreikio įstaiga, kurios suvaržyto turto dalis mažesnė. Valdyti daug sunkiau todėl, kad įvykus sukrėtimams vadovai turėtų mažiau pasirinkimo galimybių. Sukrėtimo bangos gali daug greičiau skliti per banką, kurio didelė turto dalis suvaržyta, nei per banką, kurio įkeisto turto dalis mažesnė.

Visos įstaigos turėtų turėti tinkamas savo likvidumo ir finansavimo rizikos valdymo sistemas, ypač turto suvaržymo lygio stebėsenai. Kurdamos savo rizikos valdymo sistemas įstaigos, kurių didelė turto dalis suvaržyta, turėtų atsižvelgti į tai, kad įvykus sukrėtimui jos turės mažiau veiksmų laisvės. Bankų priežiūros institucijos turėtų būti gerai susipažinusios su vyraujančiomis sąlygomis ir suprasti jų poveikį rizikos valdymui.

III.1.7. Kitos su konkrečiais produktais ar sandoriais susijusios rizikos rūšys

1. Specifinė su padengtomis obligacijomis susijusi rizika

Su padengtomis obligacijomis susijusi rizika, būdinga ir kitoms įkaitu užtikrinto finansavimo rūšims; su turto suvaržymu labiau susijusios rizikos rūšys išvardytos pirmesniuose poskirčiuose.

Visų pirma kai kuriose valstybėse narėse padengtų obligacijų emitento nemokumo atveju yra nemažai teisinio neapibrėžtumo. Toks neapibrėžtumas daugiausia susijęs su įkaito fondo atskyrimu nuo emitento turto ir su kreditorių „subordinavimu laiko atžvilgiu“. Nemokumo atveju įkaitu neužtikrintos skolos turi būti padengiamos nedelsiant, o už padengtas obligacijas taip greitai atsiskaityti nereikia. Taigi, jei įkaito fondo nebeužtenka (priešingai ankstesnėms prielaidoms) visiems įkaitu užtikrintiems reikalavimams padengti, visas turtas nemokumo atveju gali būti išdalytas neapsaugotiems investuotojams.

Atsižvelgdami į mažesnius padengtų obligacijų emisijoms taikomus kapitalo dydžio reikalavimus (palyginti su kitomis skolos VP rūšimis), į pasiūlymą juos laikyti likvidžiu turtu taikant PLTR ir pasiūlymą joms netaikyti didelių pozicijų apribojimų pagal KRD IV (nacionalinių priežiūros institucijų nuožiūra), bankai bus suinteresuoti tarpusavyje vykdyti apskaitimo sandorius padengtomis obligacijomis, kartu stiprės sąsajos bankų sektoriuje ir didės galimybės finansų rinkose paskleisti sukrėtumus.

Be to, emitentas neprivalo atskleisti išsamios informacijos apie įkaito fondą sudarantį turtą; dėl tokio nepakankamo jo skaidrumo rinka gali turtą neteisingai įkainoti.

Galiausiai dar viena rizika atsiranda dėl skirtumo tarp padengtų obligacijų pajamingumo ir pajamingumo, kurį tam tikri investuotojai, ypač draudimo įmonės, turi gauti, kad galėtų tinkamai vykdyti savo įsipareigojimą užtikrinti garantuotą pajamingumą pagal savo (gyvybės draudimo) sutartis. Todėl jie gali būti priversti pirkti rizikingesnius produktus. Kita vertus, padengtų obligacijų emitentams gali kilti mintis pabloginti padengtų obligacijų kokybę. Tačiau tokie veiksmai tik sukelia didesnę riziką ir leidžia pasekmės pasklisti iš vienos padengtų obligacijų rinkos į kitą.

1 intarpas.

Nacionalinių padengtas obligacijas reglamentuojančių teisės aktų skirtumai

Padengtas obligacijas reglamentuojantys nacionaliniai teisės aktai atskirose Europos šalyse skiriasi. Šiame intarpe apžvelgiami sisteminės rizikos požiūriu svarbių nacionalinių teisės aktų skirtumai.

1. Kas gali išleisti padengtas obligacijas?

Nacionaliniai teisės aktai gali leisti visoms kredito įstaigoms, tik specialioms / vienos veiklos rūšies įstaigoms arba ir toms, ir toms išleisti padengtas obligacijas. Išskirtinis vienos veiklos rūšies įstaigų požymis tas, kad jos nepriima indėlių ir kad padengtos obligacijos yra pagrindinis jų finansavimo šaltinis.

2. Įkaitu naudojamą turtą reglamentuojantys teisės aktai

Nors padengtų obligacijų reguliavimas yra nacionalinio pobūdžio, padengtos obligacijos yra apibrėžtos ir Kapitalui keliamų reikalavimų direktyvoje (toliau – KRD) ⁽¹⁾ tos direktyvos taikymo tikslais ⁽²⁾. Svarbiausia, toje direktyvoje apibrėžiamas turtas, tinkamas naudoti įkaito fondui. Be kita ko, toks turtas gali būti: a) pirmos eilės būsto ir komercinė hipoteka; b) kitų kredito įstaigų reikalavimai ar jų išduotos garantijos; c) viešojo sektoriaus kreditai / garantijos (pagal kai kurias nacionalines taisykles taikomas minimalus reitingo reikalavimas); d) laivų hipoteka.

⁽¹⁾ 2006 m. birželio 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva Nr. 2006/48/EB dėl kredito įstaigų veiklos pradėjimo ir vykdymo (nauja redakcija) (OL L 177, 2006 6 30, p. 1).

⁽²⁾ KRD turtas apibūdinamas remiantis KIPVPS direktyvoje pateiktomis apibrėžtimis (2009 m. liepos 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva Nr. 2009/65/EB dėl įstatymų ir kitų teisės aktų, susijusių su kolektyvinio investavimo į perleidžiamuosius vertybinius popierius (KIPVPS), derinimo).

Kuo platesni įkaito tinkamumo kriterijai, tuo didesnės galimybės išleisti padengtų obligacijų emisijas. Taigi, dėl labai plačios įkaito fondui tinkamo turto apibrėžties gali būti suvaržoma vis daugiau turto ir struktūriškai subordinuojami kiti kreditoriai. Aukščiausios paskolos ir vertės santykio (angl. LTV) ribos taikomos būsto paskoloms (80 %), o žemiausios – komercinei hipotekai (60 %).

3. Kreditorių subordinavimas

Bankroto atveju padengtų obligacijų turėtojams taikomos lengvatinės sąlygos, kadangi jie turi teisę gauti išmokas iš įkaito fondo.

Subordinacijos lygis priklauso nuo kitų kiekvienos įstaigos kreditorių skaičiaus ir rūšies. Subordinacija netaikoma specializuotoms įstaigoms, finansuojamoms tik per įkaito fondą. Indėlių nepriimančių įstaigų kreditoriai yra investuotojai, kurie nesinaudoja indėlių draudimu. Indėlius priimančių įstaigų indėlininkai ir kiti kreditoriai yra subordinuoti padengtų obligacijų turėtojų atžvilgiu.

4. Turto atskyrimą ir bankrotą reglamentuojantys teisės aktai

Bankroto atveju padengtų obligacijų turėtojams suteikiamos privilegijuotos teisės yra labai svarbi priemonė, ypač todėl, kad jie dažnai siekia pasinaudoti likviduojamos įstaigos turtu (du šaltiniai). Dėl tokios galimybės pasinaudoti dviem šaltiniais didėja struktūrinis kitų kreditorių subordinavimas. Be to, struktūrinis subordinavimas pasireišk dar intensyviau, jeigu pagal nacionalinius teisės aktus nemokumo atveju leidžiama pasinaudoti reikalavimo greičiau išpirkti obligacijas teise, pavyzdžiui, jeigu tokia greitesnio išpirkimo teisė reiškia, kad nemokumo atveju gali būti pareikalauta įnešti papildomą įkaitą.

5. Įkaito fondų turto ir įsipareigojimų valdymą reglamentuojantys teisės aktai

Nepakankama atitiktis tarp padengtų obligacijų ir įkaito fondui tinkamo turto gali kelti reikšmingą turto ir įsipareigojimų valdymo riziką. Tai priklauso nuo to, koku mastu yra leidžiama valiutos kursų rizika, palūkanų normos rizika, likvidumo rizika ir pasirinkimo rizika. Visoms kitoms aplinkybėms esant vienodoms, griežtas turto ir įsipareigojimų valdymo rizikos reguliavimas reikštų, kad, be būdingos kredito rizikos, bankai emitentai gali prisiimti tik minimalią riziką, taip užtikrindami didesnę išleistų padengtų obligacijų atitiktį įkaito fondą sudarančiam pagrindiniam turtui. Apribojus galimybę prisiimti kitokią nei kredito riziką, sumažėja įkaito fondo žlugimo rizika. Dėl to gali sumažėti ir reikalavimai perviršiniam įkaitui.

6. Turto suvaržymą reglamentuojantys teisės aktai

Siekdamos apsaugoti indėlininkus ir kitus įprastus kreditorius, kai kurios šalys yra sukūrusios sistemas, pagal kurias gali nustatyti apribojimus dėl turto suvaržymo išleidžiant padengtas obligacijas. Tokios šalys yra Australija, Kanada, Jungtinės Valstijos, Italija, Nyderlandai ir Jungtinė Karalystė. Pastarosiose dviejose valstybėse turto suvaržymui taikomi apribojimai nustatomi kiekvienu atveju atskirai. Tačiau dauguma šalių tokių apribojimų nenustato. Tarp tokių šalių yra Danija, Suomija, Prancūzija, Vokietija, Airija, Norvegija ir Švedija. Be priežiūros institucijų nustatytų turto suvaržymui taikomų apribojimų, reitingo agentūros taip pat yra nustačiusios tam tikras turto suvaržymo ribas, privalomas norint išlaikyti tam tikrą reitingą.

2. Specifinės sandorių su pagrindinėmis sandorio šalimis rizikos rūšys

Nors priežiūros institucijų reikalavimas daugiau sandorių vykdyti per pagrindinę sandorio šalį gali duoti daug naudos, ypač sandorio šalies rizikos ir abipusių sąsajų mažinimo požiūriu, svarbu žinoti, kad ir šiuo atveju yra tam tikra rizika. Akylai turi būti stebima dviejų rūšių rizika.

Pirma, dėl tarpuskaitymo per pagrindines sandorio šalis gali didėti suvaržomo turto dalis, o tai gali turėti neigiamos įtakos finansavimo sąlygoms ir galimybėms gauti įkaitą. Atliekant sandorių, kurie priešingu atveju per tokias institucijas nebūtų apskaitomi ⁽¹⁾, tarpuskaitymą per pagrindinę sandorio šalį, padidėtų geros kokybės įkaito paklausa. Įkeičiant vis daugiau geros kokybės turto pagrindinėms sandorio šalims, mažiau jo liktų panaudoti kitur. Palyginus sandorius, kurių tarpuskaitymą atliekama per pagrindines sandorio šalis, su sandoriais, pagal kuriuos šalys atsiskaito tarpusavyje, dėl pagrindinės sandorio šalies sukurtos daugiašalės užskaitos įkaito ir kapitalo poreikis gali būti mažesnis nei vykdant dvišalę tarpuskaitymą. Todėl iniciatyvomis priimti teisės aktus, skatinančius tarpuskaitymo operacijas vykdyti per centrinę tarpuskaitymo sistemą, palaikomi sprendimai, pagal kuriuos reikalaujama mažesnio įkaito. Be to, dėl pagrindinių sandorio šalių nustatytų papildomo įnašo reikalavimų bankų sistemoje gali sumažėti įkaito pasiūla, nors grynaisiais pinigais gaunamas įkaitas dažniausiai yra reinvestuojamas.

⁽¹⁾ Pavyzdžiui, dėl įsipareigojimo ne biržos sandorių tarpuskaitymą vykdyti per pagrindines sandorio šalis.

Antra, pagrindinių sandorio šalių vykdomas rizikos valdymas gali daryti įtaką likvidumo rizikai bankų sistemoje. Pasiųkėitų rinkos sąlygoms pagrindinė sandorio šalis gali netikėtai vienašališkai gerokai padidinti papildomo įnašo reikalavimus, taip padarydama neigiamos įtakos sistemos likvidumui. Įvertindamos kredito riziką įtampos laikotarpiu pagrindinės sandorio šalys veikia procikliškai, ji nustato aukštesnius papildomo įnašo reikalavimus ir netgi pašalina kai kurias sandorio šalis iš atsiskaitymo operacijų. Tačiau ERIR reikalaujama, kad Europos vertybinių popierių ir rinkų institucija, rengdama pagrindinės sandorio šalies papildomo įnašo reikalavimų techninį standartą, atsižvelgtų į papildomo įnašo reikalavimų poveikį procikliškumui.

Su pagrindinėmis sandorio šalimis yra susijusios ir kitos rizikos rūšys, kurios šiame priede neapartotos, pavyzdžiui, sisteminės rizikos perkėlimas iš bankų į pagrindines sandorio šalis, šioms sukuriant tokios rizikos pasklidimo galimybę, ir reguliuojamojo arbitražo galimybę, taip pat dėl konkurencijos tarp pagrindinių sandorio šalių gali būti supaprastinti standartai.

III.1.8. Veiksniai, skatinantys reikštis riziką

Galimi veiksniai, dėl kurių gali pasireikšti turto suvaržymo rizika, yra pasitikėjimo krizė, reitingų mažinimas, reikalavimai įnešti papildomą įnašą ir vis didesnis turto suvaržymo mastas *per se*. Pavienių bankų bankrotas (dėl vieno ar kelių pirmiau išvardytų rizikos veiksnių) taip pat gali tarsi užkratas pasklisti už vienos įstaigos ribų. Be to, jeigu rinkos praranda pasitikėjimą ir yra pažeistos, gauti finansavimą gali būti sunku netgi nedidelę turto dalį įkeitusiems bankams.

III.1.9. Turto suvaržymo tvarumas

Viena vertus, reikėtų pabrėžti, kad turtą suvaržius iki netvaraus lygmens rizika yra neišvengiama, bet įkaitu užtikrintas finansavimas ir kitų sandorių užtikrinimas įkaitu turi ir privalumų. Sandorių užtikrinimas įkaitu sumažina sandorio šalies riziką ir padaro tokias priemones stabilesnes. Be to, įkaitu užtikrintos finansavimo priemonės suteikia galimybę diversifikuoti finansavimo šaltinius ir sandorio šalis (žr. III.3 skirsnį apie koncentracijos riziką). Įkaitu užtikrintas finansavimas dažnai yra ir ekonomiškai efektyvesnis, taip pat sukuria papildomas paskatas bankams stengtis, kad paskolos būtų geros kokybės.

Kita vertus, negalima neatsižvelgti ir į dėl per didelio turto suvaržymo kylančią riziką, išsamiai aptartą III.1 skirsnyje. Peržengęs tam tikrą lygį, turto suvaržymas tampa savaimine plintančiu procesu ir pasiekia tokį mastą, kai įkaitu užtikrinto finansavimo negalima gauti dėl įkaito trūkumo, kartu įkaitu neužtikrintas finansavimas tampa neįmanomas dėl aukštesnės rizikos premijos.

Nėra vienos ribos, kurią viršijus balanso suvaržymas tampa netvarus. Vienas iš rodiklių, parodančių banko gebėjimą pritraukti lėšų suvaržant turtą, yra jo likęs turtas, kuris atskirai ar suvestiniu pagrindu yra tinkamas centrinio banko finansavimui gauti, kai finansavimas per centrinius bankus gali būti paskutinė galimybė užtikrinti likvidumą.

III.1.10. Turto suvaržymo poveikis realiajai ekonomikai

III.1.10.1. Tiesioginis poveikis

Tiesioginis turto suvaržymo poveikis realiajai ekonomikai daugiausia susijęs su kredito tiekimo kanalu.

1. Turtą naudojant įkaitu gali būti ribojamas bendras banko balanso augimas ir banko skolinimo veikla.

a. Manoma, kad dėl sandoriams naudojamo įkaito užtikrintas finansavimas yra stabilesnis, nei įkaitu neužtikrintas finansavimas. Vis dėlto, kadangi galimas įkaitu panaudoti turtas yra baigtinis, galimas įkaitu užtikrintas finansavimas taip pat nėra neribotas. Be to, jeigu yra suvaržyta didesnė turto dalis, įvykus nepalankiam įvykiui dažniausiai jo suvaržoma dar daugiau (žr. III.1.5 skirsnį). Todėl *ceteris paribus* (įkaitu užtikrinto) finansavimo trūkumas daro tiesioginę įtaką banko galimybėms teikti kreditus, todėl ir realiajai ekonomikai arba ekonomikos augimui (dėl kredito pasiūlos suvaržymų atidedamos investicijos arba jų visai atsisakoma) ⁽¹⁾.

b. Jeigu banko galimybės gauti finansavimą įkeitus turtą yra ribotos, bankai privalės ieškoti alternatyvių finansavimo šaltinių. Tačiau ir alternatyvūs finansavimo šaltiniai yra riboti: arši konkurencija dėl mažmeninių indėlių gali padidinti indėlių kintamumą ir banko finansavimo sąnaudas. Todėl tam tikrą laiką banko įkaitu neužtikrinto finansavimo sąnaudos gali būti didelės, ypač bankų, kurių didžioji turto dalis yra suvaržyta.

2. Įkaitu užtikrinto finansavimo didėjimas gali iškraipyti kreditavimo veiklą.

Kuo daugiau bankas tampa priklausomas nuo įkaitu užtikrinto finansavimo, tuo didesnė tikimybė, kad jis investuos į tam tikrą turtą dėl vienintelės priežasties – siekdamas padaryti turtą tinkamą būti įkaitu. Toks tinkamas turtas yra aukščiausio reitingo vyriausybės obligacijos ir komercinės bei būsto paskolos. Kadangi turtas, toks kaip paskolos mažosioms ir vidutinėms įmonėms (MVI), laikomas prastesnės kokybės ir dažniausiai nėra tinkamas naudoti įkaitu (pvz., tradicinėms padengtomis obligacijoms ar atpirkimo sandoriams), jų dalis balanse, kurio didžioji dalis yra suvaržyta, gali sumažėti.

⁽¹⁾ Žr. Abiad et al. [2011], Calvo et al. [2006], Kannan [2009].

Savaime suprantama, kad įvairiems ūkio subjektams suteikiamo kredito lygis priklauso ir nuo kitų veiksnių, pavyzdžiui, nuo finansavimo kainos, konkurencijos, galimybės daryti įtaką paskolų kainoms ir kito turto pajamingumui. Tikėtina, kad toks netinkamas kreditavimo paskirstymas gali turėti neigiamos įtakos ekonomikos augimui, nes kredituoti netinkamiems ar mažiau tinkamiems sektoriams (pvz., MVĮ, akcinėms bendrovėms) paskolų bus teikiama mažiau.

III.1.10.2. Netiesioginis poveikis

Dažniausiai netiesioginis turto suvaržymo poveikis realiajai ekonomikai pasireiškia per ilgesnį laikotarpį. Nors tokį poveikį gana sunku įvertinti, jis gali būti reikšmingas.

1. *Didesnis kreditų teikimo veiklos procikliškumas*

Dėl finansinio tarpininkavimo turto suvaržymas gali padidinti realiosios ekonomikos procikliškumą. Kita vertus, kaip minėta III.1.5 skirsnyje, įkaito vertė ekonomikos pakilimo laikotarpiais dažniausiai didėja, o per ekonomikos nuosmukius – mažėja (pvz., vertinimas mažesne nei rinkos verte, papildomo įnašo reikalavimai, turto kokybė ir investuotojų polinkis prisiimti riziką kinta vienu kartu). Dėl to bankų kredito pasiūla gerais laikais automatiškai padidėja, o sunkesniais laikotarpiais – sumažėja. Jeigu įkeičiama labai daug turto, finansinė sistema gali pasidaryti rizikingesnė, nes ji tampa jautresnė pagrindinio turto vertės procikliškiems svyravimams. O paskolų pasiūlai (perteklinė kreditų pasiūla / kreditavimo sąlygų sugriežtinimas) ir paskolų maržoms (netinkamas kredito / likvidumo rizikos įkainojimas) procikliški svyravimai mažiau būdingi – ilgalaikio tvaraus augimo požiūriu tai labiau priimtina.

Kita vertus, įkaitu neužtikrintas finansavimas gali būti procikliškas paskolų tarpininkavimo požiūriu, nes tai dažniausiai labiau kintantis finansavimo šaltinis. Šiuo atžvilgiu įtampos laikotarpiais įkaitu užtikrintas finansavimas gali būti naudojamas kaip kreditavimą stabilizuojanti priemonė.

2. *Galimybės vykdyti kredito tarpininko funkcijas netekimas*

Jeigu ateityje bankų sektorius negalės vykdyti kreditavimo tarpininko funkcijų, gali padidėti rizika rasti alternatyviai nereguliuojamai tarpininkavimo sistemai (pvz., šešėlinei bankininkystei). Kalbant apie akcines bendroves, galinčias tiesiogiai pasinaudoti kapitalo rinkomis, tai galėtų reikšti, kad dalis kreditavimo tarpininkavimo funkcijų iš bankų sistemos pereis į kapitalo rinkas. Tačiau mažesnės įmonės paprastai negali pasinaudoti kapitalo rinkomis, o privatiems asmenims tai apskritai neįmanoma.

Be to, užtikrintam finansavimui įkaitu netinkamas turtas gali pasitraukti iš bankų sistemos – ypač iš bankų, kurių verslo / finansavimo modeliui būdingas didelės turto dalies suvaržymas. Toks turtas gali atsidurti šešėlinės bankininkystės sistemoje, kurioje paskolos gali būti lengviau gaunamos, joms gali būti taikoma mažiau suvaržymų nei bankų paskoloms, taip būtų sušvelnintas įkaito fondų trūkumo poveikis ekonomikos augimui.

III.2. Su naujovišku finansavimu susijusi rizika

Naudojant naujoviškesnius finansavimo šaltinius (pvz., pirmiau aprašytus ar kitus finansinius produktus, tokius kaip struktūrizuoti mažmeniniai indėliai, likvidumo apsikaitimo sandoriai, BPF ir KIPVPS) gali būti sukurta papildoma rizika ar sustiprinta esama arba gali padidėti mažai tikėtinių įvykių tikimybė atskiruose bankuose ar visame finansų sektoriuje. Finansų krizėms dažniausiai būdinga tai, kad kelių rūšių rizika reiškiasi vienu metu, viena kitą papildydamos ir sustiprindamos; todėl naujoviško finansavimo šaltiniai sukelia papildomą riziką arba padidina esamą.

III.2.1. Skaidrumas, pasitikėjimas, valdymo ir priežiūros problemos

Naudojant naujoviškus finansavimo šaltinius gali sumažėti skaidrumas, todėl investuotojams, patiems bankams, finansų sektoriui ir priežiūros institucijoms sunkiau suprasti riziką. Dėl naujoviškų produktų sudėtingumo rizika gali būti mažiau suprantama ar aiški ir investuotojams, kurie netikėtai dingus pasitikėjimui skubiai išparduoda savo investicijas. Dėl struktūrizuotų mažmeninių produktų gali pradėti veikti tam tikri veiksniai (susiję su įvairiais finansų rinkų veiksniais, paties banko ar garanto kredito kokybe), dėl kurių atitinkamam bankui tenka anksti pradėti vykdyti įkaito vertės išlaikymo prievolę ir staiga patirti netikėtas išlaidas.

III.2.2. Sąsajos

Dėl naujoviškų finansavimo priemonių gali sustiprėti ir sąsajos tarp finansų sektoriaus dalyvių ir įvairių ekonomikos sektorių. Pavyzdžiui, iš rinkos pasitraukus kai kurių struktūrizuotų mažmeninių produktų kapitalo garantui (*Lehman Brothers*) mažmeniniai investuotojai suskubo atsiimti savo santaupas, todėl bankas emitentas staiga patyrė daug išlaidų. Finansavimo vertybiniais popieriais sandoriai ir likvidumo apsikaitimo sandoriai gali padidinti sąsajas tarp įvairių bankų, tarp tame pačiame sektoriuje veikiančių įmonių ir tarp atskirų sektorių, todėl jos gali tapti sisteminės rizikos pasklidimo visoje finansų sistemoje kanalu. Tačiau reiktų paminėti ir tai, kad dėl sąsajų gali padidėti ir įkaito naudojimo veiksmingumas.

III.2.3. Teisminių ginčų rizika ir rizika reputacijai; vartotojų apsauga

Su naujoviškais finansavimo šaltiniais susijusi teisminių ginčų rizika ir rizika reputacijai gali būti santykinai didesnė. Nuo finansų krizės pradžios jau keliems bankams įvairiose valstybėse narėse buvo iškeltos bylos dėl pernelyg sudėtingų produktų pardavimo nepateikus aiškaus su jais susijusios rizikos aprašymo. Dėl tokių produktų naudojimo gali kilti ir rizika reputacijai, dėl kurios bankas gali būti priverstas įtraukti turtą atgal į balansą, kad nepatenkinti klientai iš viso nepasitrauktų iš banko (pvz., uždarydami savo einamąsias ir taupomąsias sąskaitas). Rizika reputacijai taip pat gali iškilti vykdant finansavimo vertybiniais popieriais sandorius, nes didesnės įtampos laikotarpiais iš aukštos kokybės likvidų turtą gaunančių bankų gali būti pareikalauta tokių gautą turtą grąžinti. Naujoviškiems finansavimo produktams taip pat dažniau gali būti taikomos vartotojų apsaugai skirtos priemonės, dėl kurių gali smarkiai sumažėti ar būti apribotos galimybės kai kurias priemones leisti. Pavyzdžiui, prasidėjus finansų krizei kelių valstybių priežiūros institucijos (Belgijos, Danijos, Prancūzijos ir Portugalijos) išpėjo bankus nepardavinėti sudėtingų finansinių priemonių mažmeniniams investuotojams.

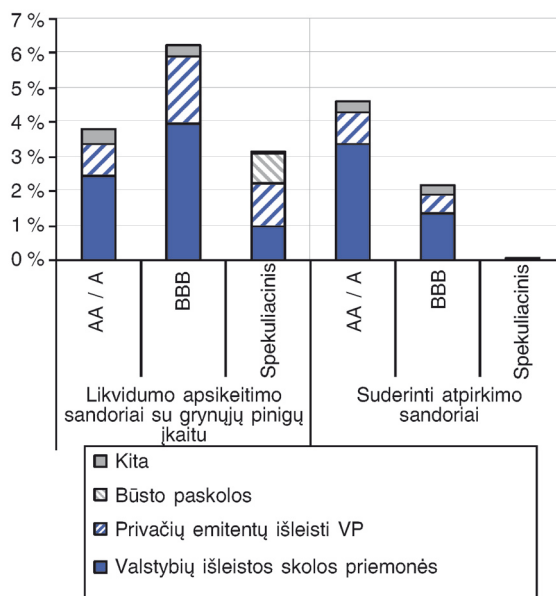
III.2.4. Specifinės su likvidumo apskaitos sandoriais susijusios rizikos rūšys

Vienas iš pagrindinių dalykų, dėl kurių sunku nustatyti ir kontroliuoti su likvidumo apskaitos sandoriais susijusią riziką ir vykdyti jos stebėseną, yra nepakankami priežiūros institucijų turimi duomenys. Likvidumo apskaitos sandoriai gali būti struktūrizuojami įvairiais būdais, o problema tampa dar opesnė dėl to, kad nėra vienos visuotinai suprantamos tokių sandorių apibrėžties.

Iš ESRV atlikto tyrimo matyti, kad bankai atpirkimo sandorius kaip likvidumo apskaitos sandorių formą įkaito ir sandorio šalies atžvilgiu naudoja skirtingai ir tai priklauso nuo jų reitingo. Kai tokias operacijas vykdo žemesnį kredito reitingą turinčios įstaigos, valstybių skolos priemonės sudaro tik 20 % viso įkeisto turto, palyginti su maždaug 70 % kitų bankų atveju. Žemesnį reitingą turinčios kredito įstaigos įkeičia būsto paskolas dažniau negu aukštesnį reitingą turintys bankai (žr. 28 pav.). Smarkiai skiriasi ir bankų sandorio šalių sudėtis, nes kredito įstaigos yra vienintelės galimos investicinio reitingo neturinčių bankų sandorio šalys, o kiti bankai gali vykdyti sandorius ir su kitais partneriais, daugiausia ne bankinėmis finansų įstaigomis.

28 pav.

Įkaitų, naudojamų vykdant likvidumo apskaitos sandorius su grynujų pinigų įkaitu (atpirkimo sandoriai) ir vykdant suderintus atpirkimo sandorius, pasiskirstymas pagal skirtingo kredito reitingo bankų grupes, 2011 m. pabaiga

Šaltinis. ESRV turto suvaržymo ir inovatyvaus finansavimo tyrimas. Bloomberg.

Aprėptis. 48 bankai.

Pastaba. Skaičiai rodo viso turto dalį (proc.).

Skolindamiesi vertybinius popierius bankai daugiausia įkeisdavo vyriausybės skolas priemones (40 % visų įkaitų), nors įkaito struktūra atskirose šalyse buvo nevienoda. Svarbiausios sandorio šalys atliekant tokias operacijas taip pat yra kredito įstaigos (64 %, iš jų 42 % sudarė ES esančios įstaigos ir 22 % – ne ES valstybėse veikiančios įstaigos) ir kitos finansų įstaigos, sudariusios 28 % sandorio šalių (pinigų rinkos fondai – 9 %, ne pinigų rinkos fondai – 7 %, kiti – 12 %).

Santykis su draudimo sektoriumi

Likvidumo apsikaitimo sandoriai dažnai vykdomi tarp banko ir draudimo įmonės. Veikdama kaip likvidaus turto skolinėja, draudimo įmonė gali susidurti su kitokių rūšių rizika nei lėšas besiskolinantys bankai, tačiau ir tos rizikos rūšys gali būti labai reikšmingos. EDPPI šiuo metu atlieka likvidumo apsikaitimo sandorių draudimo sektoriuje tyrimą.

Siekdama įvertinti likvidumo apsikaitimo ir kitų panašių sandorių naudojimą, 2012 m. kovo mėn. EDPPI inicijavo apklausą ir tyrimą. Remiantis šio tyrimo rezultatais buvo galima padaryti išvadą, kad likvidumo apsikaitimo sandoriai ir likvidumo programos sudaro maždaug 3 % viso balanse nurodomo turto, nors skirtingose jurisdikcijose šis skaičius svyravo nuo 0 iki 14 %. Apskritai draudimo įmonių vykdomi likvidumo apsikaitimo ir likvidumo programų sandoriai: i) yra nedažni; ii) pagrindinis tokių sandorių tikslas – gauti pajamų, optimizuoti portfelį ir apdrausti riziką; iii) priemonės dažniausiai yra nedidelės trukmės (numatytos ir pasitraukimo strategijos, o daugelyje valstybių narių taip pat numatyta galimybė priemonės greitai išpirkti sandorio šaliai nevykdant įsipareigojimų); iv) sandorio šalys dažniausiai yra grupėi nepriklausantys bankai; v) turimas ar įkeičiamas įkaitas dažniausiai yra grynieji pinigai ar investicinio reitingo vyriausybės VP; vi) sandoriai dažniausiai yra įvertinami rinkos verte, ir vertinimas atliekamas kasdien arba kas savaitę; vii) įkaitas retai kada naudojamas pakartotiniam įkeitimui (kai kuriose valstybėse narėse tai apskritai draudžiama); viii) jei turtas panaudotas vykdant vertybinių popierių skolinimo operacijas ir atvirkštinius atpirkimo sandorius, gali būti reikalaujama perviršinio įkaito, ir galiausiai ix) pajamos, gaunamos vykdant likvidumo apsikaitimo ir likvidumo programų sandorius, sudaro tik nedidelę bendrų įmonės pajamų dalį.

Vis dėlto svarbu pažymėti ir tai, kad draudimo įmonės vykdo atpirkimo ir atvirkštinio atpirkimo sandorius, siekdamos gauti tai pačiai grupei ar konglomeratui priklausančio banko finansavimą, kadangi didelę draudimo įmonių skolinamų vertybinių popierių dalį sudaro valstybių išleistos skolos priemonės, kurios vėliau yra įkeičiamos vykdant operacijas su Eurosistema. Todėl tokiais atvejais draudimo įmonės šiuos sandorius vykdo ne tenkindamos savo pačių likvidumo poreikius, bet padėdamos tai pačiai grupei ar konglomeratui priklausančiam bankui pagerinti savo likvidumą.

Kol kas Sąjungoje veikiantys bankai ir draudikai likvidumo apsikaitimo sandorius naudoja tik labai ribotai, vis dėlto tam tikri aspektai turėtų būti stebimi.

Šie sandoriai gali būti naudingi skolininkams (padidinantiesiems savo likvidumą) ir skolintojams (likvidumo teikėjams), pavyzdžiui, dėl likvidumo ar finansavimo perkėlimo į tą ekonomikos sektorių, kuriame jo labiausiai reikia, ir padidėjusio finansinio stabilumo, sudarius bankams galimybę gauti lėšų už bankų sektoriaus ribų ir padidinti savo turto pelningumą, tačiau jie taip pat gali būti susiję su tam tikra rizika⁽¹⁾.

Galimos rizikos rūšys, kurias šiuo požiūriu turėtų įvertinti įstaigos ir priežiūros institucijos, yra šios: a) sustiprėjusios sąsajos tarp draudikų ir bankų, dėl kurių sisteminė rizika gali sklisti visoje finansų sistemoje, b) padidėjusi rizika grupės viduje, pavyzdžiui, galimi interesų susidūrimai, ir c) problemos, panašios į tas, kurios būdingos kitoms įkaitu užtikrintoms priemonėms, tokios kaip įkaito vertės nustatymas, galintis sukelti finansavimo naudojant įkaitą procikliškumą dėl i) nuo laiko priklausančio įvertinimo mažesne nei rinkos verte ir ii) paties įkaito vertės pokyčių.

Be to, dėl nepakankamo skaidrumo rinkos atžvilgiu su likvidumo apsikaitimo sandoriais susijusi rizika gali padidėti. Rinkos dalyviai neturi pakankamai informacijos apie likvidumo apsikaitimo sandorių vykdymo mastą ir apie tai, kokią riziką jie yra prisiėmę. Dėl tokio skaidrumo trūkumo rinkoje gali atsirasti įtampa arba pablogėti su ja nesusijusi nepalanki padėtis.

III.3. Rizika dėl koncentracijos

Koncentruota finansavimo struktūra gali daryti neigiamą poveikį finansų rinkai, sukeldama joje procikliškumo efektą ir taip pablogindama įstaigos galimybes save finansuoti, jeigu jos naudojamas finansavimo šaltinis išsektų būtent įtampos laikotarpiu. Tai gali pasitvirtinti įvairiais požiūriais: panašių problemų gali kilti dėl investuotojų bazės koncentracijos, finansavimo priemonių koncentracijos, banko įsipareigojimų struktūros išpirkimo terminų struktūros koncentracijos arba geografinės banko veiklos aprėpties. Taip pat reikėtų pažymėti, kad koncentracijos rizikos reiškimosi tikimybė ir jos poveikis taip pat priklauso nuo investuotojų ir nuo investavimo priemonių rūšių. Investuotojų elgsena jų teikiamo finansavimo stabilumo atžvilgiu labai skiriasi ir priklauso nuo jų investavimo strategijos ir turimos patirties.

1. **Investuotojų bazės koncentracija.** Pernelyg pasikliaujant atskiromis investuotojų grupėmis, problemų gali iškilti pakitus atitinkamo rinkos segmento elgsenai dėl pasikeitusių a) rinkos nuotaikų, b) rinkos likvidumo ir c) institucinės aplinkos. Pernelyg didelė priklausomybė nuo vienos ar kitos sandorio šalies gali sukelti visų pirmiau minėtų reikšminių procikliškumą. Panašiai, kuo santykinai didesnis yra investuotojas, tuo didesnę derybinę galią jis gali turėti reikalaujamas banko atlikti tam tikrus *ad hoc* veiksmus, pavyzdžiui, išpirkti išleistus vertybinius popierius nesusėjęs jų išpirkimo terminui.

⁽¹⁾ Įvertinusi padidėjusį naujoviškų finansavimo priemonių emisijų mastą ir galimą su tokiais sandoriais susijusią riziką, 2012 m. vasario mėn. Jungtinės Karalystės finansinių paslaugų priežiūros institucija paskelbė rekomendacijas dėl įkaito pagerinimo sandorių, įskaitant likvidumo apsikaitimo sandorius.

Šis pavyzdys parodo ir galimas kitų, netgi tai pačiai klasei priklausančių, investuotojų išlaidas: koncentruota investuotojų, pavyzdžiui, į pirmajies obligacijas, bazė faktiškai galėtų priversti banką išpirkti tam tikrų investuotojų turimas skolos priemones, taip padarydama neigiamą poveikį kitiems tokio paties eiliškumo skolos priemonių turėtojams.

2. **Finansavimo priemonių koncentracija.** Nors pirmiau nurodytos rizikos rūšys būdingos visiems produktams, su skirtingais produktais gali būti susijusi labai skirtinga rizika: finansų krizės metu didmeninis finansavimas – ir ypač didmeninis įkaitu neužtikrintas finansavimas – pasirodė esąs mažiau stabilus ir daug jautresnis rinkos nuotaikų arba numatomos sandorio šalies rizikos pokyčiams nei kiti finansavimo šaltiniai. Jeigu visos kitos sąlygos yra vienodos (*ceteris paribus*), įkaitu užtikrintas didmeninis finansavimas yra stabilėnis, kadangi teikiamos paskolos užtikrinamos įkaitu, kuris gali būti įkeistas centriniam bankui, bent jau euro zonos institucijų sistemoje. Mažmeniniai indėliai laikomi pačiu stabiliausiu finansavimo šaltiniu. Nors juos taip pat gali paveikti pasitikėjimo krizė, riziką sumažina indėlių garantijų sistemos. Vis dėlto mažmeninio finansavimo koncentracija neišvengiamai daro poveikį kitiems rinkos dalyviams: vienintelis banko, kuris dėl finansavimo sąlygų suvaržymo negali pritraukti lėšų kapitalo rinkoje, atsakas – didinti indėlininkams siūlomą palūkanų normą, taip paspartinant konkurencijos procesą.

3. **Išpirkimo terminų koncentracija** yra papildomas rizikos šaltinis, ypač kai išpirkimo terminai trumpi. Dėl to bankas rinkos pokyčių ir sukrėtimų metu tampa labiau pažeidžiamas, nes trumpuoju laikotarpiu refinansuoti reikalinga suma bus tikrai didelė, palyginti su visais jo išpareigojimais, o refinansavimo sąnaudos padarys didelį poveikį banko pelno (nuostolio) ataskaitai.

4. Panašiai rizikos veiksniu gali tapti ir finansavimo **geografinė koncentracija**. Laisvam turto judėjimui iš vienos valstybės narės į kitą gali būti taikomi teisiniai ar reguliuojamieji apribojimai (pvz., mokesčių klausimai, reguliavimo sistemos nustatomas privalomas atskyrimas), dėl kurių grupės negali veiksmingai sujungti savo likvidumo išteklį. Įstaigos turėtų sugebėti nustatyti koncentraciją, susidarantią banko viduje (tarp pagrindinės buveinės ir užsienyje veikiančių jos filialų) ir grupės viduje (arba tarp patronuojančiosios bendrovės ir jos patronuojamosios bendrovės, arba tarp atskirų patronuojamųjų bendrovių).

III.4. Rizika dėl spaudimo mažinti finansinį išiskolinimą

Kaip aprašyta I.7 skirsnyje, bankai jau nuo pat finansų krizės pradžios siekė mažinti savo finansinį išiskolinimą. Nedidelių pajamingumo skirtumų ES valstybėse veikiantys bankai šį procesą vykdė gana stabiliai, tačiau didelių pajamingumo skirtumų ES valstybėse veikiantys bankai, norėję sumažinti savo finansinius išiskolinimus, ištikus valstybių skolų krizei susidūrė su didelėmis problemomis. Dėl didelių nuostolių ir valiutų devalvacijos 2010 m. jų akcinis kapitalas mažėjo, o 2011 m. – ypač smarkiai, todėl jau nuo 2010 m. jų finansiniai išiskolinimai tik didėjo. Tokios tendencijos vertė susirūpinti dėl didelių pajamingumo skirtumų valstybėse veikiančių bankų gebėjimo išlaikyti stabilią kapitalizaciją. Tačiau nepalankios finansavimo sąlygos, rinkos ir priežiūros institucijų iniciatyvos, kuriomis siekiama didinti įstaigų atsparumą, ir nauji priežiūros institucijų reikalavimai verčia bankus ir toliau mažinti finansinius išiskolinimus. Jeigu valstybių skolų krizė užsitęs, o galimybės uždirbti pajamų ir toliau bus menkos, bankai galės mažinti finansinį išiskolinimą tik toliau koreguodami savo turtą. Tai savo ruožtu galėtų padaryti neigiamą poveikį galimybėms teikti kreditus privačiam sektoriui, o tai yra svarbiausias dalykas norint sukurti tvarų ekonomikos augimą skatinančią aplinką.

IV. FINANSAVIMO STRUKTŪRŲ TVARUMAS (VIDUTINĖS TRUKMĖS IR ILGALAIKĖ PERSPEKTYVA)

Tvarią finansavimo struktūrą galima apibrėžti kaip tokią, kuri yra palaikoma be valdžios institucijų įsikišimo ir kurios kaina užtikrina finansų įstaigos gyvybingumą.

Žvelgiant iš dabartinės padėties pozicijų, grįžti prie normalių finansavimo sąlygų reiškia, kad nebebus taikomos ypatingos su centrinio banko finansavimu ir valstybės garantijomis susijusios priemonės. Siaurąja prasme, norėdami, kad ateityje finansavimas būtų tvarus, bankai turi atkurti tvarius verslo modelius – tam reikia ir iki priimtino lygio pertvarkyti balansus. Be to, bankai turėtų pasirinkti tokius verslo modelius, kuriuos taikant likvidumo ir finansavimo rizika būtų labai ribota, o likvidumo standartus būtų galima atitikti nepriklausant nuo neproporcingai didelio ir išskirtinai ilgo centrinių bankų finansavimo.

Plačiąja prasme finansavimo struktūrų tvarumas yra susijęs ir su tokių struktūrų poveikiu, ypač tarpininkavimo lygiui ir tinkamo kreditų srauto į realiąją ekonomiką užtikrinimui.

IV.1. Didesnė klientų indėlių svarba

Klientų indėliai (ir mažmeninis finansavimas apskritai) palaiko stabilėnius finansavimo modelius. Pirmą, patirtis rodo, kad klientų indėliai yra stabiliausias ir labiausiai nuspėjamas finansavimo šaltinis. Klientų indėliai neužtikrinami įkaitu ir, jei susideda iš smulkesnių, yra diversifikuotas finansavimo šaltinis (apie koncentracijos rizikos vertinimą žr. III.3 skirsnyje). Be to, atsižvelgiant į konkurencijos šiame segmente intensyvumą, klientų indėliai visuotinai laikomi santykinai pigiais. Tačiau per pastaruosius keletą metų dėl didesnės konkurencijos didėjo ir mažmeninio finansavimo sąnaudos.

Vis dėlto indėlių įsipareigojimų dalies viso turto atžvilgiu didėjimas nėra tik laikinas su krize susijęs reiškinys. Vykdamas teisinio reguliavimo reformas, ypač Bazelio III likvidumo taisyklėse, ilguoju laikotarpiu klientų indėliai laikomi ypač svarbiais. Pirmas dalykas, kurį reikia aptarti, – kaip Sąjungoje apsaugoti patikimas indėlių draudimo sistemas ir taip išvengti indėlius atsiimančių klientų antplūdžio ⁽¹⁾.

Tačiau tam tikra rizika būdinga ir finansavimui indėlių lėšomis. Pirma, bankai konkuruoja dėl galutinės indėlių sumos. Tiesą sakant, bankų finansavimo struktūrose vis dažniau naudojant mažmeninius indėlius ribotas mažmeninių santaupų elastingumas dažnai nurodomas kaip problema. Tačiau per pastaruosius du dešimtmečius Sąjungoje bankai vis dažniau skatino klientus perkelti savo indėlius į bankų valdomus investicinius fondus. Ateityje ši tendencija turėtų pasikeisti, o alternatyvius taupymo produktus pakeitus banko indėliais arba banko įsipareigojimais gali padidėti bendras mažmeninių santaupų pasiūlos elastingumas nepriklausomai nuo to, koks yra visais makroekonominio taupymo lygis. Vis dėlto iš priežiūros institucijų gaunama informacija rodo, kad daugumos bankų finansavimo planai grindžiami vis didinama klientų indėlių rinkos dalimi – turint galvoje visus indėlius, tai nerealų, bent jau trumpuoju laikotarpiu. Iš tiesų, jei visi bankai tuo pat metu panorėtų didinti savo mažmeninių indėlių dalį, padidėjus konkurencijai finansavimo sąnaudos išsipūstų ir dėl siūlomų palūkanų, ir dėl tam reikalingos infrastruktūros (daugiau filialų tinklų, geresnės internetinės bankininkystės ir t. t.). Didėjant konkurencijai, mažmeniniai indėlininkai sužinotų apie siūlomas palūkanas ir jautriau reaguotų į konkrečių bankų siūlomų palūkanų skirtumus. Tokiu atveju mažmeninių indėlių kintamumas būtų gerokai didesnis negu anksčiau, nes klientai nuolat ieško pelno, ypač kai dabar siūlomos palūkanos tokios mažos. Kita vertus, dėl internetinės bankininkystės plėtros ir dėl visoje Europoje vis labiau suderintų indėlių draudimo sistemų perkelti indėlius bus lengviau, dėl to vėl didėtų jų kintamumas.

Be to, padidėjus konkurencijai dėl klientų indėlių, atsirado ypatinga bankų pasiūlymų dinamika. Viena vertus, tai turėtų skatinti didinti už klientų indėlius mokamas palūkanas (klientų gaunamą grąžą), bet, kita vertus, atstojant konkurencijai, kai kuriais atvejais imta siūlyti naujus ir naujoviškus produktus, kurių vartotojai gali ir nesuprasti, be to, jie gali būti neapdrausti indėlių draudimo sistemų. Jungtinėje Karalystėje dėl tokio kreditų draudimo klaidinančio pardavimo nuo 2011 m. pradžios gauta daugybė skundų, o kompensacijų suma jau padidėjo iki daugiau kaip 5 mlrd. GBP.

Iš tikrųjų, dėl padidėjusios konkurencijos indėlininkai gali susidurti su klaidinančio pardavimo rizika, t. y. bankai gali patarti klientams pirkti indėlių priemones, kurios nenusimanančiam vartotojui yra netinkamos. Pasireiškus šiai rizikai gali atsirasti rizika reputacijai ir būti pakirstas pasitikėjimas finansų sistema. Yra potenciali galimybė, kad ši rizika sustiprins ir kitokio pobūdžio riziką, priežiūros institucijoms paskyrus baudas už klaidinančią pardavimą.

Jei kartais abejonės dėl įstaigos gyvybingumo sustiprėtų, galėtų padidėti masinio indėlių atsiėmimo rizika. Tačiau reikia pažymėti, kad indėlių garantijų sistemos (ir minimalaus garantijų dydžio suderinimas Sąjungos lygmeniu) yra viena iš priemonių, naudojamų norint apsaugoti nuo indėlių atsiėmimo rizikos. Ir nors krizės laikotarpiu keliose šalyse didelės indėlių sumos buvo perkeltos į kitas šalis, iš tikrųjų indėliai buvo stabilūs ar netgi didėjo.

IV.2. Didmeninio įkaitu užtikrinto ir įkaitu neužtikrinto finansavimo vaidmuo

Bankų finansavimo priemonių deriniai ateityje labai priklausys nuo investuotojų „naujo“ rizikos suvokimo, teisinės bazės pokyčių ir politikos priemonių (žr. I.6.1 skirsnį). Nors dabar (vis dar nesibaigiant finansų krizei) sunku nustatyti, kokia finansavimo struktūra bus ateityje, numatoma, kad didmeninio įkaitu neužtikrintų finansavimo priemonių svarba bus mažesnė negu prieš krizę.

Ir nors didmeninio finansavimo lygio mažėjimas, palyginti su buvusiuoju prieš krizę, iš esmės laikomas teigiamu dalyku, kuriant tvarų finansavimo modelį pageidautina atgaivinti ir pirmajam įkaitu neužtikrintų skolos VP rinkas. Šiuo požiūriu sutrikdyti kredito rinkas taip pat rizikinga, nes dėl to mažėja įstaigų pajėgumas diversifikuoti finansavimo priemones. Iš tiesų, reikėtų pažymėti, kad iki tam tikro lygio įkaitu užtikrintas finansavimas yra naudingas, nes diversifikuojamos finansavimo priemonės, taip pat gali būti diversifikuojama pagal investuotojus ir išpirkimo terminus. Be to, įkaitu užtikrintos finansavimo priemonės turi ypatybių, dėl kurių yra laikomos stabilesniu finansavimo šaltiniu.

⁽¹⁾ Europos Komisija pasiūlė Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl indėlių garantijų sistemų. Pagal šį pasiūlymą indėlių garantijų sistemomis galima pasinaudoti skolinant lėšas indėlių garantijų sistemoms kitoje valstybėje narėje, laikinai pasidalijant finansinę naštą.

IV.3. Tvarios finansavimo struktūros ypatumai

Galimas daiktas, kad bankų finansavimo struktūros ateityje įvairuos ir tai priklausys nuo bankų verslo modelių. Bendras principas: diversifikuotas tvarios išpirkimo termino sudėties finansavimo priemonių kompleksas didins bankų atsparumą.

Šiame priede aprašyti pokyčiai tikrai turės įtakos bankų balansų tvarumui ateityje. Dabartinė tendencija ieškoti stabilesnių finansavimo šaltinių stebima nuo 2008 m., be to, ji dar labiau sustiprėjo ėmus taikyti naujus Bazelio III likvidumo pasiūlymus. Mažmeninio finansavimo dalies didėjimas taip pat laikytinas teigiamu veiksmu didinant bankų atsparumą apskritai. Be to, mažėjanti trumpalaikio tarpbankinio ir didmeninio finansavimo dalis taip pat gali sustiprinti bendrą stabilumą.

IV.4. Paklausos ir pasiūlos poveikis finansavimui

Kalbant apie paklausos ir pasiūlos poveikį bankų finansavimui, galima pastebėti, kad dabartinės neužtikrintos rinkos sąlygos veikia ir potencialių investuotojų nusiteikimą nerizikuoti investuojant į bankų skolos VP. Kadangi per patį krizės pakilimą net labai gerai vertinamas turtas buvo laikomas rizikingu, investuotojai permąsto savo rizikos suvokimą. Vertinant paklausos požiūriu, vis dar neišnykęs netikrumas verčia ieškoti kokybiškesnių priemonių; kalbant apie bankų skolos priemones, kaip matyti I skirsnyje, tai pasireiškia didėjančia įkaitu užtikrintų finansavimo priemonių paklausa. Vertinant pasiūlos požiūriu, saugiomis laikomų skolos priemonių kiekis sumažėjo arba dėl sumažėjusio įkaitu neužtikrintų skolos VP reitingo, arba dėl pakoreguoto rizikos suvokimo, jei kalbama apie pakeitimo vertybiniais popieriais rinką. Tokios tendencijos neleidžia bankams sukaupiti nei atpirkimo ir išvestinių priemonių rinkoms, nei kitiems įkaitu užtikrinto finansavimo šaltiniams įkaitu tinkamo turto.

V. POLITIKA

Krizė sudavė smarkų smūgį bankų finansavimui. Lėšų trūkumo problemas padėjo spręsti centriniai bankai, be to, buvo naudojamos ir politikos priemonės, pavyzdžiui, valstybės garantijomis bankų paskoloms finansuoti. Sušvelninti finansavimo sunkumus ypač padėjo Eurosistemos intervencijos, būtent dvi ilgesnės trukmės refinansavimo operacijos, per kurias ES bankams buvo paskolinta daugiau kaip 1 tril. EUR. Kitos politikos priemonės, skirtos investuotojų pasitikėjimui bankais stiprinti, – tai rekapitalizacija ir pastangos didinti skaidrumą, taip pat nuolat vykstantis darbas siekiant i) taisyti bankų likvidumo padėtį ir ii) atkurti stabilų bankų finansavimą iš privačiojo sektoriaus.

Taikydami šias intervencijos priemones politikos formuotojai sukūrė daugiau erdvės, kurios bankams reikia pereinant prie tvaresnių finansavimo struktūrų. Vis dėlto krizė dar nesibaigė, todėl bankams tenka dirbti sunkiomis kai kurių valstybių ir finansų sektorių pažeidžiamumo bei vangaus ekonomikos augimo, ypač euro zonos šalyse, sąlygomis. Nepaisant Sąjungos ir euro zonos institucijų atliekamų suderintų veiksmų, dar laukia dideli uždaviniai. Tokiomis aplinkybėmis politikos kūrėjai atsiduria sudėtingoje padėtyje, nes reikia derinti bankų finansavimo paklausos skatinimą (idealiu atveju ji turėtų didėti, kad būtų užtikrintas kredito teikimas realiajai ekonomikai) su finansavimo pasiūla iš privačiojo sektoriaus šaltinių, kuri tebėra sutrikdyta.

Kaip tik į tokias aplinkybes atsižvelgiant ir parengtos šios rekomendacijos.

Politikos tikslai

Šių ESRV pasiūlymų dėl bankų finansavimo politikos tikslai susiję su pirmiau aprašyta esama rizika finansiniam stabilumui.

Pagrindinė rizika yra susijusi su bankų finansavimo tvarumu vidutinės trukmės laikotarpiu, bankams stengiantis mažinti priklausomybę nuo viešojo sektoriaus finansavimo šaltinių ir grįžti į privačiojo sektoriaus rinkas tokiu būdu, kuris jiems leistų tinkamai finansuoti savo veiklą ilgą laiką. Vis dėlto, kaip rodo dabartinės bankų finansavimo tendencijos, yra gana daug konkrečios rizikos veiksnių, kurie šiame priede buvo pripažinti sisteminiais arba galinčiais tokiais tapti, todėl reikia atsižvelgti į juos. Tokia rizika susijusi su 1) bendra finansavimo rizika, ypač dėl naujoviškų produktų ir į indėlius panašių produktų pardavimo mažmeniniams klientams, ir finansavimo planų vykdymu, 2) suvaržymu ir 3) padengtomis obligacijomis ir kitomis priemonėmis, dėl kurių suvaržomas turtas.

Politikos rekomendacijų tikslas – mažinti ir švelninti finansavimo ir likvidumo riziką plačiąja prasme, užtikrinant sklandų kreditų teikimą realiajai ekonomikai. Atsižvelgiant į konkrečias rekomendacijas, tokia rizika mažinama skatinant institucijas tiek sektorių, tiek laiko požiūriu internalizuoti kai kuriuos rizikos sukuriamus išorinius padarinius (pvz., atsižvelgiant į sąlyginio suvaržymo poveikį) arba mažinti informacijos asimetriją (pvz., didinti rinkos skaidrumą).

Kiekvienas politikos pasiūlymas įgyvendinamas per skirtingą laiką, tačiau pagrindinė nuostata tokia: šiuo metu svarbu atsižvelgti į 1) ilgalaikę kredito rinkų patirtą žalą, 2) bankų pajėgumą užsitikrinti tvaresnės finansavimo struktūras ir 3) būtinybę bankams neįsiskolinti per daug ar neplaningai. Ypač svarbu, kad, užuot skatinę tvarų atsigavimą nuo krizės, šie politikos pasiūlymai dar labiau neapsunkintų jau ir taip įtemptos dabartinės padėties.

Rekomendacijų įgyvendinimo principai

Kadangi kiekvienoje bankų sistemoje finansavimo ir suvaržymo rizika turi ypatingą sistemine svarbą, įgyvendinant šias rekomendacijas reikėtų deramai atkreipti dėmesį į proporcingumo principą ir į ypatingą sistemine finansavimo ir turto suvaržymo svarbą kiekvienoje bankų sistemoje; kartu turi būti atsižvelgiama į kiekvienos rekomendacijos tikslą ir turinį.

Tolesni su visomis politikos rekomendacijomis susiję veiksmai

Dėl visų rekomendacijų jų adresatai turėtų:

- nustatyti ir aprašyti visas taikomas priemones (įskaitant įgyvendinimo laiką ir svarbiausius teiginius), kurių imtasi pagal kiekvieną rekomendaciją,
- dėl kiekvienos rekomendacijos nurodyti, ar taikytos priemonės, siekiant jomis numatytų tikslų, pasiteisino, atsižvelgiant į jų laikymosi kriterijus,
- jei rekomenduotos priemonės nebuvo taikomos arba buvo kitų neveikimo pagal rekomendacijas atvejų, išsamiai aprašyti tai pateisinančius motyvus.

Kaip nustatyta Reglamento (ES) Nr 1092/2010 17 straipsnio 1 dalyje, adresatai šią informaciją teikia ESRV ir Europos Sąjungos Tarybai. Gavusi nacionalinių priežiūros institucijų atsakymą, ESRV privalo apie tai informuoti ir EBI (laikydamosi konfidencialumo taisyklių).

Rekomendacijos

3 lentelėje pateikta siūlomų rekomendacijų santrauka.

3 lentelė.

Rekomendacijos

Tema	Rekomendacijos	Tolimesnių veiksmų grafikas ⁽¹⁾	
		NPI	EBI
Finansavimo ir refinansavimo rizika	A. Priežiūros institucijų atliekami finansavimo rizikos ir finansavimo rizikos valdymo stebėsenos ir vertinimas	2015 m. sausis	2015 m. kovas
Turto suvaržymas	B. Įstaigų atliekamas turto suvaržymo rizikos valdymas	2014 m. birželis	—
	C. Priežiūros institucijų atliekama turto suvaržymo stebėsenos	2015 m. rugsėjis	2013. gruodis ir 2015 m. gruodis
	D. Rinkos skaidrumas turto suvaržymo klausimu	—	2013 m. gruodis ir 2015 m. birželis
Finansavimo priemonės	E. Padengtos obligacijos ir kitos priemonės, dėl kurių suvaržomas turtas	2013 m. gruodis	2015 m. gruodis ir 2016 m. gruodis

⁽¹⁾ Šiame grafike nurodoma tik galutinės ataskaitos pateikimo data, t. y. jame nenurodoma tarpinių ataskaitų teikimo data.

V.1. A rekomendacija. Priežiūros institucijų atliekami finansavimo rizikos ir finansavimo rizikos valdymo stebėseną ir vertinimas

1. **Už bankų priežiūrą atsakingoms nacionalinėms priežiūros institucijoms** rekomenduojama atidžiau vertinti kredito įstaigų finansavimo ir likvidumo riziką bei jų finansavimo rizikos valdymą platesnėje balanso sistemoje, visų pirma:

- a) vertinti kredito įstaigų pateiktus finansavimo planus ir jų tinkamumą kiekvienai nacionalinei bankų sistemai suvestiniu pagrindu, atsižvelgiant į kiekvienos įstaigos verslo modelį ir polinkį rizikuoti;
- b) stebėti finansavimo struktūrų raidą, siekiant nustatyti naujoviškas priemones, prašyti informacijos apie tokias priemones ir analizuoti gautą informaciją, siekiant suprasti, kaip finansinėje sistemoje gali pasikeisti rizika;
- c) stebėti neapdraustų ir indėlių panašių finansinių priemonių, kurios parduodamos mažmeniniams klientams, lygį, vystymąsi ir elgseną bei galimą jų neigiamą poveikį tradiciniams indėliams.

2. **Už bankų priežiūrą atsakingoms nacionalinėms priežiūros institucijoms** rekomenduojama stebėti kredito įstaigų planus mažinti priklausomybę nuo viešojo sektoriaus finansavimo šaltinių ir vertinti tokių planų tinkamumą kiekvienai nacionalinei bankų sistemai suvestiniu pagrindu.

3. **Nacionalinėms priežiūros institucijoms ir kitoms institucijoms**, įgaliotoms vykdyti rizikos ribojimo priežiūrą makrolygiu, rekomenduojama įvertinti kredito įstaigų finansavimo planų poveikį kreditų srautui ir realiąją ekonomiką.

4. Siekiant palengvinti duomenų apie finansavimo planus teikimą 1–3 dalyse nurodytų rekomendacijų tikslais, **EBI** rekomenduojama, vadovaujantis jos nustatyta konsultavimosi praktika, parengti gaires dėl suderintų ataskaitų formų ir apibrėžčių.

5. **EBI** rekomenduojama koordinuoti finansavimo planų vertinimą Sąjungos lygmeniu, įskaitant kredito įstaigų planus mažinti priklausomybę nuo viešojo sektoriaus finansavimo šaltinių, ir įvertinti tokių planų tinkamumą Sąjungos bankų sistemai suvestiniu pagrindu.

V.1.1. Ekonominis pagrindimas

Analizuojant kredito įstaigų finansavimo planus suvestiniu pagrindu, galima įvertinti jų nuoseklumą ir pagrįstumą, dėl to atsižvelgiant į galimą finansavimo rinkų raidą. Tokia analizė turėtų būti atliekama kiekvienoje atskiroje valstybėje narėje, taip pat visos Sąjungos lygmeniu.

Naujų finansinių produktų ir struktūrų kūrimas yra finansų sistemos ypatumas. Šios naujos priemonės dažnai būna neskaidrios (pvz., įkaito apsikeitimo sandoriai ir sintetiniai biržoje prekiaujami fondai). Įtemptu laikotarpiu tarp investuotojų gali plačiai paplisti nepasitikėjimas – ne tik priemone, bet ir pačia finansų įstaiga. Jau yra pavienių atvejų, kad kredito įstaigos išleidžia produktus, kurie panašūs į indėlius, bet faktiškai nėra indėliai, todėl – ir tai svarbiausia – nepatenka į indėlių garantijų sistemas. Tokių priemonių savininkai gali audringiau sureaguoti į bet kokius ženklus, kad juos išleidusi įstaiga turi sunkumų, ir gali būti sukeltas dar didesnis finansavimo spaudimas bankams, jei tos priemonės būtų grąžinamos. Tokiai praktikai plačiai paplitus gali labai padidėti sąnaudos dėl mokesčių už teisinės paslaugas ir baudų, skiriamų už sudėtingų produktų pardavimą jų nesuprantantiems investuotojams, ypač mažmeninių klientų segmente. Dar svarbesnis galimas investuotojų pasitikėjimo mažėjimas, nes galiausiai tai turėtų neigiamą poveikį ir indėlių stabilumui.

Taigi, priežiūros institucijų stebėseną yra būtina rizikos vertinimo ir, reikalui esant, tolesnių veiksmų sąlyga.

V.1.2. Vertinimas. Pranašumai ir trūkumai

Didžiausi pasiūlymo pranašumai yra šie:

- a. Gaunamas bendras finansavimo poreikio, finansavimo pajėgumų ir kartu finansavimo planų gyvybingumo vaizdas – tiek nacionaliniu, tiek Sąjungos lygmeniu;
- b. Prisidedama prie galimybės jau ankstyvoje stadijoje perspėti apie galimą naujoviškų priemonių ir mažmeniniams investuotojams netinkamų priemonių riziką.

Didžiausi pasiūlymo trūkumai:

- c. Papildoma priežiūros našta nacionalinėms priežiūros institucijoms, nors manoma, kad ji bus nedidelė, nes priežiūros institucijos jau stebi ir vertina finansavimo planų pagrįstumą;
- d. Papildoma priežiūros našta EBI, kuri turi derinti šiuos finansavimo planus Sąjungos lygmeniu;
- e. Reguliavimo pakeitimų sukeltos išlaidos;
- f. Didesnė našta kredito įstaigoms, kurioms teks rengti daugiau ataskaitų.

V.1.3. Tolesni veiksmai

V.1.3.1. Tolesnių veiksmų grafikas

Už bankų priežiūrą atsakingos nacionalinės priežiūros institucijos, nacionalinės priežiūros institucijos ir kitos institucijos, įgalios vykdyti rizikos ribojimo priežiūrą makrolygiu, bei EBI teikia ataskaitas ESRV ir Tarybai apie šiai rekomendacijai įgyvendinti vykdomus veiksmus, arba tinkamai pagrindžia neveikimą, pagal tokį grafiką:

- a. iki 2014 m. birželio 30 d. už bankų priežiūrą atsakingos nacionalinės priežiūros institucijos turi pateikti ESRV tarpinę ataskaitą, kurioje būtų pirmas A rekomendacijos 1 ir 2 dalių įgyvendinimo rezultatų įvertinimas;
- b. iki 2015 m. sausio 31 d. už bankų priežiūrą atsakingos nacionalinės priežiūros institucijos turi pateikti ESRV ir Tarybai galutinę ataskaitą dėl A rekomendacijos 1 ir 2 dalių įgyvendinimo;
- c. iki 2014 m. birželio 30 d. nacionalinės priežiūros institucijos ir kitos institucijos, įgalios vykdyti rizikos ribojimo priežiūrą makrolygiu, turi pateikti ESRV tarpinę ataskaitą, kurioje būtų pirmas A rekomendacijos 3 dalies įgyvendinimo rezultatų vertinimas;
- d. iki 2015 m. kovo 31 d. nacionalinės priežiūros institucijos ir kitos institucijos, įgalios vykdyti rizikos ribojimo priežiūrą makrolygiu, turi pateikti ESRV ir Tarybai galutinę ataskaitą dėl A rekomendacijos 3 dalies įgyvendinimo;
- e. iki 2013 m. sausio 31 d. EBI turi pateikti ESRV ir Tarybai gaires, nurodytas A rekomendacijos 4 dalyje;
- f. iki 2014 m. rugsėjo 30 d. EBI turi pateikti ESRV tarpinę ataskaitą, kurioje būtų pirmas A rekomendacijos 5 dalies įgyvendinimo rezultatų vertinimas;
- g. iki 2015 m. kovo 31 d. EBI turi pateikti ESRV ir Tarybai galutinę ataskaitą dėl A rekomendacijos 5 dalies įgyvendinimo.

V.1.3.2. Atitikties kriterijai

A rekomendacijos 1 ir 2 dalims įgyvendinti nustatomi atitikties kriterijai nacionalinėms priežiūros institucijoms, kurios turėtų:

- a. įvertinti, atsižvelgiant į kiekvienoje valstybėje narėje kredito įstaigų patiriamą finansavimo ir likvidumo riziką, reguliuojamąją priežiūrą ir vertinimą ir jų rizikos valdymą, kredito įstaigų finansavimo planų pagrįstumą suvestiniu pagrindu kiekvienai nacionalinei bankų sistemai;
- b. stebėti kredito įstaigų įsipareigojimų pokyčius atitinkamoje valstybėje narėje, siekiant nustatyti naujoviškus produktus, kurie gali sukelti sisteminę riziką, ir įvertinti, kaip naujoviškų produktų naudojimas keičia riziką tos valstybės narės finansų sistemoje;
- c. stebėti indėlius panašių produktų, kuriems netaikoma indėlių draudimo sistemų priežiūra, pasiūlymus, įvertinti su tokiais produktais susijusią riziką, jei tie produktai parduodami mažmeniniams klientams, ir galimą neigiamą jų poveikį tradiciniams indėliams;

d. įvertinti atitinkamos valstybės narės kredito įstaigų galimybes vėl pradėti naudotis privačiojo sektoriaus finansavimo šaltiniais, atsižvelgiant į tuo metu vyraujančias ypatingas priemones;

e. užtikrinti, kad finansavimo ir likvidumo rizikos, ypač naujoviškų priemonių ir įkaitu neužtikrintų į indėlius panašių priemonių stebėseną ir vertinimas būtų proporcingi iš šių priemonių kylančiai rizikai;

f. ši rekomendacija turėtų būti taikoma konsoliduotai, o jos rezultatai aptariamai prižiūrėtojų kolegijose;

g. finansavimo planų ir įstaigų planų mažinti priklausomybę nuo viešojo sektoriaus finansavimo šaltinių stebėseną ir vertinimas turėtų apimti mažiausiai kiekvienos valstybės narės didžiausias pagal turto dydį kredito įstaigas ir ne mažiau kaip 75 % bankų sistemos viso konsoliduoto turto.

A rekomendacijos 3 daliai įgyvendinti nustatomi tokie atitikties kriterijai nacionalinėms priežiūros institucijoms ir kitoms institucijoms, įgaliotoms vykdyti rizikos ribojimo priežiūrą makrolygiu, kurios turėtų:

h. įvertinti, suvestiniu pagrindu, įstaigų finansavimo planų ir verslo strategijų poveikį kredito srutams į atitinkamos valstybės narės realiąją ekonomiką;

i. užtikrinti, kad įstaigų finansavimo planų poveikio kredito srutams į atitinkamos valstybės narės realiąją ekonomiką stebėseną ir vertinimas apimtų mažiausiai kiekvienos valstybės narės didžiausias pagal turto dydį kredito įstaigas ir ne mažiau kaip 75 % bankų sistemos viso konsoliduoto turto.

A rekomendacijos 4 daliai įgyvendinti nustatomi tokie atitikties kriterijai EBI, kuri turėtų:

j. parengti gaires dėl finansavimo planų ataskaitų suderintų formų.

A rekomendacijos 5 daliai įgyvendinti nustatomi tokie atitikties kriterijai EBI, kuri turėtų:

k. įvertinti finansavimo ir likvidumo riziką, kurią patiria Sąjungos kredito įstaigos, taip pat jų finansavimo rizikos valdymą ir finansavimo planus;

l. remiantis iš nacionalinių priežiūros institucijų gauta informacija, įvertinti Sąjungos kredito įstaigų galimybes vėl pradėti naudotis privačiojo sektoriaus finansavimo šaltiniais, atsižvelgiant į tuo metu vyraujančias ypatingas priemones;

m. ši rekomendacija turėtų būti taikoma konsoliduotai, o jos rezultatai aptariamai prižiūrėtojų kolegijose;

n. užtikrinti, kad finansavimo planų ir įstaigų planų mažinti priklausomybę nuo viešojo sektoriaus finansavimo šaltinių stebėseną ir vertinimas apimtų mažiausiai Sąjungos didžiausias pagal turto dydį kredito įstaigas ir ne mažiau kaip 75 % Sąjungos viso bankų sistemos konsoliduoto turto.

V.1.4. Informavimas apie tolesnius veiksmus

Informacija teikiama pagal visus atitikties kriterijus.

Nacionalinių priežiūros institucijų tarpinėje ataskaitoje, kurią jos turi pateikti iki 2014 m. birželio 30 d., turėtų būti pirmas A rekomendacijos 1 ir 2 dalių įgyvendinimo rezultatų įvertinimas, grindžiamas ne ankstesne nei 2013 m. gruodžio 31 d. informacija.

Nacionalinių priežiūros institucijų ataskaitoje, kurią jos turi pateikti iki 2015 m. sausio 31 d., turėtų būti galutinė A rekomendacijos 1 ir 2 dalių ataskaita, grindžiama ne ankstesne nei 2014 m. rugsėjo 30 d. informacija.

EBI ataskaitoje, kurią reikia pateikti iki 2013 m. gruodžio 31 d., kaip siūlomų gairių dalis turėtų būti finansavimo planų ataskaitų formos.

EBI tarpinėje ataskaitoje, kurią reikia pateikti iki 2014 m. rugsėjo 30 d., turėtų būti pirmasis A rekomendacijos 5 dalies įgyvendinimo rezultatų vertinimas, grindžiamas ne ankstesne nei 2013 m. gruodžio 31 d. informacija.

EBI galutinėje ataskaitoje, kurią reikia pateikti iki 2015 m. kovo 31 d., turėtų būti galutinis A rekomendacijos 5 dalies įgyvendinimo rezultatų vertinimas, grindžiamas ne ankstesne nei 2014 m. rugsėjo 30 d. informacija.

Nacionalinių priežiūros institucijų ir kitų institucijų, įgaliotų vykdyti rizikos ribojimo priežiūrą makrolygiu, tarpinėje ataskaitoje, kurią reikia pateikti iki 2014 m. birželio 30 d., turėtų būti pirmas A rekomendacijos 3 dalies įgyvendinimo rezultatų vertinimas, grindžiamas ne ankstesne nei 2013 m. gruodžio 31 d. informacija.

Nacionalinių priežiūros institucijų ir kitų institucijų, įgaliotų vykdyti rizikos ribojimo priežiūrą makrolygiu, galutinėje ataskaitoje, kurią reikia pateikti iki 2015 m. kovo 31 d., turėtų būti galutinis A rekomendacijos 3 dalies įgyvendinimo rezultatų vertinimas, grindžiamas ne ankstesne nei 2014 m. rugsėjo 30 d. informacija.

V.2. B rekomendacija. Įstaigų atliekamas turto suvaržymo rizikos valdymas

Už bankų priežiūrą atsakingoms nacionalinėms priežiūros institucijoms rekomenduojama, kad jos reikalautų, jog kredito įstaigos:

1. Įgyvendintų rizikos valdymo politiką, kurioje būtų apibrėžtas jų požiūris į turto suvaržymą, taip pat procedūras ir kontrolę, kurie užtikrintų, kad su įkaito valdymu ir turto suvaržymu susijusi rizika yra tinkamai nustatoma, stebima ir valdoma. Šioje politikoje turėtų būti atsižvelgta į kiekvienos įstaigos verslo modelį, valstybes nares, kuriose jos veikia, finansavimo rinkų ypatumus ir makroekonominę padėtį. Politiką turėtų patvirtinti kiekvienos įstaigos atitinkami valdymo organai.
2. Į savo nenumatytų atvejų planus įtrauktų strategijas, skirtas sąlyginio suvaržymo, atsiradusio dėl atitinkamų nepalankiausių aplinkybių, problemoms spręsti; tai apima galimus, nors ir mažai tikėtinus, sukrėtimus, įskaitant kredito įstaigos kredito reitingo sumažinimą, įkeisto turto nuvertėjimą ir padidėjusius įkaito vertės išlaikymo prievolės reikalavimus.
3. Nustatytų bendrą stebėsenos sistemą, pagal kurią vadovams ir atitinkamiems valdymo organams būtų laiku teikiama informacija apie:
 - a) turto suvaržymo ir susijusių suvaržymo šaltinių, pavyzdžiui, įkaitu užtikrinto finansavimo ar kitų sandorių, lygį, raidą ir rūšis;
 - b) nesuvaržyto turto, kuris gali būti suvaržytas, vystymąsi ir kredito kokybę, nurodant galimo suvaržyti turto dydį;
 - c) papildomo suvaržymo, kylančio dėl nepalankiausių aplinkybių (sąlyginio suvaržymo), dydį, vystymąsi ir rūšis.

V.3. C rekomendacija. Priežiūros institucijų atliekama turto suvaržymo stebėseną

1. **Už bankų priežiūrą atsakingoms nacionalinėms priežiūros institucijoms** rekomenduojama, kaip dalį jų priežiūros proceso, atidžiai stebėti turto suvaržymo lygį, vystymąsi ir rūšis, visų pirma:
 - a) peržiūrėti kredito įstaigų nustatytus suvaržymo ir įkaito valdymo stebėsenos sistemas, politiką ir nenumatytų atvejų planus;
 - b) stebėti turto suvaržymo ir susijusių suvaržymo šaltinių, pavyzdžiui, įkaitu užtikrinto finansavimo ar kitų sandorių, lygį, vystymąsi ir rūšis;
 - c) stebėti nesuvaržyto, bet suvaržomo ir neapsaugotiems kreditoriams prieinamo turto dydį, vystymąsi ir kredito kokybę;
 - d) stebėti papildomo suvaržymo, kylančio dėl nepalankiausių aplinkybių (sąlyginio suvaržymo), dydį, vystymąsi ir rūšis.
2. Už bankų priežiūrą atsakingoms nacionalinėms priežiūros institucijoms, kaip dalį jų priežiūros peržiūros proceso, stebėti ir vertinti su įkaito valdymu ir turto suvaržymu susijusią riziką. Šiame vertinime turėtų būti atsižvelgiama į kitą riziką, pavyzdžiui, kredito ir finansavimo riziką, taip pat į švelninančius veiksnius, pavyzdžiui, kapitalo ir likvidumo rezervus.

3. Siekiant palengvinti turto suvaržymo stebėseną, **EBI** rekomenduojama, vadovaujantis jos nustatyta konsultavimosi praktika, parengti gaires dėl suderintų ataskaitų formų ir apibrėžčių.

4. EBI rekomenduojama Sąjungos lygmeniu atidžiai stebėti turto suvaržymo lygį, raidą ir rūšis bei nesuvaržytą, bet suvaržomą turtą.

V.3.1. Ekonominis pagrindimas (B ir C rekomendacijos)

Viena vertus, dabartinės krizės metu įkaitu užtikrinto finansavimo rinkos buvo stabilumo šaltinis, padėjęs išvengti papildomų finansavimo trikdžių ir kredito mažėjimo. Kita vertus, didėjantis įkaitu užtikrinto finansavimo lygis reiškia ir didėjantį turto suvaržymo lygį, kuriam būdinga **III.1** skirsnyje aprašyta rizika.

Tokiomis sąlygomis labai svarbu, kad priežiūros institucijos reikalautų, kad kredito įstaigos žinotų savo turto suvaržymo lygį ir turėtų parengtą aiškią stebėsenos sistemą. Institucijos gali geriau susidoroti su nepalankiausiomis situacijomis, jei jos turi galimybę stebėti ir kontroliuoti riziką, reguliariai gaudamos kokybišką informaciją. Priežiūros institucijos gali naudoti šią informaciją vertindamos kredito įstaigų padėtį, atsižvelgdamos į kiekvieno konkretaus atvejo specifiką; jos turėtų turėti galimybę, jei reikia, priimti papildomas priemones, pasiremdamos savo profesionaliomis žiniomis. Galiausiai, siūlomos priemonės padės ir priežiūros institucijoms nustatyti struktūrinį suvaržymo padidėjimą ir jų veiksmus krizės atveju, ir taip išvengti bet kokio papildomo spaudimo, atsirandančio finansavimo rinkose.

V.3.2. Vertinimas. Pranašumai ir trūkumai (B ir C rekomendacijos)

Didžiausi šio pasiūlymo pranašumai yra šie:

- a. jis skatina kredito įstaigose diegti geriausią praktiką;
- b. tiek kredito įstaigos, tiek priežiūros institucijos jį gali įgyvendinti ir trumpuoju, ir vidutiniu laikotarpiu;
- c. jį būtų galima pritaikyti atsižvelgiant į skirtingų valstybių narių specifiką ir į skirtingus verslo modelius;
- d. jis skatintų geriau vertinti kredito įstaigos riziką, nes turto suvaržymo stebėseną būtų vykdoma remiantis priežiūros institucijų patirtimi;
- e. suvokimas, kad turto suvaržymo lygiui kontroliuoti ir kredito įstaigos, ir priežiūros institucijos taiko aukštesnius standartus, gali turėti teigiamą poveikį rinkoms ir kredito įstaigų reitingams;

Didžiausi šio pasiūlymo trūkumai yra šie:

- f. didesnė našta kredito įstaigoms, kurioms reikės įgyvendinti šią politiką, procedūras ir stebėseną, nors į tai reikėtų žvelgti kaip į gerąją praktiką, ypač atsižvelgiant į dabartinę padėtį;
- g. didesnė našta priežiūros institucijoms, kurioms reikės peržiūrėti kredito įstaigų politiką ir praktiką ir stebėti jų visų turto suvaržymo lygį (nors reikėtų taikyti tam tikrą proporcingumo lygį).

V.3.3. Tolesni veiksmai (B ir C rekomendacijos)

V.3.3.1. Tolesnių veiksmų grafikas. B rekomendacija

Iki 2014 m. birželio 30 d. už bankų priežiūrą atsakingos nacionalinės priežiūros institucijos turi pranešti ESRV ir Tarybai apie veiksmus, kurių imtasi laikantis B rekomendacijos, arba tinkamai pateisinti neveikimą.

V.3.3.2. Tolesnių veiksmų grafikas. C rekomendacija

EBI ir už bankų priežiūrą atsakingos nacionalinės priežiūros institucijos turi pateikti ataskaitas dėl B rekomendacijos įgyvendinimo veiksmų arba pateisinti neveikimą pagal tokį grafiką:

- a. iki 2013 m. gruodžio 31 d. EBI turi pateikti ESRV ir Tarybai gaires, nurodytas C rekomendacijos 3 dalyje, ir tarpinę ataskaitą, kurioje būtų pasiūlymas, kaip ji ketina vykdyti C rekomendacijos 4 dalį;

- b. iki 2014 m. rugsėjo 30 d. EBI turi pateikti ESRV pirmą ataskaitą dėl turto suvaržymo stebėsenos C rekomendacijos 4 dalies tikslais;
- c. EBI turi pateikti ESRV ir Tarybai galutinę ataskaitą dėl turto suvaržymo stebėsenos C rekomendacijos 4 dalies tikslais;
- d. iki 2014 m. birželio 30 d. nacionalinės priežiūros institucijos, kurios atsako už bankų priežiūrą, turi pateikti ESRV pirmą stebėsenos ataskaitą dėl veiksmų, kurių imtasi laikantis C rekomendacijos 1 ir 2 dalių;
- e. iki 2015 m. rugsėjo 30 d. nacionalinės priežiūros institucijos, kurios atsako už bankų priežiūrą, turi pateikti ESRV ir Tarybai galutinę stebėsenos ataskaitą dėl veiksmų, kurių imtasi laikantis C rekomendacijos 1 ir 2 dalių.

V.3.3.3. Atitikties kriterijai. B rekomendacija

B rekomendacijai įgyvendinti nacionalinėms priežiūros institucijoms nustatomi tokie atitikties kriterijai:

- a. jei atitinkamoje valstybėje narėje tokių reikalavimų nėra arba jie neatitinka B rekomendacijos arba neapima visų jos aspektų, kredito įstaigoms turėtų būti parengtos gairės (arba imtasi kitų veiksmų, užtikrinančių atitiktį reikalavimams), apimančios visus B rekomendacijos aspektus;
- b. šios gairės turėtų būti taikomos visoms įstaigoms, bet kiekviena įstaiga jas gyvendina atsižvelgdama į riziką kiekvienu konkrečiu atveju.

V.3.3.4. Atitikties kriterijai. C rekomendacija

C rekomendacijai įgyvendinti nacionalinėms priežiūros institucijoms nustatomi tokie atitikties kriterijai:

- a. stebėti turto suvaržymą atitinkamoje jurisdikcijoje ir įvertinti susijusią riziką;
- b. pateikti suvaržymo atitinkamoje valstybėje narėje lygio ir vystymosi santrauką, nurodant: i) suvaržymo lygį ir susijusius suvaržymo šaltinius; ii) galimybes gauti nesuvaržyto turto, kurį galima suvaržyti, ir jo, kaip kredito, kokybę; iii) papildomą suvaržymą, atsirandantį dėl nepalankių aplinkybių, nurodant, kokios aplinkybės analizuojamos;
- c. užtikrinti, kad tarp įprastos priežiūros procedūrų būtų ir turto suvaržymo stebėsenos, ypač atsižvelgiant į C rekomendacijoje nustatytus aspektus.
- d. ši rekomendacija turėtų būti taikoma konsoliduotai, o jos įgyvendinimo rezultatai aptariamais prižiūrėtojų kolegijose;
- e. užtikrinti, kad C rekomendacijos 1 dalyje nurodyta stebėsenos ir vertinimas apimtų mažiausiai kiekvienos valstybės narės didžiausias pagal turto dydį kredito įstaigas ir ne mažiau kaip 75 % bankų sistemos viso konsoliduoto turto.

Įgyvendinant C rekomendacijos 3 ir 4 dalį, nustatomi tokie atitikties kriterijai EBI, kuri turėtų:

- f. apibrėžti būtinus terminus, pavyzdžiui, tokius kaip „suvaržytas turtas“ ir „nesuvaržytas turtas, kurį galima suvaržyti“, ir suvaržymo lygį;
- g. parengti suderintą ataskaitos formą duomenims apie turto suvaržymą rinkti;
- h. parengti būtinąs gaires nuosekliai apibrėžčių ir ataskaitos formų taikymui visoje Sąjungoje;
- i. stebėti turto suvaržymo raidą Sąjungoje, remiantis surinkta ir iš nacionalinių priežiūros institucijų gauta informacija (surinkta, įgyvendinant B ir C rekomendacijas);
- j. ši rekomendacija turėtų būti taikoma konsoliduotai, o jos įgyvendinimo rezultatai aptariamais prižiūrėtojų kolegijose.

V.3.4. Informavimas apie tolesnius veiksmus. B rekomendacija

Informacija teikiama pagal visus atitikties kriterijus. Nacionalinių priežiūros institucijų ataskaitoje, kurią privaloma pateikti iki 2014 m. birželio 30 d., turėtų būti:

- a. dokumento, kuriuo kredito įstaigos įpareigojamos laikytis B rekomendacijos, vertimas į anglų kalbą;
- b. trumpas paaiškinimas, kaip taikomais veiksmais įgyvendinama rekomendacija.

V.3.5. Informavimas apie tolesnius veiksmus. C rekomendacija

Informacija teikiama pagal visus atitikties kriterijus.

EBI tarpinėje ataskaitoje, kurią privaloma pateikti iki 2013 m. gruodžio 31 d., turėtų būti:

- a. gairės, kaip pildyti suderintas ataskaitų formas, ir C rekomendacijos 3 dalyje nurodytos apibrėžtys;
- b. trumpas paaiškinimas, kaip gairės įgyvendina C rekomendacijos 3 dalį;
- c. pasiūlymas, kaip bus stebimi turto suvaržymo pokyčiai Sąjungoje.

EBI ataskaitoje, kurią privaloma pateikti iki 2014 m. rugsėjo 30 d., turėtų būti:

- d. turto suvaržymo stebėsenai atskirose valstybėse narėse ir visoje Sąjungoje vykdyti pasirinkti rodikliai.

EBI ataskaitoje, kurią privaloma pateikti iki 2015 m. gruodžio 31 d., turėtų būti suvaržymo stebėsenai atskirose valstybėse narėse ir visoje Sąjungoje vykdyti pasirinkti rodikliai.

Nacionalinių priežiūros institucijų ataskaitoje, kurią privaloma pateikti iki 2014 m. birželio 30 d., turėtų būti:

- e. nuoroda į visas C rekomendacijos 1 ir 2 dalyse nurodytas detales – tiek pagal turto suvaržymo stebėsenai naudojamus rodiklius, tiek pagal ir privalomą vertinimą.

Nacionalinių priežiūros institucijų ataskaitoje, kurią privaloma pateikti iki 2015 m. rugsėjo 30 d., turėtų būti nuoroda į visas C rekomendacijos 1 ir 2 dalyse nurodytas detales – tiek pagal turto suvaržymo stebėsenai naudojamus rodiklius, tiek pagal privalomą vertinimą.

V.4. D rekomendacija. Rinkos skaidrumas turto suvaržymo klausimu

1. **EBI** rekomenduojama parengti gaires dėl kredito įstaigoms taikomų skaidrumo reikalavimų dėl turto suvaržymo. Šios gairės turėtų padėti užtikrinti, kad rinkai atskleidžiama informacija yra aiški, lengvai suprantama ir tinkama. Kadangi turima nedaug patirties patikimos ir prasmingos informacijos apie turto kokybę atskleidimo srityje, EBI turėtų siekti to palaipsniui, kad prie išsamesnės informacijos atskleidimo sistemos būtų pereita po vienerių metų.

Gairėse iš kredito įstaigų turėtų būti reikalaujama pateikti informaciją apie:

- a) suvaržyto ir nesuvaržyto turto lygį ir raidą:
 - i) pirmaisiais metais po gairių priėmimo ši informacija turėtų apimti paskirstymą pagal turto rūšį (metinė informacija);
 - ii) atsižvelgiant į iki 2014 m. gruodžio 31 d. įgytą patirtį, įskaitant C rekomendacijos įgyvendinimo patirtį, gairės turėtų būti iš dalies pakeistos, reikalaujant, kad informacija būtų teikiama kas pusę metų ir kad ji taip pat apimtų paskirstymą pagal turto kokybę, jeigu EBI mano, kad toks papildomos informacijos atskleidimas suteiktų patikimos ir prasmingos informacijos;
- b) savanorišką aprašą, kuriame kredito įstaigos pateiktų vartotojams informacijos, kuri galėtų būti naudinga siekiant suprasti suvaržymo svarbą kredito įstaigos finansavimo modelyje.

2. EBI rekomenduojama nurodyti gairėse 1 dalies a punkte nustatytos atskleistinos informacijos ypatybes, ypač jos vienetų ir atskleidimo laiką.
3. Rengiant šias gaires, EBI rekomenduojama:
 - a) bendradarbiauti su EVPRI, kad būtų atsižvelgta į esamus TFAS reikalavimus dėl turto suvaržymo;
 - b) atsižvelgti į atitinkamus pokyčius susijusiose srityse, ypač likvidumo reguliavimo sistemoje, ir
 - c) užtikrinti, kad nebūtų galima nustatyti centrinių bankų naudai suvaržyto turto lygio ir kaitos, taip pat centrinių bankų teikiamos likvidumo pagalbos kiekio.

V.4.1. Ekonominis pagrindimas

Stiprėjančią priklausomybę nuo įkaitu užtikrinto finansavimo tendenciją, be kitų veiksnių, lemia padidėjęs kredito įstaigų investuotojų nenoras rizikuoti. Dėl šio nenoro rizikuoti ir dėl to, kad neapsaugoti kreditoriai turi pretenziją tik į mažesnę ir galbūt prastesnę kokybės balanso dalį, didėja įkaitu neužtikrinto finansavimo kaina. Jei rinkos visada veiktų be sutrikimų, šis kainos nustatymo mechanizmas būtų labai svarbus nustatant tinkamą suvaržymo lygį.

Tačiau yra dvi priežastys, kodėl neapsaugoti kreditoriai nekoreguoja kainų nustatymo: arba jie neturi pakankamai informacijos apie turto suvaržymo lygį dėl to, kad tokia informacija nepakankamai atskleidžiama, arba jie neatsižvelgia į dėl turto suvaržymo, kuris atsiranda dėl galimų arba aiškiai apibrėžtų garantijų (pvz., indėlių garantijų sistemų), padidėjusią riziką. Privalomu skaidrumo lygiu siekiama suvienodinti sprendimų priėmimo sąlygas, kurios šiuo metu skiriasi, nes yra informacijos turinčių ir neturinčių investuotojų. Rekomendacijoje išaiškinant, kad gairėse turėtų būti nustatytas reikalavimas kredito įstaigoms kiekybinę informaciją apie turto suvaržymą pateikti kartu su aprašu, siekiama užtikrinti, kad remdamiesi atskleista kiekybine informacija rinkos dalyviai nedarytų per daug supaprastintų arba klaidingų prielaidų.

Be to, įkaitu užtikrintų priemonių emitentui neįvykdžius įsipareigojimų, investuotojai turi teisę ir yra suinteresuoti parduoti turtą jų pateiktų lėšų nominaliajai vertei atgauti. Dėl to gali kristi turto, kurį jie parduoda, kaina ir atitinkamai padidėti kitų investuotojų patiriamas nuostolis dėl įsipareigojimų nevykdymo. Tai taip pat gali daryti neigiamą poveikį kitoms tokį patį turtą turinčioms įstaigoms (asmenims). Tokiomis aplinkybėmis šia rekomendacija dėl rinkos informavimo siekiama sumažinti informacijos asimetriją ir šalutinius poveikius. Turint aiškią ir lengvai palyginamą informaciją apie kredito įstaigas, rinkos dalyviams bus lengviau suprasti su suvaržymu susijusios rizikos pobūdį.

V.4.2. Vertinimas. Pranašumai ir trūkumai

Didžiausi pasiūlymo pranašumai yra šie:

- a. Dėl jo suinteresuotieji subjektai gali priimti geresnius ir išsamesne informacija pagrįstus sprendimus, o tai sukuria rinkos mechanizmą, prisidedantį prie suvaržymo tinkamo lygio nustatymo.
- b. Sumažėja skaidrumo turto suvaržymo srityje trūkumas, dėl kurio atsiranda netikrumas dėl kredito įstaigų atsparumo. Šiuo metu kredito įstaigos susiduria su bendrų veiksmų nebuvimo problema, todėl joms bus naudingos suderintai dedamos pastangos didinti skaidrumą. Be to, skaidrumas gali padėti kredito įstaigoms, kurios šiuo metu negali pasinaudoti įkaitu neužtikrintomis skolos priemonėmis, jomis naudotis, nes investuotojai galės įvertinti faktinę prisiminamą riziką.
- c. Informacija, kurią privaloma atskleisti, padėtų atskirti mažiau suvaržyto turto turinčias kredito įstaigas nuo daugiau suvaržyto turto turinčių kredito įstaigų, nesukuriant nenaudingos padėties pirmosioms informaciją pateikusioms įstaigoms (mat rinkos gali neigiamai žiūrėti į „sveikas“ kredito įstaigas, pateikusias informaciją apie savo turto suvaržymo lygį, jei nėra daugiau jokios informacijos apie šių dydžių pasiskirstymą). Šis argumentas taikytinas tik toms valstybėms narėms, kuriose kredito įstaigos savanoriškai neteikia informacijos apie turto suvaržymo lygį.

d. Nustačius papildomus informacijos atskleidimo reikalavimus, be reikalavimų, nustatytų pagal 7-ą TFAS, prasiplėstų informaciją atskleidžiančių kredito įstaigų kategorija, būtų atskleidžiama informacija apie visas suvaržymo priemones, praplėstos atskleidimo nuostatos ir sukurta vienesnė praktika.

e. Palyginti su laikotarpio pabaigos duomenimis, medianos verčių atskleidimas geriau parodo suvaržyto ir nesuvaržyto turto struktūrinį lygį ir padeda išvengti duomenų „pagražinimo“.

Didžiausi pasiūlymo trūkumai yra šie:

f. Su reikalaujamos informacijos parengimu susijusios išlaidos.

g. Gali pasireikšti procikliškumas, jei informacijos atskleidimas nebus suderintas ir paaiškintas: rinka gali nustatyti maksimalų suvaržymo lygį, kuris nėra tinkamas, ir priversti kredito įstaigas sumažinti savo turto suvaržymą iki per daug žemo lygio finansavimui rinkoje gauti; o priežiūros institucijos gali nustatyti reikalavimus, kurie priverstų didinti suvaržymo lygį.

h. Reikalavimas atskleisti privalomą informaciją gali užkirsti kelią į rinkas kai kurioms kredito įstaigoms. Jei ir taip daug suvaržyto turto turinčios kredito įstaigos negalės pasinaudoti įkaitu neužtikrinto finansavimo rinkomis, jų suvaržyto turto dalis gali dar padidėti, todėl bendrai turto suvaržymo lygiai taptų labai nevienodi. Kadangi įkaitu užtikrintas finansavimas yra labai procikliškas (daugiau dėl kainų / vertės sumažinimo nei dėl kiekių), padidėjęs turto suvaržymas gali sumažinti kredito įstaigų pajėgumą finansuoti pačioms. Dėl procikliškų pokyčių (masinis indėlių atsiėmimas iš kredito įstaigų, grėsmė, kad reikės labai sumažinti kainas) gali tekti įsikišti viešajam sektoriui kaip paskutiniam skolinimosi šaltiniui, nors kitomis aplinkybėmis to neprireiktų. Jei būtų manoma, kad turto suvaržymas yra labai susitelkęs nacionaliniu lygmeniu, didesnis skaidrumas galėtų pagreitinti valstybės ir bankų problemų sąveiką.

i. Papildomos su suvaržymu susijusios informacijos atskleidimas gali padidinti riziką, kad rinka sužinos apie pasinaudojimą centrinio banko teikiamomis galimybėmis, o tai gali sukelti nepageidaujamus padarinius, pavyzdžiui, neigiamą požiūrį į šias galimybes. Vis dėlto informacijos atskleidimas, kuriam pritariama šioje rekomendacijoje ir kuris atitinka 3 dalies b punkte išdėstytus reikalavimus, padės išvengti didelių sąnaudų, susijusių su neigiamu požiūriu į centrinio banko teikiamas likvidumo galimybes.

V.4.3. Tolesni veiksmai

V.4.3.1. Tolesnių veiksmų grafikas

EBI turi pateikti ataskaitą ESRV ir Tarybai apie šiai rekomendacijai įgyvendinti vykdomus veiksmus, arba tinkamai pagrįsti neveikimą, iki 2013 m. gruodžio 31 d.

Iki 2015 m. birželio 30 d. EBI turėtų pateikti ESRV ir Tarybai papildomą ataskaitą apie D rekomendacijos 1 dalies a punkto ii papunkčio įgyvendinimą. Gairėse turi būti nurodyta, kada kredito įstaigos turėtų įgyvendinti EBI gaires.

V.4.3.2. Atitikties kriterijai

D rekomendacijai įgyvendinti nustatomi atitikties kriterijai EBI, kuri turėtų:

a. Parengti gaires dėl skaidrumo reikalavimų, apimančias visus D rekomendacijos aspektus, atsižvelgiant į tai:

i. Rengdama gaires EBI turėtų nepamiršti, kad būtina apsaugoti tinkamą centrinio banko operacijų veikimą. Informacijos atskleidimo nuostatos, nurodytos 3 dalies b punkte, kuriomis siekiama, kad nebūtų galima nustatyti centrinių bankų naudai suvaržyto turto lygio, turėtų atitikti šiuos kriterijus: tenkinant informacijos atskleidimo reikalavimus, centrinių bankų naudai suvaržytas turtas neturėtų būti įtrauktas į kategoriją, kuri a) paprastai yra stabili ir b) kurioje parodomi, laikantis ir kitų informacijos atskleidimo reikalavimų, suvaržymo pokyčiai, įvykę dėl rinkos sandorių.

ii. Centrinių bankų operacijų tinkamam veikimui apsaugoti 1 dalies a punkto i papunktyje nurodytas suvaržyto ir nesuvaržyto turto paskirstymas pagal turto rūšį turėtų apimti tik: 1) grynuosius pinigus; 2) vyriausybių, centrinių bankų, ir viršvalstybinių institucijų išleistas skolos priemones; 3) kitą finansinį turtą ir 4) nefinansinį turtą.

iii. Atskleidžiamos informacijos nuoseklumui ir aiškumui užtikrinti ir centrinių bankų operacijų tinkamam veikimui apsaugoti, suvaržyto ir nesuvaržyto turto klasifikavimas pagal turto kokybę turėtų būti atliekamas taikant tinkamus kriterijus, įskaitant rizikos koeficientus.

- iv. Turėtų būti pateiktos aiškos gairės dėl suvaržyto turto ir nesuvaržyto turto apibrėžčių, o ypač dėl suvaržyto turto klasifikavimo, kai yra įkaitu naudojamo turto fondai, kaip antai Eurosistemos pinigų politikos sistemos atveju.
- v. 1 dalies b punkte nurodytame savanoriškame apraše turėtų būti pateikta konkrečių pavyzdžių, kaip antai suvaržymo šaltiniai, verslo modelio apibūdinimas ir informacija apie perviršinio įkaito naudojimą. Informacijoje apie perviršinio įkaito naudojimą turėtų būti konkrečiai nurodyta, kiek viršijami minimalūs reikalavimai, nes viršijant minimalius reikalavimus operacijoms įkaitu naudojamas turtas gali būti suvaržytas arba panaudotas kitiems kreditoriams nemokumo atveju. Šie minimalūs reikalavimai gali būti reguliuojamojo, sutartinio, rinkos ar veiklos praktikos pobūdžio.
- vi. Gairėse turėtų būti numatyta, kad suvaržyto ir nesuvaržyto turto kiekybiniai duomenys turi atitikti šešių mėnesių laikotarpio (pusmetinių duomenų atveju) ir dvylikos mėnesių laikotarpio (metinių duomenų atveju) medianos vertes. Į medianos verčių apskaičiavimą turėtų būti įtraukti bent šešių mėnesių vertinimai (pusmetinių duomenų atveju) ir dvylikos mėnesių vertinimai (metinių duomenų atveju).
- vii. Gairėse turėtų būti nurodyta, kad informaciją pateikti vėluoti galima ne daugiau kaip penkis mėnesius nuo grafike nurodytos datos, t. y. ne daugiau negu gali būti vėluojama pateikti metines finansines ataskaitas.

b. Parengti būtinas gaires dėl skaidrumo reikalavimų.

V.4.4. Informavimas apie tolesnius veiksmus

Informacija teikiama laikantis visų atitikties kriterijų.

EBI ataskaitoje, kurią privaloma pateikti iki 2013 m. gruodžio 31 d., turėtų būti:

- a. nustatytos gairės;
- b. trumpas paaiškinimas, kaip gairėmis vykdoma rekomendacija.

Papildoma EBI ataskaita apie D rekomendacijos 1 dalies a punkto ii papunkčio įgyvendinimą turi būti pateikta iki 2015 m. birželio 30 d.

V.5. E rekomendacija. Padengtos obligacijos ir kitos priemonės, dėl kurių suvaržomas turtas

1. **Nacionalinėms priežiūros institucijoms** rekomenduojama nustatyti geriausią praktiką dėl padengtų obligacijų ir skatinti nacionalinių sistemų suderinimą.
2. **EBI** rekomenduojama koordinuoti nacionalinių priežiūros institucijų veiksmus, ypač dėl įkaito fondų kokybės ir atskyrimo, nemokumo netaikymo padengtomis obligacijoms, turto ir išipareigojimų rizikos įkaito fondams ir įkaito fondų sudėties atskleidimo.
3. **EBI** rekomenduojama apsvarstyti, ar nebūtų tinkama išleisti gaires ar rekomendacijas, kuriomis būtų patvirtinta geriausia praktika, prieš tai dvejus metus stebėti padengtų obligacijų rinkos veikimą ir jį lyginti su šia geriausia praktika. Jei EBI nustatytų, kad šiuo klausimu reikia teisės akto pasiūlymo, ji turėtų apie tai pranešti Europos Komisijai ir informuoti ESRV.
4. **EBI** rekomenduojama įvertinti, ar yra kitų finansinių priemonių, dėl kurių suvaržomas turtas, kurioms taip pat būtų naudinga nustatyti geriausią nacionalinių sistemų praktiką. Jei EBI nustatytų, kad tokios priemonės egzistuoja, ji turėtų: i) koordinuoti geriausios praktikos nustatymą ir skatinti, kad nacionalinės priežiūros institucijos suderintų atitinkamą geriausią praktiką; ii) vėliau veikti kaip nustatyta 3 dalyje dėl padengtų obligacijų.

V.5.1. Ekonominis pagrindimas

Toliau pateikiamas ekonominis pagrindimas susijęs su konkrečiu padengtų obligacijų atveju.

Plačiąja prasme, jei padengtų obligacijų sistemose būtų taikoma geriausia praktika ir jos būtų lengviau palyginamos, galbūt investuotojai, ypač užsienio investuotojai, būtų linkę pirkti šią priemonę, nes sąnaudos, skiriamos reguliavimo sistemai supracuoti, yra mažesnės. Kitaip tariant, tokios priemonės gali padėti mažinti su sandorio sąnaudomis susijusią trintį rinkoje (jei šios sąnaudos vertinamos pagal sąnaudas informacijai gauti) ir rinkai integruotis Sąjungos lygmeniu. Reikėtų pažymėti, kad neketinama nustatyti visoje Europoje taikomus padengtų obligacijų išleidimo apribojimus, tačiau siekiant užtikrinti aukštus kokybės standartus pageidautina skatinti geriausios praktikos taikymą.

V.5.2. Vertinimas. Pranašumai ir trūkumai

Didžiausi pasiūlymo pranašumai yra šie:

- a. tobulesnės ir iš dalies sujungtos įvairios padengtų obligacijų ir kitų priemonių, dėl kurių suvaržomas turtas, reguliuojamosios sistemos;
- b. prisidedama prie padengtų obligacijų patrauklumo didinimo investuotojams, įskaitant ir už Sąjungos ribų, o dėl skirtingų sistemų suartinimo ir geriausios praktikos palyginamumo – palengvinamas reitingo agentūrų vertinimas ir
- c. galima tikėtis teigiamo poveikio jau trumpuoju laikotarpiu.

Didžiausias pasiūlymo trūkumas:

- d. reguliuojamųjų pakeitimų sąnaudos.

V.5.3. Tolesni veiksmai

V.5.3.1. Tolesnių veiksmų grafikas

EBI ir nacionalinės priežiūros institucijos ESRV ir Tarybai privalo teikti ataskaitas dėl šios rekomendacijos įgyvendinimo arba tinkamai pateisinti neveikimą pagal tokį grafiką:

- a. iki 2013 m. gruodžio 31 d. nacionalinės priežiūros institucijos turi pranešti ESRV ir Tarybai apie veiksmus, kurių imtasi laikantis E rekomendacijos 1 dalies;
- b. iki 2013 m. gruodžio 31 d. EBI turi pateikti ESRV tarpinę ataskaitą, kurioje nustatomi geriausios praktikos principai padengtų obligacijų atžvilgiu, kuriuos ji nustatė kartu su nacionalinėmis priežiūros institucijomis, ir kitų finansinių priemonių, dėl kurių suvaržomas turtas ir kurių atžvilgiu gali prireikti nustatyti geriausią praktiką, egzistavimo įvertinimas;
- c. iki 2014 m. gruodžio 31 d. EBI turi pateikti ESRV tarpinę ataskaitą, kurioje nustatomi geriausios praktikos principai kitų finansinių priemonių, dėl kurių suvaržomas turtas, atžvilgiu, jei jos buvo nurodytos b punkte nurodytoje tarpinėje ataskaitoje;
- d. iki 2015 m. gruodžio 31 d. EBI turi pateikti ESRV ir Tarybai galutinę ataskaitą, kurioje pateikiamas padengtų obligacijų sistemos veikimo vertinimas lyginant jį su geriausios praktikos principais, ir jos požiūris dėl rekomenduojamų tolesnių veiksmų, jei pageidaujama;
- e. iki 2016 m. gruodžio 31 d. EBI turi pateikti ESRV ir Tarybai galutinę ataskaitą, kurioje pateikiamas kitų finansinių priemonių, dėl kurių suvaržomas turtas, sistemos veikimo vertinimas lyginant jį su geriausios praktikos principais, jei jos buvo nurodytos b punkte nurodytoje tarpinėje ataskaitoje, ir jos požiūris dėl rekomenduojamų tolesnių veiksmų, jei pageidaujama.

V.5.3.2. Atitikties kriterijai

E rekomendacijai įgyvendinti nustatomi atitikties kriterijai nacionalinėms priežiūros institucijoms, kurios turėtų:

- a. peržiūrėti privačias ir viešas iniciatyvas bei standartus ir skatinti taikyti tuos, kurie padengtų obligacijų ir kitų priemonių, dėl kurių suvaržomas turtas, atveju užtikrina geriausią praktiką ir suderinamumą.

E rekomendacijai įgyvendinti nustatomi atitikties kriterijai EBI, kuri turėtų:

- b. sukurti geriausios praktikos principus padengtomis obligacijoms ir kitoms priemonėms, dėl kurių suvaržomas turtas. Šie principai turėtų būti grindžiami patikimiausiais ir labiausiai pasiteisinusiais esamais standartais;
- c. stebėti padengtų obligacijų rinką dvejus metus ir įvertinti jos atitiktį pagal anksčiau nurodytus principus ir spręsti dėl tolesnių veiksmų, jei manoma, kad jų reikia;
- d. jei reikia tolesnių veiksmų, sukurti standartus, kurie padėtų pasiekti aukščiausią įmanomą kokybės lygį, siekiant užtikrinti šių priemonių stabilumą.

V.5.4. Informavimas apie tolesnius veiksmus

Informacija teikiama pagal visus atitiktus kriterijus.

Nacionalinių priežiūros institucijų ataskaitoje, kurią privaloma pateikti iki 2013 m. gruodžio 31 d., turėtų būti atitinkamoje valstybėje narėje taikomų privačių ir viešų iniciatyvų bei standartų apžvalga ir geriausios praktikos pavyzdžiai:

EBI ataskaitoje, kurią privaloma pateikti iki 2013 m. gruodžio 31 d., turėtų būti apibrėžti geriausios praktikos principai padengtomis obligacijoms ir įvertintas kitų finansinių priemonių, dėl kurių suvaržomas turtas ir kurių atžvilgiu taip pat reikėtų nustatyti geriausios praktikos pavyzdžius, egzistavimo.

EBI tarpinėje ataskaitoje, kurią privaloma pateikti iki 2014 m. gruodžio 31 d., turėtų būti nustatyti geriausios praktikos principai visoms kitoms finansinėms priemonėms, kurioms taikoma E rekomendacijos 4 dalis.

EBI ataskaitoje, kurią privaloma pateikti iki 2015 m. gruodžio 31 d., turėtų būti padengtų obligacijų rinkos veikimo įvertinimas, taikant parengtus geriausios praktikos principus, ir jos nuomonė dėl rekomenduojamų tolesnių veiksmų, jei manoma, kad jų reikia.

EBI ataskaitoje, kurią privaloma pateikti iki 2016 m. gruodžio 31 d., turėtų būti kitų finansinių priemonių, dėl kurių suvaržomas turtas, sistemos, nustatytos taikant geriausios praktikos principus, veikimo įvertinimas, ir jos nuomonė dėl rekomenduojamų tolesnių veiksmų, jei manoma, kad jų reikia.

V.6. ESRV atkreipia dėmesį į kitas iniciatyvas

ESRV atsižvelgia ir į privačias iniciatyvas, kurios netrukus bus taikomos kitose finansavimo rinkos srityse. Čia ypač svarbu paminėti Pirminės rinkos įkaitu užtikrintų VP (angl. Prime Collateralised Securities – PCS) iniciatyvą dėl ženklavimo, kurios tikslas – aiškiau apibrėžti pakeitimo vertybiniais popieriais nuostatas ir sąlygas. Nors kai kurie pakeitimo vertybiniais popieriais rinkos aspektai laikomi vienu iš sudėtinių 2008 m. finansų krizę sukėlusių veiksnių, kartais pakeitimo vertybiniais popieriais, kaip vieno iš finansavimo šaltinių, panaudojimas, jei būtų tinkamai reglamentuotas ir suprantamas, gali turėti pridėtinę vertę visam bankų sektoriui.

Pagal privačią iniciatyvą tik kriterijus atitinkančios priemonės galės būti „ženklinamos“. Jei ši iniciatyva bus tinkamai įgyvendinta, ESRV pažymi, kad dėl tokio standartizavimo ir suderinimo atsižvelgiant į rinkos veiksmus, ji gali padidinti rinkos pasitikėjimą; tai gali būti naudinga ir siekiant suaktyvinti vieną iš plataus pasirinkimo finansavimo šaltinių. Yra ir kitų nacionalinių lygmeniu priimamų iniciatyvų, pavyzdžiui, Olandijos finansų centro iniciatyva (parengė Olandijos pakeitimo vertybiniais popieriais asociacija), kuria siekiama standartizuoti terminus ir informacijos atskleidimo reikalavimus būsto hipoteka užtikrintiems VP.

Panašiai ESRV atkreipia dėmesį į privačias iniciatyvas dėl padengtų obligacijų „ženklavimo“, kuris aiškiau apibrėš padengtų obligacijų nuostatas ir sąlygas. Kriterijus atitinkančios obligacijos galės būti „ženklinamos“. Pakeitimo vertybiniais popieriais atveju ši iniciatyva, jei bus teisingai įgyvendinta, dėl tokio standartizavimo ir suderinimo atsižvelgiant į rinkos veiksmus gali padidinti rinkos pasitikėjimą iki tam tikro lygio.

VI. TURTO SUVARŽYMO IR NAUJOVIŠKO FINANSAVIMO TYRIMO REZULTATAI: METODINĖS IR STATISTINĖS PASTABOS

VI.1. Metodinė pastaba

VI.1.1. Bendras surinktų duomenų aprašymas

2012 m. pavasario pabaigoje ESRV atliko turto suvaržymo ir naujoviško finansavimo tyrimą. Visi šiame priede pateikti rezultatai ir visi rezultatai, apie kuriuos pagrindiniame tekste kalbama kaip apie „ESRV turto suvaržymo ir naujoviško finansavimo tyrimo“ rezultatus, yra gauti atlikus vienkartinį tyrimą, kuriame atskaitos taškas buvo 2011 m. pabaiga. Taikant „geriausių pastangų“ principą buvo surinkta papildomų duomenų apie padėtį 2007 m. pabaigoje, kad tyrimo rezultatus būtų galima palyginti su padėtimi prieš krizę. Iš bankų surinkti duomenys apėmė keletą su turto suvaržymu ir naujoviškais finansavimo šaltiniais susijusių aspektų.

Informacija buvo renkama taikant visiško konsolidavimo principą. Buvo stengiamasi taikyti rizikai įvertinti tinkamo konsolidavimo aprėptį (t. y. atmesti bet kokią riziką, atsirandančią su banko veikla nesusijusiose patrunuojamosiose bendrovėse).

Buvo prašoma pateikti informaciją apie suvaržytą turtą ir su tuo susijusių įsipareigojimų pasiskirstymą pagal naudoto įkaito tipą (pvz., vyriausybės obligacijos, būsto paskolos ir pan.) ir pagal įkaitu užtikrinto finansavimo tipą (pvz., padengtos obligacijos, atpirkimo sandoriai, likvidumo apskaitavimo sandoriai, centrinių bankų finansavimas). Taip pat buvo surinkta informacija apie turto suvaržymą dėl priežasčių, kurios nėra finansavimo šaltinis (pvz., išvestinių priemonių sandoriai). Siekiant palyginti padėtį 2011 m. pabaigoje su padėtimi prieš krizę, buvo prašoma pateikti informaciją apie padėtį tiek 2011 m. pabaigoje, tiek 2007 m. pabaigoje (pastarąją – taikant „geriausių pastangų“ principą).

Taip pat buvo prašoma pateikti informaciją (ir įkaitu užtikrinto, ir įkaitu neužtikrinto finansavimo atveju) apie finansavimo pasiskirstymą pagal sandorio šalį (pvz., centriniai bankai, kitos finansų įstaigos ir pan.), taip pat duomenis apie atitinkamą suvaržytą turtą 2011 m. pabaigoje.

Be to, tyrime pateikiama ir šiek tiek informacijos apie suvaržyto ir nesuvaržyto turto pasiskirstymą pagal kredito kokybę, remiantis pasiskirstymu pagal atitinkamus paskolos ir vertės santykio rodiklius (paskoloms, išduotoms įkeičiant nekilnojamąjį turtą) arba pagal priežiūros institucijų nustatytą jų rizikos koeficientą. Kadangi nepalankūs įvykiai gali daryti didelį poveikį bankų turto suvaržymo lygiui, gauta informacijos apie tris scenarijus, turėjusius neigiamą poveikį neapibrėžtojo turto suvaržymui: bankas pats mažino savo kredito reitingą, buvo mažinama įkeisto turto vertė ir didinamas įkaitu užtikrintų paskolų paskolos ir vertės santykio rodiklis. Bankai patys apskaičiavo kiekvieno iš šių scenarijų poveikį, todėl gali būti, kad jie taikė skirtingas prielaidas ir metodus.

Galiausiai buvo surinkta informacijos apie naujoviškus finansavimo šaltinius, ypač apie bankų finansavimą likvidumo apskaitavimo sandoriais ir biržoje prekiaujamais fondais. Pateikiant informaciją palyginta skolinamų ir pasiskolintų VP vertė, o dėl likvidumo apskaitavimo sandorių dar nurodomas ir pasiskirstymas pagal sandorio šalį. Buvo prašoma pateikti duomenis apie padėtį 2011 m. pabaigoje ir, taikant „geriausių pastangų“ principą, 2007 m. pabaigoje.

VI.1.2. *Kai kurie metodikos aspektai*

Norint teisingai interpretuoti išankstinius šios duomenų analizės rezultatus, reikia atsižvelgti į tokius metodikos dalykus.

Centrinių bankų finansavimas buvo laikomas atskira kategorija. Likvidumo apskaitavimo sandoriai (įskaitant atpirkimo sandorius) į sandorius su centriniais bankais neįtraukti. Iš padengtų obligacijų ir kitų įkaitu užtikrintų VP, kurie nebuvo siūlomi rinkoje (neišplatinti VP), formoje nurodomas tik suvaržytas turtas, nes šie VP patys dar nėra finansavimo šaltinis.

Apskritai nebalansiniai straipsniai į tyrimą neįtraukti, išskyrus neišplatintus VP ir atvirkštinio atpirkimo sandoriuose (vadinamuosiuose suderintuose sandoriuose) pakartotinai panaudotą įkaitą. Taigi pateikiamas suvaržymo lygis paprastai neapima nesuvaržyto turto, kuris galėjo būti nurodytas kaip nebalansiniai straipsniai.

VI.1.3. *Duomenų kokybės kontrolė*

Visų šioms rekomendacijoms rengti surinktų duomenų kokybė, ypač jų nuoseklumas banko viduje ir tarp bankų, buvo atidžiai patikrinta. Reikalui esant ir jei buvo tikslinga, duomenys buvo taisomi, siekiant užtikrinti duomenų visumos nuoseklumą. Daugeliu atvejų problemų atsirado dėl bankų pateiktų duomenų neteisingo aiškinimo, nenuoseklumo ar neapibrėžtumo. Nacionalinės priežiūros institucijos padėjo spręsti sudėtingiausius atvejus ir, jei buvo galima, pateikė pataisytus duomenis. Vis dėlto kai kuriuos duomenis teko atmesti dėl abejotino jų patikimumo arba nepakankamo ekonominio paaiškinimo ⁽¹⁾.

Iš 54 tyrimui atrinktų bankų imties 51 pateikė tikslius duomenis arba kokybišką informaciją – tai apima apie 99 % tyrime dalyvavusių bankų ir daugiau kaip 60 % Sąjungos bankų sistemos turto. Vis dėlto užbaigtumo laipsnis ir duomenų kokybė lyginant keletą bankų ir net to paties banko įvairiose lentelėse pateiktus duomenis yra labai įvairi. Dauguma bankų nepateikė 2007 m. duomenų, be to, duomenų kokybės ir išsamumo lygis kalbant apie suvaržyto ir nesuvaržyto turto kredito kokybę, sąlyginį turto suvaržymą ir naujoviškas finansavimo priemones yra gero mažesnis negu atsakant į kitus pateiktus klausimus.

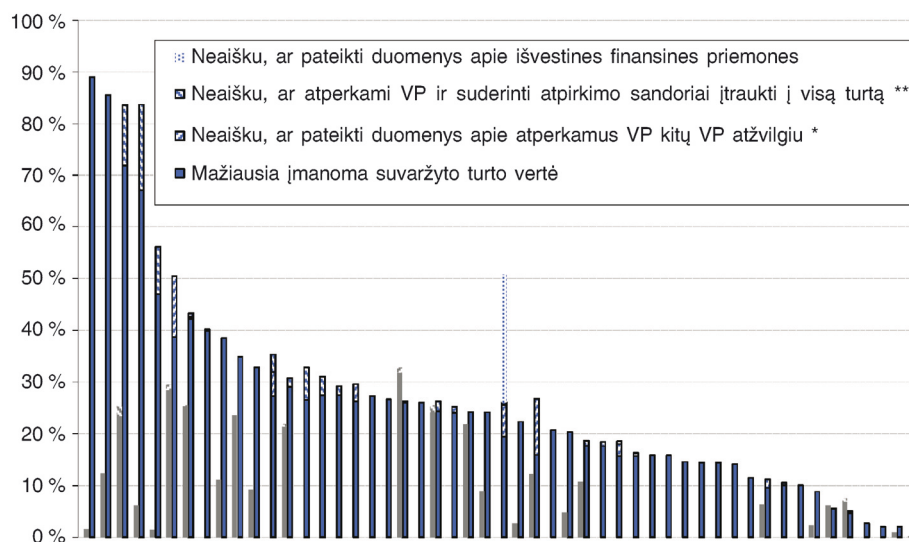
⁽¹⁾ Todėl lyginamų bankų imtis įvairiuose grafikuose gali skirtis, tačiau ten, kur lyginami 2007 ir 2011 m. duomenys, visada naudojami tik tų bankų duomenys, kurie pateikė ir 2007, ir 2011 m. skaičius. Iš viso trūkstamų ar nepatikimų duomenų dalis – maždaug ketvirtadalis visų duomenų (daugiausia tai tiesiog nepateikti duomenys).

VI.2. Suvaržymas

VI.2.1. Suvaržymo lygiai

29 pav.

Suvaržyto turto (išskyrus suderintus atpirkimo sandorius) ir viso turto rodiklio pasiskirstymas 2011 m. pabaigoje (mėlynas stulpelis) ir 2007 m. pabaigoje (pilkas stulpelis)

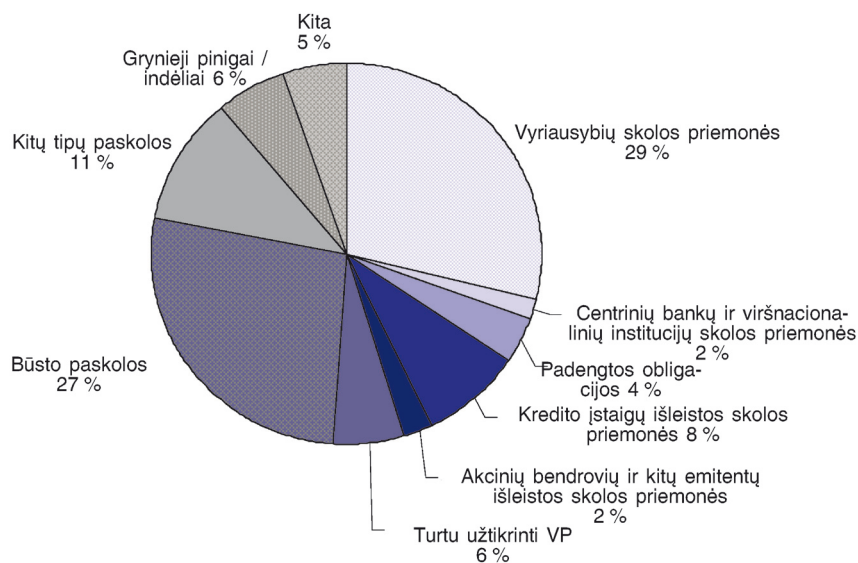
Šaltinis. ESRV turto suvaržymo ir naujoviško finansavimo tyrimas.

Aprėptis. 51 bankas (2011 m. pabaigos duomenys), 28 bankai (2007 m. pabaigos duomenys).

Pastabos. Šiame intervale žemiausia vertė apskaičiuojama kaip viso suvaržyto turto dalis (atėmus bankuose apskaitomų neišplatintų VP vertę, nes jie gali būti įtraukti į kitas padengtas obligacijas ir kitus įkaitu užtikrintus VP) visame turte, kurio suma didinama suderintų atpirkimo sandorių verte. Vidurinė vertė (legendoje pažymėta (*)) apskaičiuojama kaip viso suvaržyto turto dalis (įskaitant suderintus atpirkimo sandorius) visame turte, padidinta suderintų atpirkimo sandorių suma. Didžiausia vertė (legendoje pažymėta (**)) apskaičiuojama kaip viso suvaržyto turto dalis (įskaitant suderintus atpirkimo sandorius) visame turte, kaip nurodyta pateiktoje informacijoje. Tų bankų, kurių ataskaitos rengimo metodai buvo aiškūs iš duomenų, aprašytasis suvaržymo rodiklio koregavimas nebuvo taikomas, o netikrumo intervalai nereikšmingi.

30 pav.

Suvaržyto turto pasiskirstymas pagal įkauto tipą, 2011 m. pabaiga

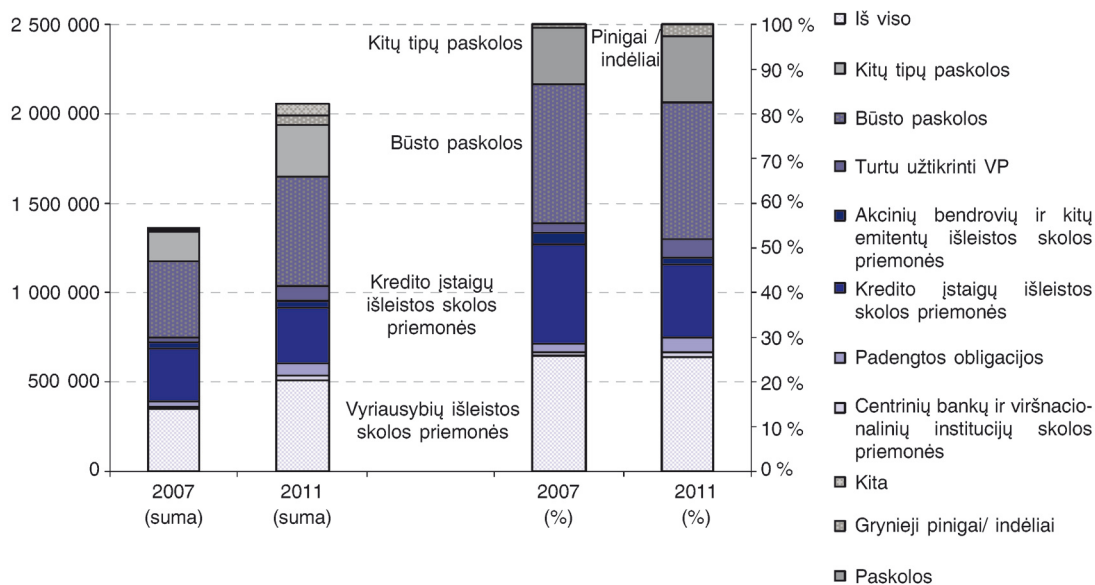

Šaltinis. ESRV turto suvaržymo ir naujoviško finansavimo tyrimas.

Aprėptis. 49 bankai.

31 pav.

Suvaržyto turto pasiskirstymas pagal įkaito tipą, 2007 ir 2011 m. pabaiga (mln. EUR ir proc.)

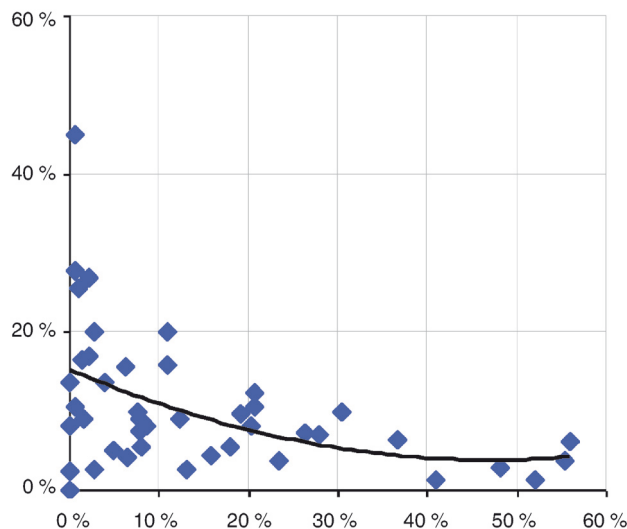
Šaltinis. ESRV turto suvaržymo ir naujoviško finansavimo tyrimas.

Aprėptis. 24 bankai.

Pastaba. Ta pati bankų duomenų imtis ir 2007, ir 2011 m.

32 pav.

Nesuveikusių centrinio banko finansavimo operacijoms įkaitu tinkamo turto struktūros ir viso turto santykis, 2011 m. pabaiga

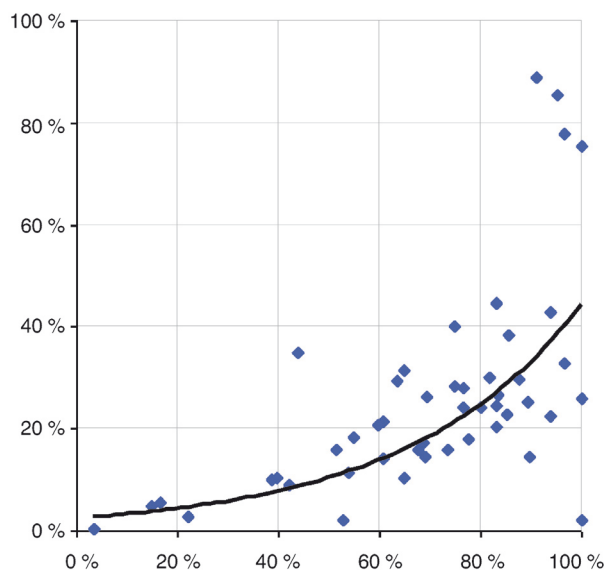
Šaltinis. ESRV turto suvaržymo ir naujoviško finansavimo tyrimas.

Aprėptis. 43 bankai.

Pastabos. Horizontali ašis rodo nesuveikusių centrinio banko finansavimo operacijoms įkaitu tinkamo turto dalį viso turto atžvilgiu procentais. Vertikali ašis rodo skolas priemonių, kurias išleido kredito įstaigos (išskyrus padengtas obligacijas) ir akcinės bendrovės bei kiti emitentai, kaip viso nesuveikusių operacijoms su centriniu banku įkaitu tinkamo turto dalį procentais.

33 pav.

Nesuvaržytas įkaitu tinkamas turtas ir suvaržymo lygis

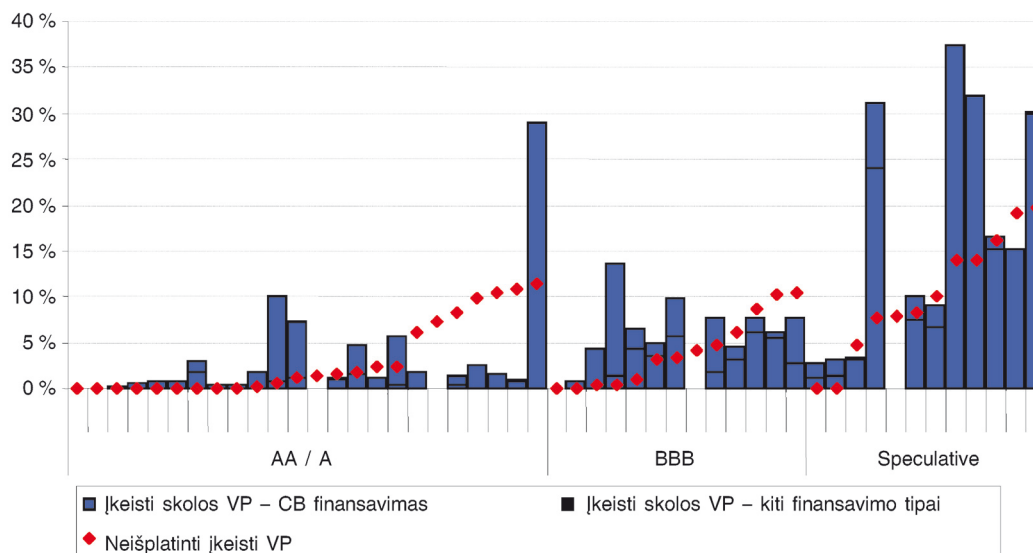
Šaltinis. ESRV turto suvaržymo ir naujoviško finansavimo tyrimas.

Aprėptis. 48 bankai.

Pastabos. Horizontali ašis rodo nesuvaržyto turto (išskyrus suderintus atpirkimo sandorius) ir suvaržyto ir nesuvaržyto centrinio banko finansavimo operacijoms įkaitu tinkamo turto santykį. Vertikali ašis rodo suvaržymo lygį.

34 pav.

Neišplatinti įkaitu užtikrinti VP ir įkeisti skolos VP pagal skirtingo kredito reitingo bankų grupes, 2011 m. pabaiga

Šaltinis. ESRV turto suvaržymo ir naujoviško finansavimo tyrimas. Bloomberg.

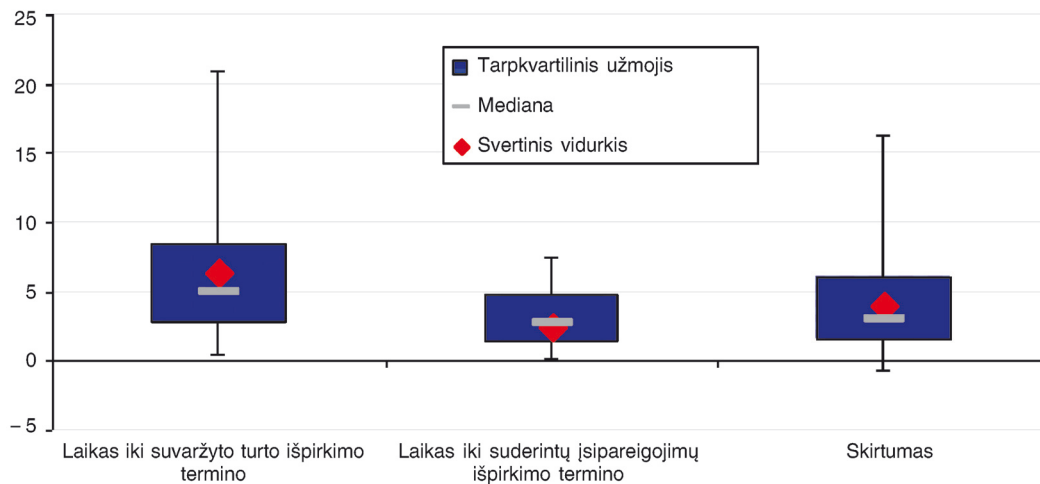
Aprėptis. 24 bankai (AA/A), 13 bankų (BBB), 12 bankų (spekuliacinis reitingas).

Pastabos. Visi skaičiai pateikti kaip viso turto procentinė dalis. Įkeisti skolos VP apima finansų įstaigų (bankų ir ne bankų) ir akcinių bendrovių išleistas skolos priemones, taip pat turtu užtikrintus VP.

VI.2.2. Suvaržyto turto išpirkimo terminai ir suderinti įsipareigojimai

35 pav.

Laiko iki suvaržyto turto išpirkimo termino ir suderintų įsipareigojimų pasiskirstymas ir abiejų dydžių skirtumas, 2011 m. pabaiga (metais)

Šaltinis. ESRV turto suvaržymo ir naujoviško finansavimo tyrimas.

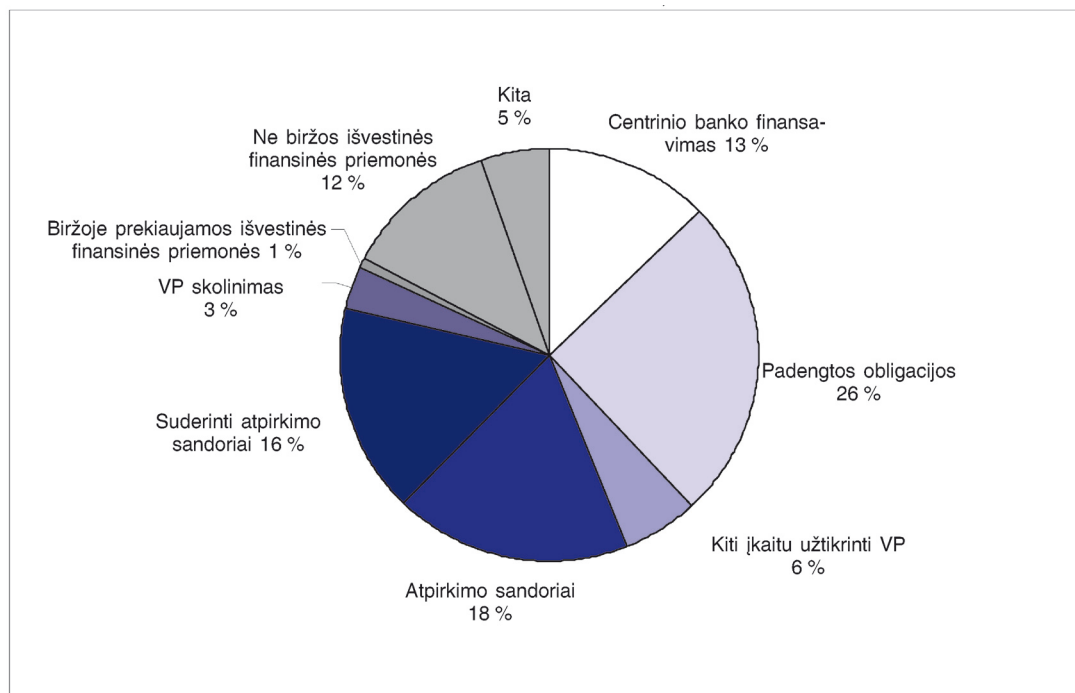
Aprėptis. 22 bankai.

Pastabos. Laiko iki išpirkimo termino svertinis vidurkis rodo atskirų bankų vidurkį, išvestą iš atitinkamo jų suvaržyto turto ir suderintų įsipareigojimų. Skirtumas – tai laiko iki suvaržyto turto išpirkimo termino ir atskirų bankų suderintų įsipareigojimų skirtumas ir jo pasiskirstymas. Šiuo atveju svertinis vidurkis rodo skirtumą tarp suvaržyto turto svertinių vidurkių ir suderintų įsipareigojimų.

VI.3. Įkaitu užtikrintas finansavimas

36 pav.

Įkaitu užtikrinto finansavimo ir išvestinių priemonių pasiskirstymas, 2011 m. pabaigos duomenys

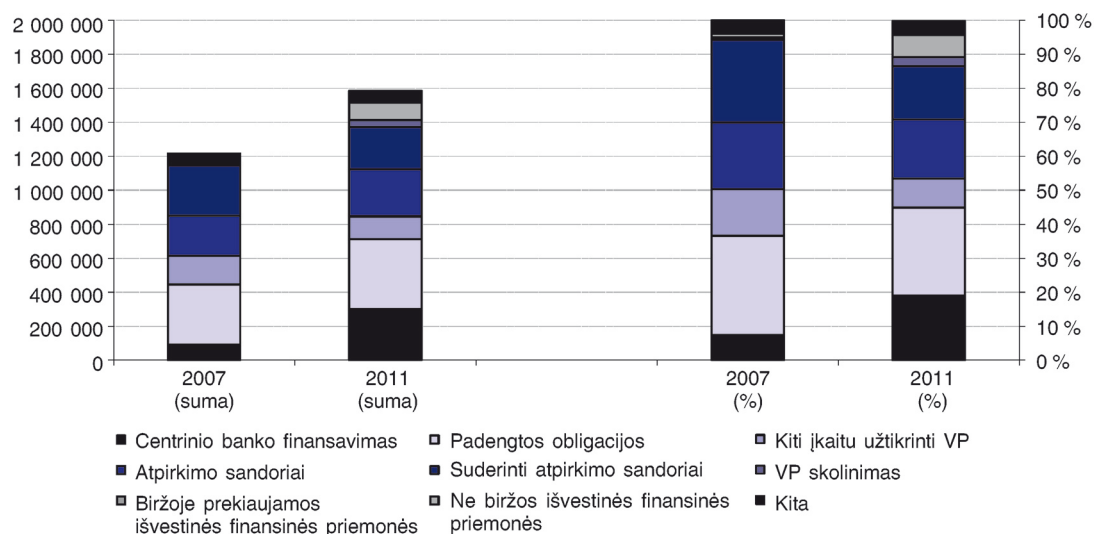

Šaltinis. ESRV turto suvaržymo ir naujoviško finansavimo tyrimas.

Aprėptis. 48 bankai.

37 pav.

Įkaitu užtikrinto finansavimo ir išvestinių priemonių pasiskirstymas, 2007 ir 2011 m. pabaigos duomenys (mln. EUR ir proc.)

Šaltinis. ESRV turto suvaržymo ir naujoviško finansavimo tyrimas.

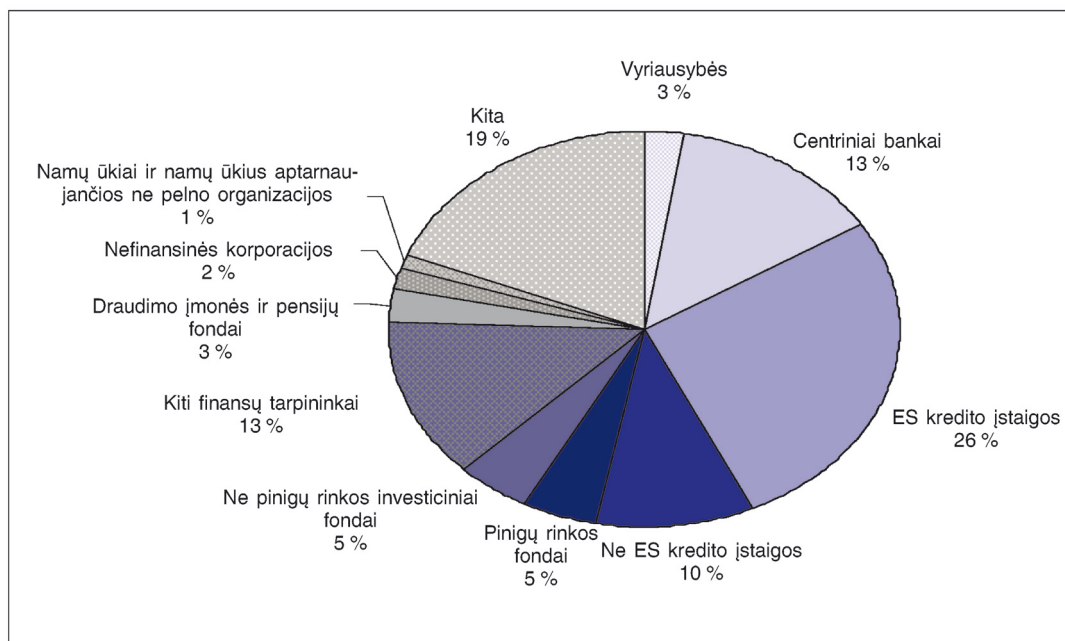
Aprėptis. 27 bankai.

Pastaba. Ta pati bankų imtis ir 2007, ir 2011 m.

VI.4. Sandorio šalys

38 pav.

Suderintų įsipareigojimų pasiskirstymas pagal sandorio šalies tipą, 2011 m. pabaigos duomenys

Šaltinis. ESRV turto suvaržymo ir naujoviško finansavimo tyrimas.

Aprėptis. 42 bankai.

Pastabos. Dėl bankų neužtikrintumo nustatant padengtų obligacijų ir kitų išleistų apyvartinių VP savininkus, šioje diagramoje pateiktų duomenų apie suderintus įsipareigojimus aprėptis maždaug 26 % mažesnė nei 36 pav. Tas pats pasakytina ir apie suderintų atpirkimo sandorių kategoriją. Be to, keli bankai šias sumas iš karto priskyrė „kitų sandorio šalių“ kategorijai.